

Konjunkturläget

December 2006

Utgiven av
Konjunkturinstitutet
Stockholm 2006

Konjunkturinstitutet (KI) gör analyser och prognoser över den svenska och internationella ekonomin samt bedriver forskning i anslutning till detta. Konjunkturinstitutet är en statlig myndighet under Finansdepartementet och finansieras till största delen med statsanslag. I likhet med andra myndigheter har Konjunkturinstitutet en självständig ställning och svarar själv för de bedömningar som redovisas.

Konjunkturläget innehåller analyser och prognoser över svensk och internationell ekonomi. Rapporten publiceras fyra gånger per år, i mars, juni, augusti och december. *The Swedish Economy* är motsvarande rapport på engelska. *Analysunderlag*, som består av ett omfattande sifferunderlag i tabellform, publiceras i anslutning till Konjunkturläget. Analysunderlaget publiceras endast på KI:s hemsida i samband med Konjunkturläget i juni.

Lönebildningsrapport ger analyser av de samhällsekonomiska förutsättningarna för svensk lönebildning. Rapporten är årlig och betecknas *Wage Formation in Sweden* på engelska.

I serien *Specialstudier* publiceras rapporter som härrör från utredningar eller andra externa uppdrag. Forskningsresultat publiceras i serien *Working Paper*. Av dessa publiceras vissa i internationella vetenskapliga tidskrifter och utges då på nytt under beteckningen *Reprints*. Rapporter i dessa tre serier kan beställas utan kostnad. Flertalet publikationer kan också laddas ner direkt från Konjunkturinstitutets hemsida, www.konj.se.

Konjunkturinstitutet
Kungsgatan 12–14
Box 3116
SE-103 62 Stockholm
Telefon: 08–453 59 00, Telefax: 08–453 59 80,
E-post: ki@konj.se, Hemsida: www.konj.se

ISSN 0023–3463
ISBN 91–89226–76–3

Förord

I *Konjunkturläget* december 2006 presenteras en prognos för den ekonomiska utvecklingen 2006–2008 i Sverige och i omvärlden. I ett särskilt avsnitt jämförs den nya prognosen med de bedömningar som presenterades i augusti 2006.

Arbetet med *Konjunkturläget* har letts av biträdande prognoschef Kristian Nilsson. Beräkningarna avslutades den 11 december 2006.

Mats Dillén
Tf Generaldirektör

Innehåll

Konjunkturprognos	7
Sammanfattning	9
Internationell konjunkturutveckling	23
Tillväxtekonomier	28
USA	28
Japan	30
Euroområdet	31
Övriga Europa	33
Finansmarknaderna	41
Penningpolitik och räntor	41
Växelkurser	46
BNP och efterfrågan i Sverige	51
Hushållens konsumtion	52
Offentlig konsumtion	56
Fasta bruttoinvesteringar	57
Export	62
Import	64
Export- och importpriser samt bytesbalans	66
Produktion och arbetsmarknad	71
Produktion, produktivitet och arbetade timmar	72
Efterfrågan på arbetskraft	75
Arbetskraftsutbud och arbetslöshet	78
Resursutnyttjande	80
Löner, vinster och priser	83
Löner och arbetskostnader	84
Lönsamhet	87
Inflation	89
Offentliga finanser	93
Den ekonomiska politikens inriktning och mål	94
Skatte- och bidragsfrågor	99
Offentliga sektorns inkomster och utgifter	101
Finansiellt sparande i delsektorer	104
Prognosjämförelse	109
Den internationella utvecklingen	110
Utvecklingen i Sverige	112
Fakta- och fördjupningsrutor	
Effekter av den nya regeringens ekonomiska politik	17
Effekter av den finanspolitiska åtstramningen i Tyskland 2007	35
Ny metod för bedömning av penningpolitiken i Konjunkturinstitutets prognoser	44
Konjunkturinstitutets reporäntebedömning	48
Reformer ökar de ekonomiska drivkrafterna för arbete	107

Konjunkturprognos

2006–2008

Sammanfattning

Svensk ekonomi är inne i en mycket expansiv fas och 2006 växer BNP med hela 4,3 procent. Såväl sysselsättningen som arbetskraftsutbudet har överraskat uppåt under året. Den nya regeringens politik stimulerar såväl utbuds- som efterfrågesidan i ekonomin de kommande åren. BNP och sysselsättning kan därför fortsätta att växa snabbt 2007 och 2008 utan att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir alltför ansträngt. 2006–2008 stiger sysselsättningen med 142 000 personer och 2008 har den öppna arbetslösheten fallit till 4,5 procent. Hur stora de dynamiska effekterna av regeringens politik blir är osäkert, men de bedöms bli så pass stora att de offentliga finanserna förblir starka 2007 och 2008, trots att reformerna inte är finansierade krona för krona.

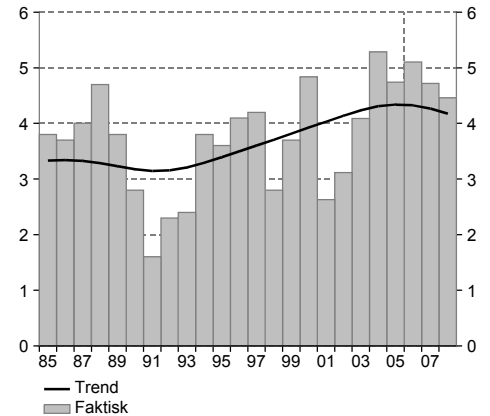
Fortsatt draghjälp från omvärlden

Global BNP bedöms växa med 5,1 procent 2006. Det blir tredje året i rad som den globala ekonomin växer snabbare än den trendmässiga tillväxttakten (se diagram 1). Tillväxten är särskilt hög i länder utanför OECD-området, som t.ex. Kina och Indien, men även i flertalet OECD-länder är tillväxten jämförelsevis hög. Konjunkturuppgången beror bl.a. på att penningpolitiken har varit, och fortfarande är, expansiv på många håll i världen. Hög trovärdighet för centralbanker, låga inflationsförväntningar samt nedpressade riskpremier medför att också obligationsräntorna är låga. Tillsammans med stigande företagsvinster och ett stort investeringsbehov har de låga räntorna bidragit till ett starkt uppsving för investeringarna, vilket i hög grad har drivit den globala återhämtningen, bl.a. i OECD-länderna (se diagram 2).

Världsekonomin fortsätter att växa snabbt 2007 och 2008, även om tillväxttakten växlar ner något. Konjunktoren går gradvis in i en mognare fas där investeringstillväxten dämpas och konsumtionen blir en allt viktigare drivkraft. De lediga resurser som fortfarande finns i världsekonomin tas därmed gradvis i anspråk framöver. Det stigande resursutnyttjandet medför att kostnadstrycket ökar och penningpolitiken blir därför mindre expansiv i många länder. Inflationen hålls även tillbaka av fallande råvarupriser. Exempelvis bedöms oljepriset fortsätta att falla, om än i långsammare takt än under hösten. I slutet av 2008 väntas oljepriset uppgå till 54 dollar per fat.

I USA är resursutnyttjandet på arbetsmarknaden något ansträngt sedan en tid tillbaka. För att undvika en överhettning och att inflationen stiger alltför mycket, har den amerikanska centralbanken höjt styrräntan i rask takt till 5,25 procent och penningpolitiken är därmed något åtstramande (se diagram 3). Ränthöjningarna har bromsat det stigande resursutnyttjandet på arbetsmarknaden. Dessutom har de bidragit till att kyla av bostadsmarknaden rejält. Mot bakgrund av det mycket låga hushållssparandet kan en fortsatt försvagning av bostadsmarknaden leda till att konsumtions- och BNP-tillväxten faller tillbaka mar-

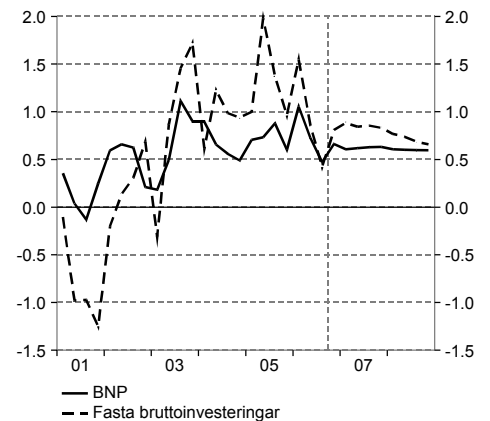
Diagram 1 Global BNP
Årlig procentuell förändring

Anm. Trend beräknad med HP-filtrer.

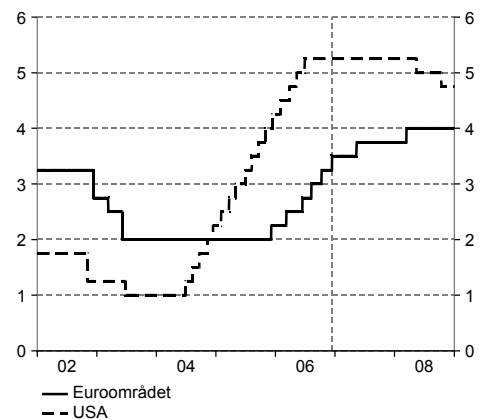
Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 2 BNP och fasta bruttoinvesteringar i OECD-området
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

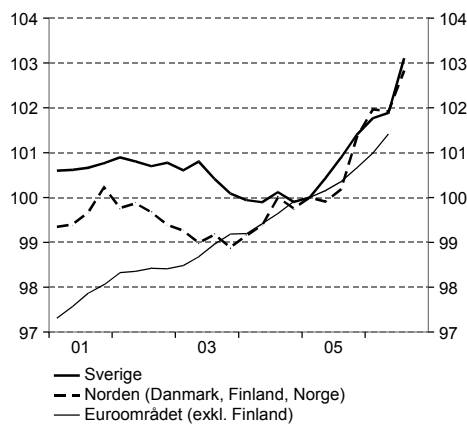
Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 3 Styrräntor
Procent, dagsvärden

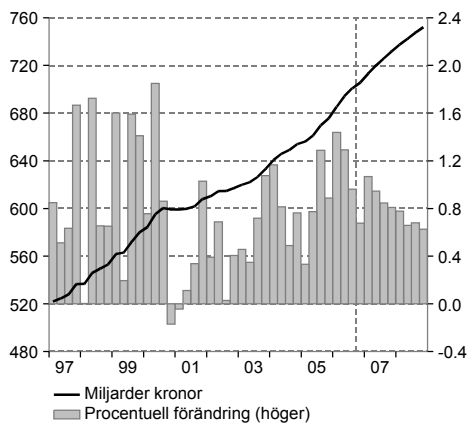
Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 4 Sysselsättning i Sverige, Norden och euroområdet
Index 2005 kvartal 1=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB, nationella källor och ECB.

Diagram 5 BNP till marknadspris
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 6 Hushållens förtroendeindikator (CCI)
Nettotal, månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

kant framöver. Den mest sannolika utvecklingen är dock att den amerikanska ekonomin mjuklandar och att tillväxten dämpas från 3,3 procent 2006 till mellan 2,5 och 3 procent per år 2007 och 2008.

I euroområdet har konjunkturuppgången inte kommit lika långt som i USA. Under det första halvåret 2006 växte ekonomin förhållandevis snabbt, men utvecklingen blir åter svagare under det andra halvåret och tillväxten stannar vid 2,7 procent för helåret. 2007 hålls tillväxten tillbaka av en åtstramande finanspolitik (se bl.a. fördjupningsrutan ”Effekter av den finanspolitiska åtstramningen i Tyskland 2007”). Dessutom fortsätter ECB att höja räntan, bl.a. för att stävja den höga kreditväxten (se diagram 3). BNP-tillväxten stannar därför vid 2,2 procent per år 2007 och 2008. Sysselsättningen fortsätter därmed att utvecklas i ungefär samma takt som de senaste två åren.

I våra nordiska grannländer har den ekonomiska utvecklingen varit starkare än i euroområdet som helhet 2005 och 2006. Liksom i Sverige var tillväxten jämförelsevis hög 2005 och blir så också 2006. Även sysselsättningsutvecklingen påminner om den i Sverige, med en snabb tillväxt 2005 och 2006 (se diagram 4). Därmed utmärker sig de nordiska länderna i förhållande till euroområdet som helhet, såväl avseende BNP-tillväxt som utvecklingen på arbetsmarknaden.

Hjulen snurrar snabbt i svensk ekonomi

Den svenska ekonomin har expanderat mycket snabbt under de tre inledande kvartalen 2006 (se diagram 5). Den starka investeringsledda tillväxten i omvärlden har fortsatt att driva på den svenska exporten. Samtidigt har den inhemska efterfrågan vuxit snabbt och på bred front. I synnerhet investeringsuppgången har varit en viktig drivkraft.

Det mesta tyder på att den starka utvecklingen fortsätter. Statistik över exportorderingång och Konjunkturbarometern indikerar att exporten kommer att expandera i ganska rask takt ännu en tid, men tillväxttoppen har troligen passerats. Den allt ljusare arbetsmarknaden och en stark inkomstutveckling pekar på att också hushållens konsumtion kommer att utvecklas väl, även om hushållens förtroendeindikator inte riktigt tagit fart under året (se diagram 6). Det höga kapacitetsutnyttjandet i framför allt industrin, höga vinster och en fortsatt stark efterfrågetillväxt medför att också investeringarna fortsätter att växa snabbt. En trots allt något måttligare tillväxt under det fjärde kvartalet medför att BNP-tillväxten för helåret 2006 stannar vid 4,3 procent.

Den kraftiga produktionsökningen medför att sysselsättningen stiger med hela 2,0 procent 2006. Sysselsättningsutvecklingen har framför allt varit överraskande stark under andra halvan av året (se diagram 7). Trots det bedöms den öppna arbetslösheten endast falla tillbaka från 5,6 procent andra kvartalet till 5,1 procent fjärde kvartalet. Detta beror på att även utbudet av

arbetskraft har vuxit överraskande snabbt den senaste tiden. Ökningen är större än vad som kan förklaras av demografiska och konjunkturella faktorer och bedöms därför till viss del vara av bestående karaktär. Detta innebär i sin tur att Konjunkturinstitutets bedömning av den potentiella sysselsättningsnivån, och därmed potentiell BNP, justeras upp något till följd av den starka utvecklingen under hösten.

Den snabba sysselsättningsökningen har bidragit till att det råder brist på arbetskraft med rätt kompetens i vissa branscher, framför allt inom byggbranschen och inom vissa tjänstebranscher. Än så länge råder det dock ingen generell brist på arbetskraft och det finns fortfarande lediga resurser på arbetsmarknaden som helhet. Detta avspeglas bl.a. i att löneökningstakten fortfarande är dämpad och i en fortsatt låg inflationstakt. Men inkommande statistik och indikatorer tyder på att sysselsättningen fortsätter att växa snabbt (se diagram 8). Därmed kommer också resursutnyttjandet på arbetsmarknaden att fortsätta att stiga.

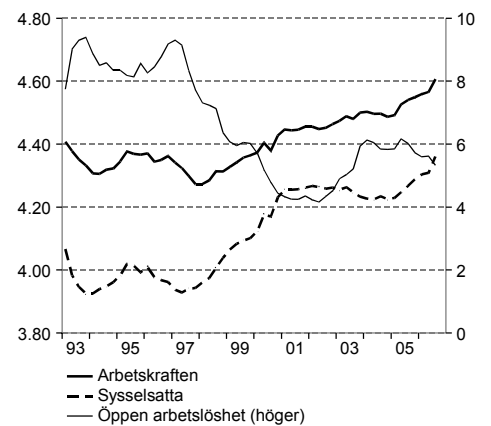
Regeringens politik lyfter arbetskraftsutbud och sysselsättning

Den nya regeringens ekonomiska politik syftar bl.a. till att stimulera arbetskraftsutbudet. Men det finns också reformer som stärker efterfrågan på arbetskraft, t.ex. de s.k. nystartsjobben, sänkta arbetsgivaravgifter för yngre samt skatteavdrag för hushållsnära tjänster, även om sloandet av de särskilda avdragen vid beräkningen av socialavgifter håller tillbaka efterfrågeeffekterna något. Dessutom stimuleras efterfrågan på varor och tjänster genom bl.a. stora skattesänkningar för hushållen. Politiken stimulerar således såväl utbudssidan som efterfrågesidan i ekonomin och sammantaget bedöms finanspolitiken vara ungefär neutral både 2007 och 2008.

Konjunkturinstitutets bedömning av reformernas långsiktiga effekter på den potentiella arbetskraften, jämviktsarbetslösheten och den potentiella sysselsättningen sammanfattas i tabell 1.

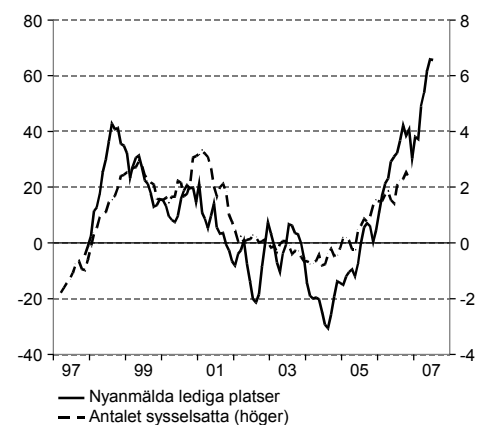
Den potentiella arbetskraften bedöms på lång sikt bli 1,3 procent högre till följd av de föreslagna reformerna (se vidare fördjupningsrutan ”Effekter av den nya regeringens ekonomiska politik”). De i detta avseende mest betydelsefulla reformerna bedöms vara jobbavdraget och den sänkta ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen, vilka tillsammans förutses lyfta den potentiella arbetskraften med 1,2 procent på lång sikt.¹ Dessutom ökar dessa båda reformer sökintensiteten hos de arbetsökande. Därmed förbättras matchningsprocessen på arbetsmarknaden och jämviktsarbetslösheten minskar något. Å andra sidan verkar den kraftiga neddragningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i motsatt riktning. Konjunkturin-

Diagram 7 Sysselsatta, i arbetskraften och arbetslösa
Miljoner respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: SCB.

Diagram 8 Nyanmälda lediga platser (tidsförskjutet 8 månader) och antalet sysselsatta
Årlig procentuell förändring, 3-månaders glidande medelvärde

Källor: Ams och SCB.

¹ Effekterna av jobbavdraget korrigeras för den höjda avgiften till a-kassan för löntagare.

stitutets bedömning är att reformerna sammantaget medför att jämviktsarbetslösheten på lång sikt blir 0,2 procentenheter lägre till följd av reformerna än vad som annars skulle blivit fallet.

Tabell 1 Effekter av den nya regeringens politik på lång sikt

Procentuell förändring om ej annat anges

Reformer	Potentiell arbetskraft	Jämvikts- arbetslöshet ¹	Potentiell sysselsättning
Jobbavdrag + sänkt ersättning i a-kassan ²	1,2	-0,4	1,6
Lägre åtgärdsvolym	0,1	0,4	-0,3
Nystartsjobb + ungdomsjobb ³	0,0	-0,2	0,2
Hushållsnära tjänster	0,0	-0,1	0,1
Slopade avdrag ⁴	0,0	0,1	-0,1
Totalt	1,3	-0,2	1,5

¹ Förändring i procentenheter.

² Tar även hänsyn till den ökade avgiften till a-kassan för löntagare.

³ Avser nedsatta arbetsgivaravgifter för yngre.

⁴ Avser slopandet av de särskilda avdragen vid beräkning av socialavgifter.

Anm. Effekterna är beräknade med hjälp av Konjunkturinstitutets modell KIMOD samt utifrån empiriskt skattade samband i den vetenskapliga litteraturen. De slutgiltiga effekterna är behäftade med stor osäkerhet.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Sammantaget bedöms reformerna på lång sikt lyfta den potentiella sysselsättningsnivån med 1,5 procent och den potentiella BNP-nivån med ungefär lika mycket.

Gemensamt för reformerna är att de slår igenom gradvis. Sysselsättningsnivån bedöms 2008 ha ökat med ca 0,7 procent till följd av reformerna, dvs. ungefär hälften av den långsiktiga effekten.

Bedömningen av reformernas effekter är dock mycket osäker, såväl avseende storleken på effekterna som hur snabbt de slår igenom. Det starka konjunkturläget talar för ett förhållandevis snabbt genomslag, eftersom den tillkommande arbetskraften har goda chanser att finna ett jobb. Därför får reformerna inte enbart stora effekter på den potentiella sysselsättningen och på potentiell BNP, utan också på den faktiska utvecklingen.

Hög tillväxt även 2007 och 2008

Förutsättningarna för en fortsatt stark tillväxt 2007 och 2008 är mycket goda. Den höga globala tillväxten driver på exportutvecklingen. Den allt starkare arbetsmarknaden och skattesänkningar medför att hushållens disponibla inkomster växer snabbt, och såväl hushållen som företagen och kommunsektorn har starka balansräkningar. Tillsammans med en alltjämt expansiv penningpolitik och ett stort investeringsbehov i såväl den privata som den offentliga sektorn medför detta att också den inhemska efterfrågan växer snabbt 2007 och 2008. Den svenska ekonomin fortsätter således att växa på bred front de kommande två åren,

men hushållens konsumtion blir successivt en allt viktigare drivkraft samtidigt som export- och investeringstillväxten mattas något.

Sammantaget medför detta att det extra tillväxtutrymme som den nya regeringens politik skapar gradvis tas i anspråk framöver. BNP växer med 3,6 procent 2007 och med 3,2 procent 2008 (se tabell 2 och diagram 5). I kalenderkorrigerade termer är motsvarande siffror 3,8 procent respektive 3,1 procent. Detta innebär att BNP-tillväxten 2007 och 2008 revideras upp med 0,3 procentenheter per år jämfört med i *Konjunkturläget*, augusti 2006.

Tabell 2 Valda indikatorer

Årlig procentuell förändring respektive procent

	2004	2005	2006	2007	2008
BNP till marknadspris	4,1	2,9	4,3	3,6	3,2
Kalenderkorrigerad BNP	3,5	2,8	4,6	3,8	3,1
Real BNI per capita	2,0	1,8	4,2	3,1	2,6
Bytesbalans ¹	6,5	5,9	7,1	6,8	6,8
Sysselsättning	-0,5	0,7	2,0	2,1	1,1
Sysselsättningsgrad ²	77,2	77,2	77,8	79,3	80,3
Offentligt finansiellt sparande ¹	1,5	2,7	3,0	2,8	3,1
Öppen arbetslöshet ³	6,0	5,9	5,4	5,0	4,5
Timlön i näringslivet (KL)	3,0	3,2	3,2	3,8	4,1
Arbetskostnad i näringslivet (NR) ⁴	3,8	3,0	2,5	5,2	4,5
Produktivitet i näringslivet ⁴	5,3	2,6	3,1	1,9	2,3
KPI, dec-dec	0,3	0,9	1,8	1,9	2,2
UND1X, dec-dec	0,7	1,2	1,3	1,2	1,5
Reporänta ⁵	2,00	1,50	3,00	3,50	4,00
Tioårig statsobligationsränta ⁵	3,9	3,4	3,6	4,1	4,5
Kronindex (KIX) ⁵	111,0	120,9	113,0	113,3	113,7

¹ Procent av BNP. ² Reguljär sysselsättning i procent av befolkningen 20–64 år.

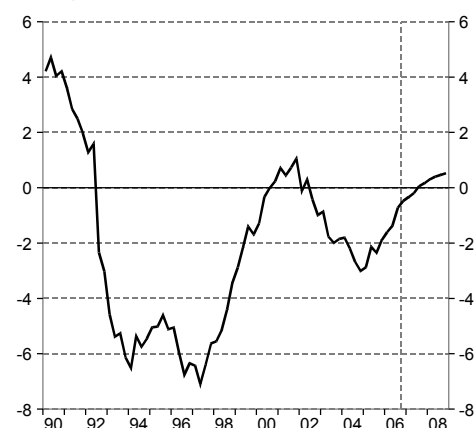
³ I procent av arbetskraften. ⁴ Kalenderkorrigerad. ⁵ Vid årets slut.

Källor: SCB, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Sysselsättningen på väg mot nya höjder

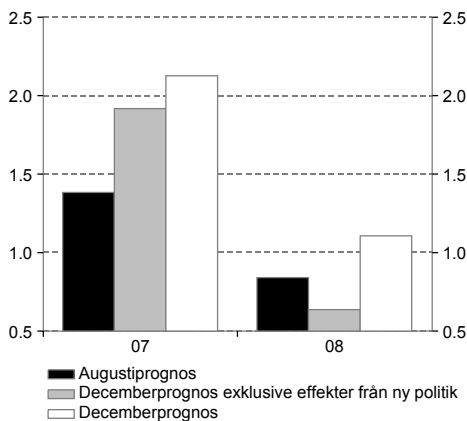
Trots den snabba sysselsättningsökningen under hösten 2006 finns det ännu vissa lediga resurser på arbetsmarknaden och arbetsmarknadsgapet är fortfarande något negativt (se diagram 9). Den snabbt växande produktionen innebär dock att sysselsättningen kommer att fortsätta att utvecklas starkt 2007 och 2008, i synnerhet som arbetsproduktiviteten stiger långsammare framöver när konjunktoren går in i en mognare fas. Sysselsättningen ökar därför med hela 2,1 procent 2007, dvs. marginellt snabbare än 2006 då den ökar med 2,0 procent. År 2008 avtar sysselsättningsstillväxten i takt med att produktionstillväxten dämpas, men den blir trots allt så pass hög som 1,1 procent. Sammantaget ökar sysselsättningen 2005–2008 med 226 000 personer. Mellan 2005 och 2006 ökade sysselsättningen med

Diagram 9 Arbetsmarknadsgap
Procent av potentiellt arbetade timmar,
säsongrensade kvartalsvärden

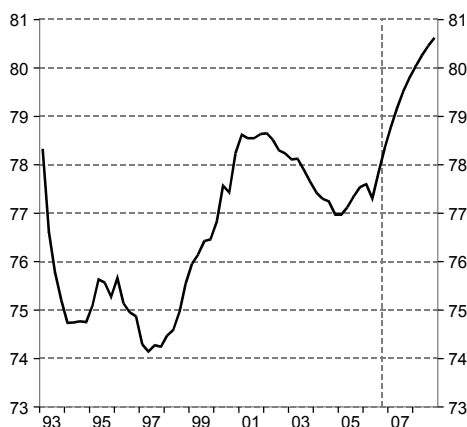
Anm. Arbetsmarknadsgapet är beräknat som arbetade timmars avvikelser från sin potentiella nivå.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 10 Sysselsättning
Årlig procentuell förändring

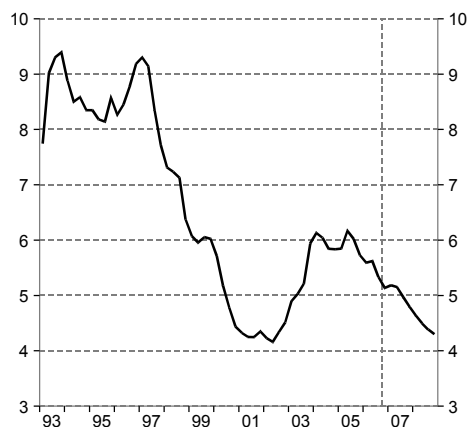
Anm. De redovisade politikeffekterna baseras helt på en modellberäkning med Konjunkturinstitutets makroekonomiska simuleringsmodell KIMOD. Resultaten överensstämmer i huvudsak med Konjunkturinstitutets samlade bedömning av effekterna.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 11 Reguljär sysselsättningsgrad
Procent av befolkningen i åldern 20-64 år,
säsongsrensade kvartalsvärden

Anm. Serien är justerad bakåt i tiden av Konjunkturinstitutet.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 12 Öppen arbetslöshet
Procent av arbetskraften, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

84 000 personer. 2006–2008 ökar sysselsättningen med ytterligare 142 000 personer.

Detta innebär att sysselsättningsstillväxten 2007 och 2008 revideras upp med 0,7 respektive 0,3 procentenheter per år jämfört med i *Konjunkturläget*, augusti 2006. Som framgår av diagram 10² bedöms den nya regeringens ekonomiska politik bara förklara en mindre del av upprevideringen för 2007 (se vidare fördjupningsrutan ”Effekter av den nya regeringens ekonomiska politik”). För 2008 bedöms reformerna motivera en upprevidering av sysselsättningen med ca en halv procent.

De arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärderna kommer att skäras ner kraftigt 2007 och 2008. Detta har en viss återhållande effekt på sysselsättningsstillväxten. Den reguljära sysselsättningen, där sysselsättningsåtgärder inte räknas in, stiger därför än snabbare än den totala sysselsättningen. Den reguljära sysselsättningsgraden ökar därmed till 80,3 procent 2008 (se diagram 11).

Trots att arbetskraften växer snabbt de kommande åren stiger resursutnyttjandet på arbetsmarknaden till följd av den snabbt stigande sysselsättningen. Resursutnyttjandet bedöms bli något ansträngt under 2008 och arbetsmarknadsgapet blir svagt positivt (se diagram 9). Den öppna arbetslösheten har då fallit till 4,5 procent, vilket bedöms vara i nivå med jämviktsarbetslösheten (se diagram 12).

Inflationen under målet

Inflationen, mätt med UND1X, uppgick till 1,3 procent i november 2006, och har varit mycket låg de senaste tre åren. Den viktigaste förklaringen är att enhetsarbetskostnaden i näringslivet, som speglar det underliggande kostnadstrycket i ekonomin, sammantaget har utvecklats mycket svagt sedan 2002 (se diagram 13). Den svaga utvecklingen av enhetsarbetskostnaden beror framför allt på att produktiviteten har utvecklats överraskande starkt, men också på att arbetskostnaden har ökat i måttligt takt.

Under 2007 och 2008 medför det stigande resursutnyttjandet på arbetsmarknaden att löneökningarna växlar upp något. 2006 ökar timlönerna i näringslivet med måttliga 3,2 procent. 2007 väntas de öka med 3,8 procent och 2008 med 4,1 procent. Arbetsmarknadens parter bedöms ta samma grad av samhällsekonomiskt ansvar i 2007 års avtalsförhandlingar som i de senaste avtalsrörelserna.³ Om så inte blir fallet och lönerna ökar avsevärt

² De redovisade politikeffekterna baseras helt på en modellberäkning med Konjunkturinstitutets makroekonomiska simuleringsmodell KIMOD. Resultaten överensstämmer i huvudsak med Konjunkturinstitutets samlade bedömning av effekterna. Men det går inte att infoga reformerna i KIMOD med den detaljeringsgrad som normalt beaktas vid Konjunkturinstitutets bedömningar, varför modellresultaten kan avvika något från den samlade bedömningen.

³ Se ”Lönebildningsrapporten 2006”, Konjunkturinstitutet. Rapporten finns tillgänglig på www.konj.se.

mer än vad som här prognostiseras, kommer detta att ha en återhållande effekt på sysselsättningsuppgången och öka jämviktsarbetslösheten.

De kommande åren dämpas produktivitetstillväxten i näringslivet när konjunkturen går in i en mognare fas. Sammantaget medför detta att det underliggande kostnadstrycket i ekonomin tilltar. Detta avspeglas i att enhetsarbetskostnaden i näringslivet stiger med 2,4 procent 2007⁴ och 2,1 procent 2008. Detta är något högre än den ökningstakt som på sikt är förenlig med en inflationstakt på två procent. Trots detta stiger inte inflationen mätt med UND1X till mer än 1,5 procent i december 2008 (se diagram 14). Detta beror på att enhetsarbetskostnaden påverkar inflationen med viss eftersläpning, men också på kvardröjande effekter från den senaste tidens kraftiga kronförstärkning och på fallande energipriser. Inflationen exklusive energi stiger snabbare och når upp till 1,9 procent i december 2008.

Riksbanken fortsätter att höja räntan

Från och med denna rapport övergår Konjunkturinstitutet från att basera prognoserna på en rekommenderad utveckling för reporäntan till att basera prognoserna på en bedömning av den mest sannolika utvecklingen för reporäntan (se fördjupningsrutan "Ny metod för bedömning av penningpolitiken i Konjunkturinstitutets prognoser"). Förändringen genomförs för att renodla prognosernas karaktär.

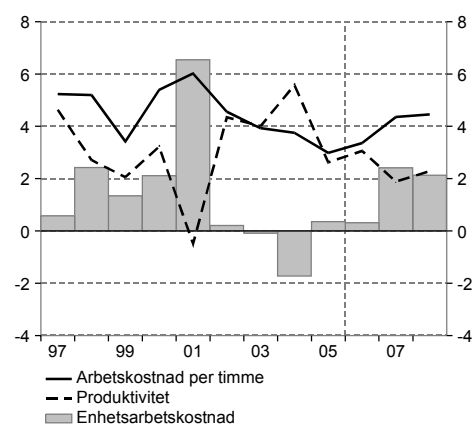
I normalfallet kommunicerar Riksbanken tydligt sin policy och marknadsaktörerna formar sina förväntningar därefter. Konjunkturinstitutets prognos för utvecklingen av reporäntan tar sin utgångspunkt i marknadsförväntningarna, framför allt på kort sikt. Ju längre tidsperspektivet sträcks ut, desto större vikt fästs vid Konjunkturinstitutets prognos för den ekonomiska utvecklingen så att den samlade prognosbilden blir konsistent.

Den starka ekonomiska utvecklingen innebär att penningpolitiken behöver bli mindre expansiv framöver. Marknadsförväntningarna indikerar att Riksbanken höjer reporäntan till 3,50 procent under sommaren 2007 (se diagram 15), vilket också Konjunkturinstitutet bedömer som troligt. Den fortsatt mycket låga inflationen medför att Riksbanken därefter ligger still med räntan under den återstående delen av 2007. Under andra halvåret 2008 höjer Riksbanken reporäntan till 4,00 procent för att undvika att ekonomin överhettas åren därpå. Reporäntan väntas därför inte nå upp till sin neutrala nivå, vilken bedöms vara 4,25 procent, förrän i början av 2009.

Givet att Konjunkturinstitutets prognos för den ekonomiska utvecklingen infrias, bedöms en något mer expansiv penningpo-

⁴ 2006 sänks arbetskostnaden av en tillfällig pensionspremierabatt. Den tillfälliga rabatten bedöms ha obetydliga effekter på inflationen. Den redovisade siffran för enhetsarbetskostnadsutvecklingen 2007 har därför korrigerats för pensionspremierabatten.

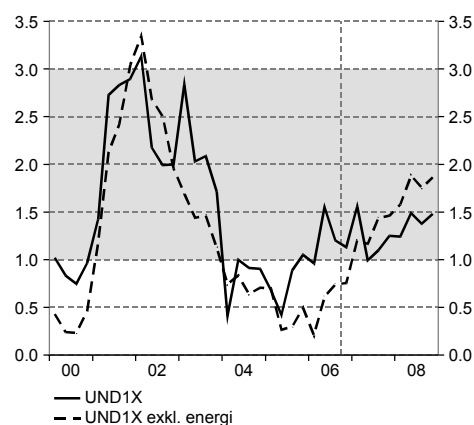
Diagram 13 Enhetsarbetskostnad i näringslivet
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Anm. Arbetskostnad per timme och enhetsarbetskostnad är korrigerade för den tillfälliga pensionspremierabatten 2006.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

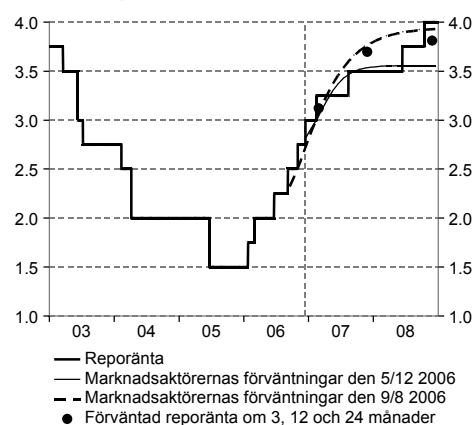
Diagram 14 Konsumentpriser
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Anm. Det gråa fältet anger Riksbankens inflationsmål på 2 procent, med ett toleransintervall på plus/minus 1 procentenhet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 15 Reporäntan i Sverige
Procent, dagsvärden

Anm. Enligt avkastningskurvan och Prosperas mätning den 27/11 2006.

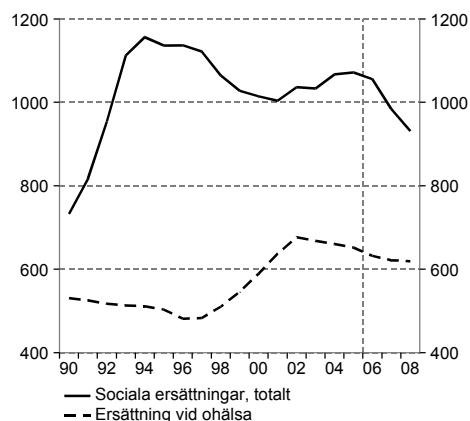
Källor: Riksbanken, Reuters, Prospera och Konjunkturinstitutet.

Diagram 16 Offentliga sektorns finansiella sparande
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 17 Sociala ersättningar, 20–64 år
Helårsekvivalenter
Tusental

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

litik än den prognostiserade leda till en något bättre måluppfyllelse avseende inflationen och resursutnyttjandet, men bedömningen är osäker (se fördjupningsrutan ”Konjunkturinstitutets reporäntebedömning”). Vinsten av en sådan något mer expansiv penningpolitik jämfört med den prognostiserade utvecklingen är dock liten.

Starka offentliga finanser trots underfinansierad budget

Det offentliga finansiella sparandet väntas uppgå till 3,0 procent som andel av BNP 2006 och bedöms bli i det närmaste oförändrat som andel av BNP 2007 och 2008, trots att budgeten är underfinansierad med 11 miljarder kronor 2007 och med ytterligare 6 miljarder kronor 2008 (se diagram 16). De fortsatt starka offentliga finanserna förklaras främst av att den gynnsamma arbetsmarknadsutvecklingen, som delvis beror på den förda politiken, stärker skatteunderlaget och dämpar de offentliga utgifterna. Exempelvis faller antalet personer som försörjs med sociala ersättningar från 1 056 000 personer 2006 till 931 000 personer 2008, delvis som en följd av reformerna (se diagram 17). Minskningen förklaras till största delen av att antalet personer som uppstår arbetsmarknadsersättningar minskar kraftigt.

Finanspolitiken verkar stimulerande på både ekonomins utbudssida och dess efterfrågesida. Trots att budgeten är underfinansierad innebär de dynamiska effekterna att finanspolitiken i stort sett blir neutral 2007–2008. Åren 2000–2008, som bedöms motsvara ungefär en konjunkturcykel, väntas det offentliga finansiella sparandet i genomsnitt uppgå till 2,2 procent som andel av BNP. Därmed överskrids målet, att det offentliga finansiella sparandet i genomsnitt ska uppgå till 2 procent som andel av BNP över en konjunkturcykel, något.

Det ska påpekas att utvecklingen av det offentliga finansiella sparandet är mer svårbedömd än normalt, eftersom den i hög grad beror på hur stora de dynamiska effekterna av den nya regeringens politik blir. Tillkommande reformer, även sådana som syftar till att stimulera utbudssidan i ekonomin, bör därför vara fullt ut finansierade i budgeten. Så vitt nu kan bedömas behöver inte heller den svenska ekonomin några ytterligare tillväxtstimulanser från en expansiv finanspolitik de kommande åren. Konjunkturinstitutet bedömer därför att finanspolitiken inte bör vara expansiv 2007 och 2008. Om det höga offentliga finansiella sparandet bibehålls står dessutom Sverige bättre rustat inför nästa konjunkturedgång.

Effekter av den nya regeringens ekonomiska politik

Den nya regeringens budgetproposition innehåller många reformer som påverkar den ekonomiska utvecklingen i Sverige. I denna fördjupningsruta diskuteras de reformer som bedöms ha störst påverkan på den ekonomiska utvecklingen och dess effekter på både kort och lång sikt.

Reformerna i budgetpropositionen ökar den potentiella arbetskraften (dvs. arbetskraftens storlek i ett balanserat konjunkturläge) och sänker jämviktsarbetslösheten. På sikt kan sysselsättningen därmed bli betydligt högre än tidigare utan att resursutnyttandet på arbetsmarknaden blir ansträngt. Storleken på effekterna och i vilken takt de slår igenom är dock svårt att bedöma. De resultat som redovisas är därmed behäftade med stor osäkerhet.

I denna fördjupningsruta diskuteras inledningsvis effekterna av den nya regeringens politik på lång sikt. Därefter analyseras effekterna fram till 2010.

Budgetens reformer

De reformer som analyseras är följande:

- *Jobbavdraget* innebär en lägre genomsnittlig skatt för alla löntagare och en lägre marginalskatt för ca hälften av alla löntagare. Detta innebär att arbetsinkomster skattas lindrigare än andra inkomster, t.ex. sociala ersättningar. Den genomsnittliga skatten på arbetsinkomster sjunker med ca 1,5 procentenheter. Marginalskatten sjunker kraftigt för personer med riktigt låga arbetsinkomster (mindre än 50 000 kronor per år) och med ca 3 procentenheter för arbetsinkomster mellan 100 000 och 300 000 kronor per år. Jobbavdraget införs från den 1 januari 2007. Vid beräkning av det ökade utbytet av att arbeta som en följd av jobbavdraget, beaktas även den planerade ökningen av *avgiften till a-kassan* för löntagare.
- *Sänkta ersättningsnivåer i a-kassan*. Ersättningen efter 200 dagar sänks från 80 till 70 procent av lönen. Dessutom sänks den högsta nivån på dagpenningen under det första året från 730 till 680 kronor. Det ska framöver inte heller vara möjligt att få en förlängd ersättningsperiod efter 300 dagar. Personer med försörjningsansvar för barn är dock berättigade till ersättning un-

der 450 dagar. När ersättningsperioden är slut övergår den arbetslöse i en jobb- och utvecklingsgaranti med 65 procents ersättning. Sammantaget bedöms ersättningen sjunka med i genomsnitt 3 procentenheter. Sänkningen av den högsta nivån på dagpenningen införs den 1 januari 2007. Den sänkta ersättningen från 80 till 70 procent för långtidsarbetslösa antas införas den 5 mars 2007.

- *Neddragna arbetsmarknadspolitiska program*. Antalet platser i arbetsmarknadspolitiska program dras ner jämfört med Konjunkturinstitutets bedömning i *Konjunkturläget*, augusti 2006. 2008 är antalet deltagare i utbildningsåtgärder ca 10 000 färre och antalet deltagare i sysselsättningsåtgärder ca 30 000 färre än vad som förutsågs i *Konjunkturläget*, augusti 2006.⁵
- *Nystartsjobben* innebär en subvention motsvarande arbetsgivaravgiften för personer som varit arbetslösa, deltagit i arbetsmarknadspolitiska program eller uppburit sjukpenning, sjuk- eller aktivitetsersättning på heltid i mer än ett år. Ungdomar 20–24 år som varit arbetslösa i minst sex månader omfattas också av nystartsjobben. Nystartsjobben införs den 1 januari 2007.
- *Nedsatta arbetsgivaravgifter för yngre*. En generell nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer mellan 19 och 24 år. Skattereduktionen bedöms enligt budgetpropositionen kunna införas den 1 juli 2007.
- *Skatteavdrag för bushållsnära tjänster*. Skattereduktionen bedöms enligt budgetpropositionen kunna införas den 1 juli 2007.
- *De särskilda avdragen vid beräkningen av socialavgifter slopas*. Under 2007 ges övergångsvis ett halverat avdrag och 2008 slopas avdraget helt.

Effekterna på arbetsmarknaden kommer gradvis

Gemensamt för reformerna är att effekterna slår igenom gradvis. Tidpunkten för att genomföra reformerna är dock gynnsam. Att stimulera utbudet av arbetskraft i en period med snabbt stigande efterfrågan på arbetskraft minskar riskerna för flaskhal-

⁵ I *Konjunkturläget*, augusti 2006 bedömdes antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska åtgärder under 2008 inte uppgå till de aviserade volymerna i vårpropositionen, då de ur ett konjunktorellt perspektiv bedömdes som för höga.

sar på arbetsmarknaden och ökar chanserna för dem som tillkommer i arbetskraften att få ett arbete. Den starka konjunkturen bör därmed leda till att reformerna får ett något större och snabbare genomslag än vad som annars hade varit fallet.

Effekter på arbetsmarknaden på lång sikt

Nedan följer en detaljerad genomgång av effekterna på arbetsmarknaden på lång sikt av ovan nämnda reformer. Resultaten summeras i tabell 3.

Ett ökat utbud av arbetskraft

Utbudet av arbetskraft ökar, bl.a. till följd av jobbavdraget. När det lönar sig mer att arbeta söker sig fler personer in på arbetsmarknaden. Den potentiella arbetskraften bestäms av befolkningens storlek, dess sammansättning och dess benägenhet att delta i arbetskraften. Om det lönar sig mer att arbeta ökar benägenheten att delta i arbetskraften och därmed stiger den potentiella arbetskraften. Erfarenheten är dock att det tar tid innan sådana förändringar slår igenom och storleken på effekten är svår att bedöma. På lång sikt uppskattas jobbavdraget i kombination med den lägre ersättningsnivån i a-kassan medföra att den potentiella arbetskraften ökar med 1,2 procent.⁶ I denna bedömning har även den negativa effekt på den potentiella arbetskraften som

följer av den höjda avgiften till a-kassan för löntagare beaktats.⁷

De personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärder räknas inte som en del av arbetskraften. En del av de personer som i dag deltar i utbildningsåtgärder som dras in, kommer att bli öppet arbetslösa eller finna ett jobb och därmed ingå i arbetskraften. Eftersom neddragningen av åtgärder antas vara permanent höjer detta den potentiella arbetskraften. 2008 dras antalet utbildningsåtgärder ner med 10 000 platser jämfört med Konjunkturinstitutets bedömning i *Konjunkturläget*, augusti 2006. Uppskattningsvis stannar hälften av dessa kvar utanför arbetskraften, exempelvis för att delta i en reguljär utbildning, och hälften blir öppet arbetslösa eller får jobb. Neddragningen av utbildningsåtgärderna ökar därmed den potentiella arbetskraften med ca 5 000 personer, dvs. 0,1 procent.

Sammantaget bedöms därmed den potentiella arbetskraften öka med 1,3 procent på lång sikt som en följd av regeringens föreslagna reformer (se tabell 3). Detta motsvarar ca 59 000 personer.

Jämviktsarbetslösheten minskar något

Även jämviktsarbetslösheten påverkas av de aviserade reformerna. Jämviktsarbetslösheten är den nivå av den öppna arbetslösheten som är förenlig med stabil inflation. Jämviktsarbetslösheten påverkas bl.a. av hur väl matchningen mellan lediga jobb och

⁶ Effekten på arbetskraften beräknas med utgångspunkt från den förändring i tröskeeffekten som följer av införandet av jobbavdraget och förändringarna i a-kassan. Tröskeeffekten speglar hur stor andel av den inkomstökning som följer av att gå från att inte arbeta till att börja arbeta som individen *inte* får behålla. En minskning av tröskeeffekten innebär alltså att individen får behålla mer och det ekonomiska utbytet av att arbeta ökar därmed. Förändringen i tröskeeffekten översätts till en effekt på arbetskraften via en elasticitet, dvs. ett mått på hur stor procentuell förändring i arbetskraften som följer av en procentuell förändring av tröskeeffekten. Tröskeeffekten bedöms minska från 81,3 till 78,7 procent som en följd av jobbavdraget och förändringarna i a-kassan. Tröskeeffekten minskar alltså med 2,6 procentenheter, vilket motsvarar ca 3 procent. Elasticiteten sätts till 0,4, vilket bedöms vara i den nedre delen av det intervall som forskningslitteraturen beskriver som rimligt, se t.ex. Eissa m.fl., "Welfare Effects of Tax Reform, and Labor Supply at the Intensive and Extensive Margins", i Agell och Sorensen (red.), *Tax Policy and Labor Market Performance*, MIT Press, 2006. Den potentiella arbetskraften ökar därmed med $3 \cdot 0,4 = 1,2$ procent på lång sikt.

⁷ Tröskeeffekten, så som den är beräknad här, speglar hur stor andel av den inkomstökning som följer av att gå från att *vara arbetslös* till att börja arbeta som individen inte får behålla (se fotnot 6). Vid beräkning av effekten av reformerna på utbudet av arbetskraft behövs också en uppskattning av hur tröskeeffekten påverkas för de som *befinner sig utanför arbetskraften*, t.ex. studenter. Konjunkturinstitutet beräknar i dagsläget ingen sådan tröskeeffekt. I stället används tröskeeffekten för att gå från att vara arbetslös till att börja arbeta som en approximation. Approximationen bedöms om något leda till en underskattning av effekten på utbudet av arbetskraft. Vid beräkning av tröskeeffekten med hjälp av individdata viktas resultatet med längden på individens arbetslöshetsperiod. För en individ som arbetat under året, och därmed är berättigad till jobbavdrag, blir förändringen i tröskeeffekten mindre än för en individ som varit arbetslös hela året. Som en följd av viktningen drar de individer som arbetat under året därmed ned den totala förändringen i tröskeeffekten. Förändringen i den tröskeeffekt som speglar steget från att inte befinna sig i arbetskraften till att börja arbeta bör därmed vara något större än den förändring som beräkningarna baseras på här, eftersom andelen individer som är berättigade till jobbavdrag kan antas vara större bland de arbetslösa än bland de som befinner sig utanför arbetskraften.

arbetsökande fungerar.⁸ Reformen som innebär att det lönar sig mer att arbeta väntas få arbetslösa att söka arbete mer intensivt, vilket förbättrar matchningen på arbetsmarknaden. Både jobbavdraget och de sänkta ersättningsnivåerna i a-kassan innebär att det lönar sig mer att arbeta jämfört med tidigare, även när hänsyn tas till de ökade avgifterna till a-kassan för dem som arbetar. Sammantaget bedöms dessa reformer minska jämviktsarbetslösheten med 0,4 procentenheter.⁹ Dessutom införs nystartsjobb, nedsatta arbetsgivaravgifter för yngre samt skatteavdrag för hushållsnära tjänster, vilket sammantaget bedöms minska jämviktsarbetslösheten med ytterligare 0,3 procentenheter.¹⁰

Budgetpropositionen innehåller dock andra reformer som ökar jämviktsarbetslösheten. Den kraftiga neddragningen av antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska åtgärder bedöms öka den öppna jämviktsarbetslösheten med 0,4 procentenheter.¹¹ Slopandet av de särskilda avdragen vid beräkningen

⁸ Se fördjupningsrutan ”Jämviktsarbetslöshet” i *Lönebildningen, Samhällsekonomiska förutsättningar i Sverige 2004*, Konjunkturinstitutet.

⁹ Effekten av de sänkta ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen har beräknats med hjälp av Konjunkturinstitutets makroekonomiska modell KIMOD. Den sänkta ersättningsgraden i a-kassan med i genomsnitt 3 procentenheter bedöms minska jämviktsarbetslösheten med 0,2 procentenheter. Jobbavdraget bedöms också ha en effekt på jämviktsarbetslösheten via en ökad sökintensitet hos de arbetslösa. I OECD:s *Employment Outlook 2006* uppskattas en minskning av den genomsnittliga skattekillen med en procentenhet leda till en minskning av arbetslösheten med nästan 0,3 procentenheter. Denna elasticitet bedömer Konjunkturinstitutet som väl hög och i beräkningarna används i stället en elasticitet på 0,15. Den genomsnittliga skatten minskar med 1,5 procentenheter till följd av jobbavdraget, vilket därmed minskar jämviktsarbetslösheten med ca 0,2 procentenheter.

¹⁰ Vid beräkningarna av effekterna av nystartsjobb och nedsatta arbetsgivaravgifter för yngre har antalet subventionerade anställningar som en följd av dessa reformer uppskattats till i genomsnitt 14 000 per år 2007 och 2008. Dessa anställningar bedöms till 50 procent leda till undanträngning av reguljär sysselsättning. Nettobidraget till antalet sysselsatta blir därmed 7 000 personer, dvs. en minskning av jämviktsarbetslösheten med ca 0,2 procentenheter. Effekten av skatteavdrag för hushållsnära tjänster på antalet sysselsatta uppskattas till ca 4 000 personer, se Specialstudie No 7, 2005 ”Samhällsekonomiska effekter av skattelättnader för hushållsnära tjänster”, Konjunkturinstitutet. Detta leder således till en ytterligare sänkning av jämviktsarbetslösheten med ca 0,1 procentenheter.

¹¹ 2008 dras antalet sysselsättningsåtgärder ner med 30 000 platser jämfört med Konjunkturinstitutets bedömning i *Konjunkturläget*, augusti 2006. Efter att ha tagit hänsyn till den undanträngning på 50 procent som i genomsnitt antagits för sysselsättningsåtgärder, beräknas den öppna arbetslösheten stiga med 15 000 personer. Därtill minskar antalet utbildningsåtgärder. Tillsammans ökar detta jämviktsarbetslösheten med ca 0,4 procentenheter.

av socialavgifter bedöms höja jämviktsarbetslösheten med 0,1 procent.¹² Regeringens aviserade reformer bedöms därmed sammantaget minska jämviktsarbetslösheten med 0,2 procentenheter, vilket motsvarar ca 9 000 personer (se tabell 3).

Sysselsättningen ökar

Den potentiella sysselsättningen motsvarar den potentiella arbetskraften minus jämviktsarbetslösheten. Reformernas effekter på den potentiella arbetskraften och jämviktsarbetslösheten innebär därmed att den potentiella sysselsättningen ökar med 1,5 procent på lång sikt, dvs. ca 68 000 personer (se tabell 3). Neddragningen av antalet sysselsättningsåtgärder håller tillbaka den totala sysselsättningsökningen något eftersom deltagare i sysselsättningsåtgärder räknas som sysselsatta. På sikt kan därmed den reguljära sysselsättningsnivån öka med mer än 1,5 procent jämfört med om reformerna inte hade genomförts, utan att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir ansträngt.

Tabell 3 Effekter på lång sikt
Procentuell förändring om annat ej anges

Reformer	Potentiell arbetskraft	Jämvikts- arbetslöshet ¹	Potentiell sysselsättning
Jobbavdrag + sänkt ersättning i a-kassan ²	1,2	-0,4	1,6
Lägre åtgärds- volym	0,1	0,4	-0,3
Nystartsjobb + ”ungdomsjobb” ³	0,0	-0,2	0,2
Hushållsnära tjänster	0,0	-0,1	0,1
Slopade avdrag ⁴	0,0	0,1	-0,1
Totalt	1,3	-0,2	1,5

¹ Förändring i procentenheter.

² Tar även hänsyn till den ökade avgiften till a-kassan för löntagare.

³ Avser nedsatta arbetsgivaravgifter för yngre.

⁴ Avser slopandet av de särskilda avdragen vid beräkning av socialavgifter.

Anm. Effekterna är beräknade med hjälp av KIMOD samt utifrån empiriskt skattade samband i litteraturen. De slutgiltiga effekterna är behäftade med stor osäkerhet.

Källa: Konjunkturinstitutet.

¹² Slopandet av de särskilda avdragen vid beräkning av socialavgifter beräknas leda till en minskning av antalet sysselsatta med 3 600 personer, se ”Sänkta socialavgifter - har det någon effekt?”, Rapport 2000/01:8, Riksdagens revisorer. 3 600 personer motsvarar en ökning av jämviktsarbetslösheten med ca 0,1 procentenheter.

Effekter på den ekonomiska utvecklingen 2007–2010 av den nya regeringens politik

I denna andra del av fördjupningsrutan presenteras en bedömning av hur den nya regeringens ekonomiska politik påverkar Konjunkturinstitutets prognos av den faktiska ekonomiska utvecklingen 2007–2010. I denna analys används Konjunkturinstitutets makroekonomiska modell KIMOD.¹³ För att analysera effekterna av den nya regeringens politik beaktas följande faktorer i modellen¹⁴:

- Gradvis ökning av faktisk arbetskraft under perioden 2007–2010 (totalt 1,0 procent, vilket motsvarar ca 46 000 personer). Uppgången är främst ett resultat av jobbvandraget och de minskade arbetsmarknadspolitiska åtgärderna.¹⁵
- Sänkt ersättningsgrad i a-kassan med i genomsnitt 3 procentenheter fr.o.m. 2007.¹⁶
- En, jämfört med prognosen i *Konjunkturläget*, augusti 2006, underfinansierad budget på sammanlagt 17 miljarder kronor 2007–2008.¹⁷

I diagrammen visas Konjunkturinstitutets prognos tillsammans med en bedömning av hur denna prognos hade sett ut i avsaknad av den nya regeringens politik. Det är viktigt att betona att denna bedömning helt baseras på en modellberäkning från KIMOD. En sådan är naturligtvis behäftad med osäkerhet, men motsvarar i huvudsak Konjunkturinstitutets bedömning av effekterna av den nya regeringens politik.¹⁸

¹³ Ett working paper med titeln *KIMOD 1.0* som utförligt beskriver modellen är under publicering och kan erhållas vid förfrågan. I början av 2007 kommer det att finnas tillgängligt på www.konj.se.

¹⁴ I simuleringskalkylen antas att arbetare och företag betraktar budgetpropositionens reformer som permanenta.

¹⁵ Ökningen 2007–2010 utgör därmed ca 75 procent av totaleffekten på arbetskraften från den nya regeringens politik, se tabell 3.

¹⁶ I KIMOD minskar jämviktsarbetslösheten med 0,2 procentenheter på grund av den lägre ersättningsnivån i a-kassan. Det är lika mycket som den ovan bedömda sammanlagda effekten på jämviktsarbetslösheten från den nya regeringens politik (se tabell 3).

¹⁷ Se tabell 40 "Direkta effekter av budgetpropositionen 2007" i kapitlet "Offentliga finanser".

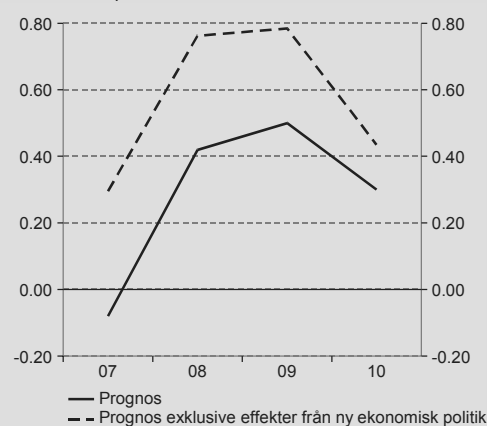
¹⁸ Resultaten från KIMOD kan alltså skilja sig något från Konjunkturinstitutets samlade bedömning av effekterna av den nya regeringens politik. Det beror på att det inte går att infoga de olika reformerna i KIMOD med den detaljeringsgrad som normalt beaktas vid Konjunkturinstitutets bedömningar.

Arbetsmarknadsgapet mindre ansträngt

Den nya regeringens politik har både utbuds- och efterfrågeeffekter. Reformen som leder till ökad arbetskraft och minskad jämviktsarbetslöshet är av utbudsmässig karaktär medan den underfinansierade budgeten är av efterfrågestimulerande karaktär. Den sammanlagda effekten på ekonomin sammanfattas på ett bra sätt av arbetsmarknadsgapet, se diagram 18.¹⁹

I avsaknad av regeringens nya politik skulle resursutnyttjandet på arbetsmarknaden ha varit mer ansträngt under perioden 2007–2010 (se den streckade linjen). Den genomsnittliga skillnaden är 0,3 procentenheter per år. Att den nya regeringens politik har en dämpande effekt på resursutnyttjandet innebär att utbudseffekterna av politiken bedöms vara större än efterfrågeeffekterna under perioden.²⁰

Diagram 18 Arbetsmarknadsgap
Procent av potentiellt arbetade timmar

Källa: Konjunkturinstitutet.

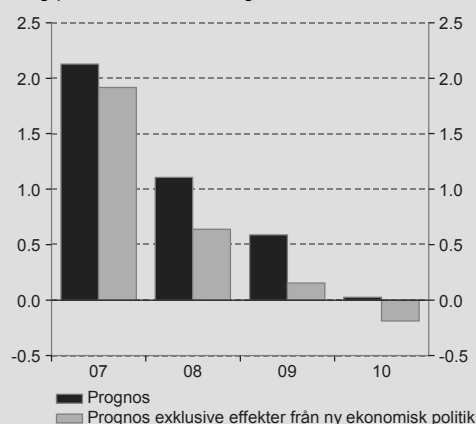
Den dämpande effekten på arbetsmarknadsgapet betyder dock inte att den nya regeringens politik innebär en sämre utveckling av arbetade timmar och sysselsättning. Utvecklingen av faktisk sysselsättning illustrerar detta, se diagram 19. Av den totala sysselsättningstillväxten 2007–2010 (svarta staplar) bedöms ca 1,3 procentenheter²¹ vara en effekt från den nya regeringens politik, vilket totalt motsvarar ca 55 000 tusen personer.

¹⁹ Ett positivt arbetsmarknadsgap innebär att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är större än vad som är långsiktigt hållbart. Löneökningarna riskerar då att bli högre än vad som är förenligt med inflationsmålet.

²⁰ I termer av arbetsmarknadsgapet innebär det att den nya politiken bedöms stimulera potentiellt arbetade timmar mer än faktiskt arbetade timmar 2007–2010.

²¹ Detta resultat fås genom att summera skillnaderna mellan de svarta och de grå staplarna för perioden 2007–2010.

Diagram 19 Sysselsättning
Årlig procentuell förändring

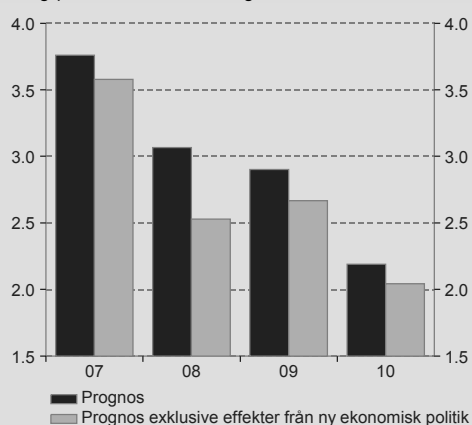

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tillväxten ökar

Den underfinansierade budgeten på sammanlagt 17 miljarder kronor 2007–2008 (jämfört med *Konjunkturläget*, augusti 2006) stimulerar hushållens konsumtion under prognosperioden. Eftersom den nya regeringens politik medför en ökad arbetskraft och en ökad sysselsättning behöver företagen utöka sin kapitalstock via högre investeringar. Sammantaget innebär detta att BNP-tillväxten 2007–2010 i genomsnitt blir ca 0,3 procentenheter högre per år till följd av den nya regeringens politik, se diagram 20. BNP blir därmed ca 1,1 procent högre 2010.

Diagram 20 BNP
Årlig procentuell förändring

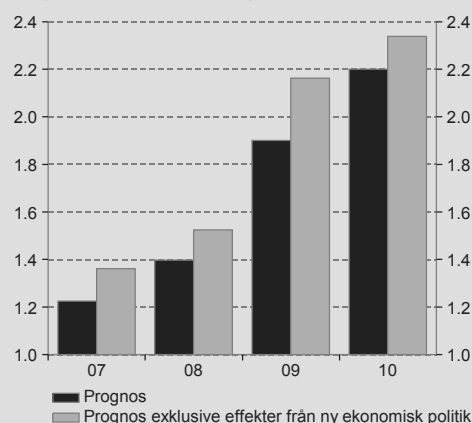
Källa: Konjunkturinstitutet.

Inflationstrycket blir lägre

Eftersom den nya regeringens politik medför att utbudet ökar snabbare än efterfrågan (dvs. resursutnyttjandet blir mindre ansträngt, se

diagram 18) dämpas inflationstrycket 2007–2010 trots högre tillväxt, se diagram 21.²²

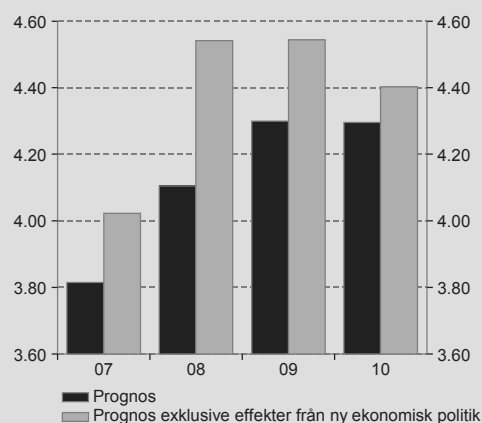
Diagram 21 UND1X-inflation
Årlig procentuell förändring

Källa: Konjunkturinstitutet.

Den lägre inflationstakten beror till stor del på att en ökad arbetskraft och en lägre ersättningsgrad i a-kassan bedöms få en dämpande effekt på lönetillväxten, se diagram 22. Att löneprognosen trots allt är relativt hög beror på att konjunkturläget är starkt och att sysselsättningen stiger mycket snabbt.

Diagram 22 Timplön i näringslivet
Årlig procentuell förändring

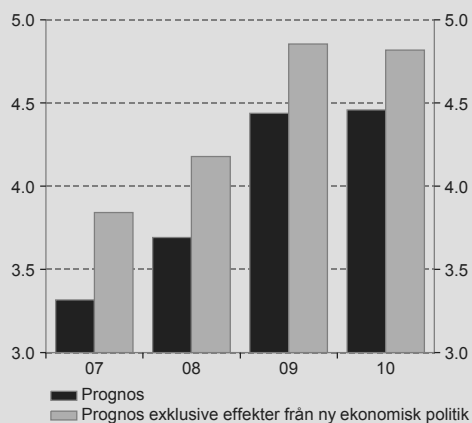
Källa: Konjunkturinstitutet.

Det lägre inflationstrycket innebär att Riksbanken kan välja en lägre reporäntebana 2007–2010 än vad

²² UND1X-inflationen inkluderar även direkta, statiska effekter på 0,2 respektive 0,1 procentenheter för 2007 och 2008 till följd av den nya regeringens politik (se avsnittet "Löner, vinster och priser"). Utöver dessa statiska effekter tas hänsyn till de dynamiska effekter som den nya regeringens politik innebär för inflationstakten.

som hade varit fallet utan den nya regeringens politik, se diagram 23.²³

Diagram 23 Reporänta
Procentenheter

Källa: Konjunkturinstitutet.

Sammanfattning

I denna fördjupningsruta har effekterna av den nya regeringens ekonomiska politik analyserats.

De långsiktiga effekterna styrs främst av de utbudsstimulerande reformerna såsom jobbvad, sänkt ersättningsnivå i a-kassan och neddragningen av de arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärderna. Dessutom påverkas efterfrågan på arbetskraft positivt av nystartsjobb, sänkta arbetsgivaravgifter för yngre och skatteavdrag för hushållsnära tjänster. Även om osäkerheten förstås är betydande bedöms sysselsättningen på sikt kunna öka med 1,5 procent mer än om reformerna inte hade genomförts, utan att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir ansträngt. Detta innebär att även BNP kan öka med ungefär lika mycket på lång sikt.

För perioden 2007–2010 har Konjunkturinstitutets makroekonomiska modell KIMOD använts för att bedöma hur den nya regeringens politik påverkar den ekonomiska utvecklingen i Sverige. De reformer som beskrivits ovan bedöms medföra att sysselsättningen stiger med ca 55 000 personer mer och att BNP ökar med ca 1,1 procent mer fram till 2010 än vad som annars skulle ha blivit fallet. Eftersom utbudet bedöms stiga snabbare än efterfrågan 2007–2010 blir dock resursutnyttjandet på arbetsmarknaden mindre ansträngt, trots att antalet arbetade timmar stiger. Löne- och inflationstrycket i ekonomin

blir därmed lägre, vilket innebär att den nya regeringens politik har en dämpande effekt på den prognostiserade reporäntebanan.

²³ Det är viktigt att notera att såväl Riksbanken som KIMOD har en framåtblickande räntesättning, vilket innebär att reporäntan justeras med avseende på inflationsutvecklingen på 1–2 års sikt. Den lägre reporäntan 2007 (se diagram 23) beror därför på den svagare inflationsutvecklingen 2008–2009.

Internationell konjunkturutveckling

Mild dämpning av den globala tillväxten

Global BNP ökar med 5,1 procent 2006, vilket blir tredje året i rad som den globala ekonomin växer snabbare än den trendmässiga tillväxttakten (se diagram 24). Den ekonomiska utvecklingen har börjat dämpas något i regioner som ligger långt fram i konjunkturcykeln, främst i USA. 2007 dämpas tillväxten även i stora delar av den övriga världsekonomin. Liksom i USA blir uppbromsningen måttlig och den globala tillväxten fortsätter att vara förhållandevis hög (se diagram 25). 2007 växer global BNP med 4,7 procent och 2008 med 4,5 procent.

Tillväxten utanför OECD-området fortsätter att vara betydligt högre än inom OECD-området (se diagram 26). En snabb omvandling på flera plan, däribland det ekonomisk-politiska, och ökade investeringar har drivit upp produktivitetstillväxten markant i ekonomier som Kina, Indien och det forna östblocket. För närvarande innebär den höga globala sparbenägenheten och nedpressade riskpremier att lånekostnaderna för både regeringar och företag i många utvecklingsländer är låga.

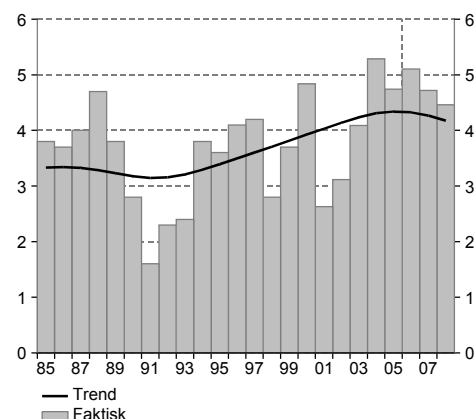
Även i OECD-området är företagens lånekostnader låga. Tillsammans med sunda balansräkningar i företagen innebär det att den globala konjunkturuppgången fortsätter att i första hand drivas av investeringar i näringslivet. Det cykliska uppsvinget av maskininvesteringarna håller dock gradvis på att minska i styrka. Att tillväxten i de fasta bruttoinvesteringarna i OECD-området föll till 0,4 procent det tredje kvartalet berodde dock framför allt på markant fallande bostadsinvesteringar i USA. Investeringstillväxten återhämtar sig en del framöver men når inte upp till de senaste årens ökningstal (se diagram 27).

Företagens allt mindre försiktiga attityd till nyanställningar innebär att situationen på arbetsmarknaden har fortsatt att stärkas gradvis. Sysselsättningstillväxten i OECD-området väntas öka från 1,1 procent 2005 till ca 1,5 procent 2006. Åren 2007 och 2008 väntas sysselsättningen stiga med drygt 1 procent per år.

Utvecklingen på arbetsmarknaden bidrar till en relativt stark inkomstutveckling och i OECD-området ökar hushållens konsumtion som andel av BNP under prognosperioden. Höstens stigande börskurser och fallande oljepriser ger också understöd åt hushållens konsumtion i OECD-området.

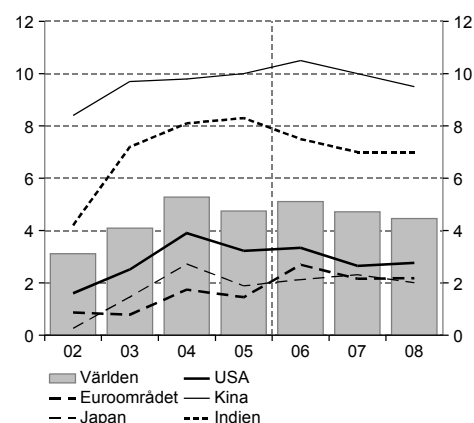
Hushållen gynnas även av en viss omläggning av finanspolitiken. I OECD-området har finanspolitiken varit relativt stram de senaste åren. Underskottet i det offentliga finansiella sparandet har sedan 2003 minskat i de större regionerna. Detta gäller framför allt i USA där underskottet enligt OECD bedöms minska från 4,8 procent som andel av BNP 2003 till 2,4 procent 2006, samt i Japan där underskottet bedöms minska från 8,0 procent som andel av BNP 2003 till 4,7 procent 2006. Även om en del

Diagram 24 Global BNP
Årlig procentuell förändring

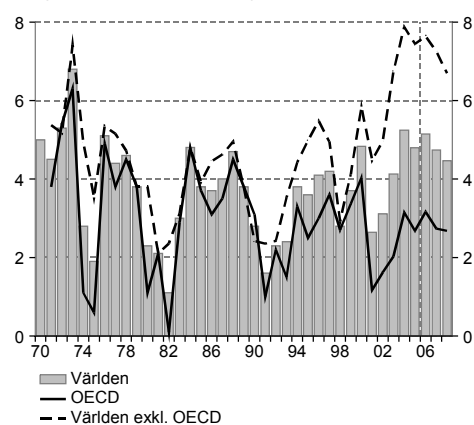
Anm. Trend beräknad med HP-filtrer.
Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 25 BNP i valda länder
Årlig procentuell förändring

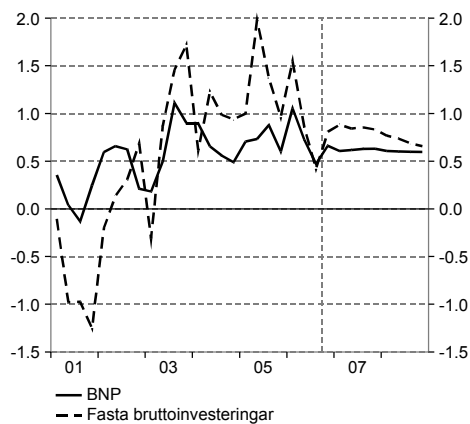
Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 26 BNP i världen och OECD
Årlig procentuell förändring

Källor: OECD och IMF.

Diagram 27 BNP och fasta bruttoinvesteringar i OECD-området
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

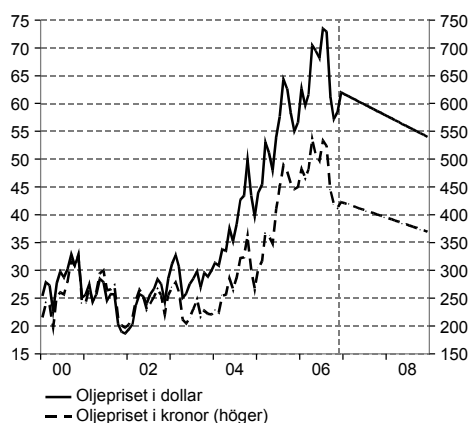
Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 28 Export i världen
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: IMF.

Diagram 29 Oljepris
Brent dollar/fat respektive kronor/fat, månadsvärden

Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum Exchange och Konjunkturinstitutet.

av förbättringen är cykliskt betingad, är det i första hand en åtstramande finanspolitik som ligger bakom utvecklingen, inte minst i USA.

Under 2007 och 2008 väntas finanspolitiken för OECD-området som helhet vara neutral. Finanspolitikens inriktning skiljer sig dock åt mellan de olika regionerna. Exempelvis blir finanspolitiken i USA och de nordiska länderna något expansiv, medan den blir åtstramande i euroområdet och i Japan.

Trots en mindre stram finanspolitik i många länder och en förbättrad arbetsmarknad minskar den globala BNP-tillväxten något 2007 och 2008. Detta beror dels på att den cykliska investeringsuppgången tappar i styrka, men också på att penningpolitiken blivit mindre expansiv på många håll de senaste åren. Dessutom blir penningpolitiken ännu något mindre expansiv framöver i många regioner i takt med att resursutnyttjandet fortsätter att stiga.

Världshandeln ökade med 8,6 procent 2005. Det första och det andra kvartalet 2006 uppgick tillväxten till 11,1 respektive 8,7 procent mätt som årstakt (se diagram 28).²⁴ I takt med att den globala tillväxten dämpas något kommer världshandelstillväxten att minska till 7–8 procent per år 2007 och 2008. Det kan jämföras med en genomsnittlig årlig tillväxt på ca 6 procent de senaste 25 åren.

Oljepriset har fallit

Sedan augusti har oljepriset fallit kraftigt från i genomsnitt 73 dollar per fat till i genomsnitt 59 dollar per fat i november (se diagram 29). Flera faktorer har bidragit till nedgången. Läget i Mellanöstern har stabiliserats, orkansäsongen i USA var lugnare än väntat, lagersituationen har utvecklats väl och efterfrågetillväxten har dämpats. Oljepriset är dock volatilt och i början av december var det åter över 60 dollar per fat.

Även i reala termer har priset fallit, men det är fortfarande högt historiskt sett (se diagram 30). Prisuppgången under 2000-talet har till stor del berott på en ökad efterfrågan, bl.a. till följd av Kinas snabba utveckling, i kombination med en förhållandevis långsam ökning av produktionskapaciteten. Reservkapaciteten, dvs. outnyttjad produktionskapacitet, har följaktligen minskat. Eftersom den låga reservkapaciteten inte skulle räcka till för att täcka ett större produktionsbortfall, har oljepriset reagerat kraftigt när osäkerheten kring det framtida utbudet har ökat, t.ex. till följd av politisk oro.

Oljeproduktionen väntas öka ganska kraftigt de kommande åren, främst i länder utanför OPEC. Företrädesvis sker produktionsökningen i före detta Sovjetunionen och Afrika. Förbrukningen av olja ökar dock något långsammare 2006 än 2005, bl.a.

²⁴ Man bör dock notera att världshandelssiffrorna för inledningen av 2006 till viss del är upplåsta av en mycket kraftig ökning av s.k. Missing Trader Intra-Community Fraud (MTIC) i Storbritanniens handelsstatistik.

till följd av det högre priset. Framöver blir förbrukningstillväxten åter högre och når nästan 2 procent 2008 (se tabell 4).

Sammantaget ökar produktionskapaciteten mer än förbrukningen de kommande åren, vilket ökar reservkapaciteten från de historiskt låga nivåerna 2004 och 2005. Detta bidrar till att oljepriset faller något de kommande åren, från 62 dollar per fat i december 2006 till 54 dollar per fat i slutet av 2008. Det lägre priset inkluderar alltjämt en viss riskpremie eftersom den politiska oron består i ett antal viktiga producentländer. Dessutom har OPEC annonserat produktionsminskningar som svar på ökade lager och fallande priser. Liksom tidigare är det dock osäkert om produktionsminskningen till fullo kan genomföras i praktiken.

Tabell 4 Konsumtion och produktion av råolja

Miljoner fat per dag respektive årlig procentuell förändring

	2005	2005	2006	2007	2008
Produktion, länder utanför OPEC	50,3	0,4	1,3	3,5	2,7
Produktion, OPEC	34,2	3,4	1,2	-4,0	0,7
Förbrukning	83,6	1,3	1,1	1,7	1,9
Lagerförändring (miljoner fat per dag)		0,8	0,7	0,0	0,0
Reservkapacitet (procent av total årlig produktion)		2,1	3,2	6,0	7,0

Anm. OPEC:s produktion 2006–2008 beräknas som total efterfrågan (konsumtion och lagerförändring) minus produktion i länder utanför OPEC.

Källor: International Energy Agency (IEA) och Konjunkturinstitutet.

Stigande resursutnyttjande men fortsatt låg inflation

Dämpningen av den globala efterfrågetillväxten, och särskilt av tillväxten i den globala industriproduktionen, väntas medföra att även många andra råvarupriser än oljepriset faller framöver.

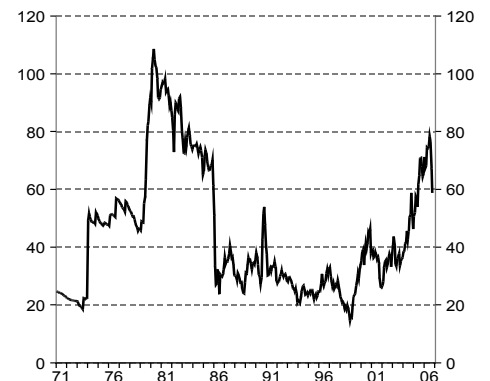
Priset på icke-järnmetaller har stigit kraftigt under senare år och 2006 väntas en ökning med närmare 60 procent räknat i dollar. Toppen väntas dock nås i slutet av 2006 och priserna på icke-järnmetaller bedöms falla under loppet av 2007.

Sammantaget väntas de globala råvarupriserna, inklusive oljepriset, falla med nära 10 procent i dollar 2007, efter att ha stigit med drygt 20 procent 2006 och med ca 6 procent i genomsnitt de senaste 20 åren.²⁵ Samtidigt har ett stigande globalt resursutnyttjande medfört en viss stegring av prisökningstakten för bearbetade varor och tjänster.

2006 blir inflationen i OECD-området 2,6 procent, dvs. lika hög som 2005 (se diagram 31). 2007 och 2008 bidrar fallande råvarupriser och en mindre expansiv penningpolitik i många regioner till att inflationen faller till 2,0 respektive 2,1 procent.

Liksom i OECD-området är inflationen i resten av världen låg i ett historiskt perspektiv, ca 5 procent såväl 2006 som i ge-

Diagram 30 Realt oljepris i dagens penningvärde
Dollar/fat, realt i oktober 2006 års priser, månadsvärden

Anm. Pris på WTI-olja i US-dollar deflaterad med konsumtionsvägd KPI för 14 OECD-länder i gemensam valuta. Den beräknade deflatorn är lika med 1 i oktober 2006.

Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum Exchange, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 31 Konsumentpriser OECD
Årlig procentuell förändring

Källa: OECD.

²⁵ Konjunkturinstitutets bedömning utgår från AIECE Commodity Group Report October 2006.

nomsnitt de föregående fem åren.²⁶ Denna utveckling bedöms fortsätta, vilket innebär att den globala prisökningstakten förblir mycket dämpad i ett historiskt perspektiv.

Det stigande resursutnyttjandet gör att penningpolitiken väntas bli något mindre expansiv i många regioner 2007 och 2008, trots att inflationen ännu är låg. Exempel på centralbanker som höjer sina styrräntor är Reserve Bank of India, den europeiska centralbanken (ECB), Bank of Japan, Bank of England, Norges bank och Riksbanken. Å andra sidan börjar USA:s centralbank (Fed) sänka sin styrränta från början av 2008 och den amerikanska penningpolitiken blir neutral i slutet av 2008.

Den internationella riskbilden

De globala konjunkturutsikterna omges av ett antal osäkerhetsfaktorer. I USA har ökningstakten i huspriserna fallit markant den senaste tiden. Om nedgången fortsätter kan det framtvinga en större ökning av hushållens sparande och en svagare efterfrågeutveckling i USA än prognostiserat, med åtföljande negativa effekter på resten av världsekonomin.

I världsmodellen NiGEM²⁷ simulerades ett husprisfall i USA med 15 procent i början av 2007.²⁸ Prisfallet medför att hushållen ökar sitt sparande och konsumtionen blir betydligt lägre än i föreliggande prognos, som är simuleringens basscenario. Amerikansk BNP blir 1,0 procent lägre 2007. Även amerikansk import blir markant lägre, vilket bidrar till att BNP i övriga större ekonomier blir 0,1–0,2 procent lägre 2007. Global BNP blir sammanlagt 0,3 procent lägre än i prognosen 2007. Penningpolitiken i såväl USA som andra delar av världen ges därför en mer expansiv riktning, vilket bidrar till att både amerikansk och global BNP efter ett par år är tillbaka på samma nivå som i prognosen. En slutsats av experimentet är att ett husprisfall i USA skulle kunna drabba den amerikanska ekonomin ganska hårt, men under en begränsad period. Effekterna på resten av världsekonomin blir små.

En annan slutsats är att en stor del av husprisfallets positiva effekt på det amerikanska sparandet är övergående och på sikt förbättras bytesbalansen bara med 0,1–0,2 procent av BNP. Som enskild faktor skulle det därför krävas mycket stora korrigeringar av huspriserna i USA för att de globala sparandeobalanserna skulle påverkas i någon större omfattning. Men det är mycket möjligt att även andra tillgångspriser, inklusive dollarkursen,

²⁶ Källa: IMF.

²⁷ NiGEM står för National Institute Global Econometric Model. Modellen utarbetas av National Institute of Economic and Social Research (NIESR) i London.

²⁸ I experimentet faller huspriserna och är 15 procent lägre än i basscenariot det första och andra kvartalet 2007, 10 procent lägre de påföljande två kvartalen, 5 procent lägre de därpå följande två kvartalen och 4 procent lägre de påföljande 3,5 åren. Därefter, dvs 5 år efter att fallet inleds, är huspriserna tillbaka på samma nivå som i basscenariot.

skulle falla samtidigt och skapa turbulens på de internationella finansiella marknaderna. Ett sådant scenario skulle innebära en större korrigerings av de internationella sparandeobalanserna, men till priset av en betydligt mer markant dämpning av den globala efterfrågan på kort sikt.

Som utlösande mekanism utgör ett husprisfall den kanske största risken för en abrupt sparandeökning i USA. Det finns emellertid även andra scenarier, som inte är osannolika, där den amerikanska efterfrågan viker. Exempelvis kan 2005 års ganska kraftiga penningpolitiska åtstramning tillsammans med negativa förtroendeeffekter leda till en markant ökning av sparandet hos både hushåll och företag och en s.k. hårdlandning av den amerikanska ekonomin, även om husmarknaden stabiliseras.

En annan risk är att den höga sparbenägenhet som kännetecknat den globala ekonomin under de senaste åren minskar och att en snabbare ökning av resursutnyttjandet än prognosticerat bidrar till att tillväxten och det globala inflationstrycket ökar. Om detta skulle påverka inflationsförväntningarna och riskera att sätta centralbankernas trovärdighet på spel kan penningpolitiken komma att stramas åt betydligt mer än prognostiserat. Det skulle i sin tur medföra stigande obligationsräntor och i ett senare skede ge negativa effekter på den globala efterfrågetillväxten.

Tabell 5 BNP och KPI i världen

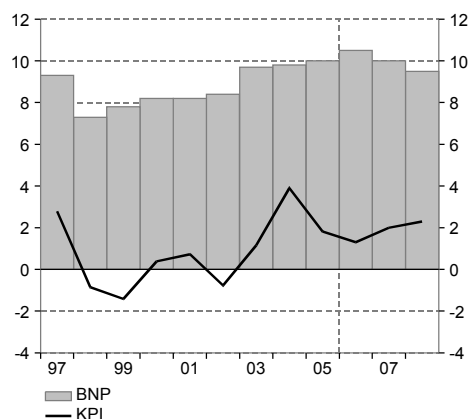
Årlig procentuell förändring

	BNP			KPI				
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
USA	3,2	3,3	2,6	2,8	3,4	3,2	2,0	2,4
Kanada	2,9	3,1	3,1	3,0	2,2	2,2	1,9	2,0
Japan	1,9	2,1	2,3	2,0	-0,3	0,2	0,7	1,0
Danmark	3,0	3,7	2,3	2,0	1,7	1,8	1,5	1,9
Finland	3,0	5,2	3,0	2,6	0,8	1,2	1,5	2,0
Norge	2,7	2,6	2,5	2,5	1,5	2,4	1,8	2,3
Euroområdet	1,4	2,7	2,2	2,2	2,2	2,2	2,0	1,9
Tyskland	1,1	2,6	1,7	1,9	1,9	1,8	2,2	1,5
Frankrike	1,2	2,0	2,1	2,2	1,9	2,0	1,5	1,7
Italien	0,1	1,7	1,4	1,5	2,2	2,2	1,8	1,9
Storbritannien	1,9	2,6	2,7	2,6	2,0	2,3	2,1	2,0
Nya EU-länder	4,7	5,5	4,8	4,8	2,5	2,3	2,6	2,5
OECD	2,6	3,1	2,7	2,7	2,6	2,6	2,0	2,1
Indien	8,5	8,3	7,3	7,0	4,2	5,6	5,3	5,5
Kina	10,0	10,5	10,0	9,5	1,8	1,3	2,0	2,3
Latinamerika	4,3	4,7	4,0	3,5	6,3	5,6	5,2	5,2
Världen	4,7	5,1	4,7	4,5				

Anm. BNP-siffrorna är kalenderjusterade. KPI för EU-länder avser harmoniserade KPI (HIKP).

Källor: IMF, OECD och Konjunkturinstitutet.

Diagram 32 BNP och inflation i Kina
Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: IMF, National Bureau of Statistics, China och Konjunkturinstitutet.

Tillväxtekonomier

Expansionen fortsätter i Kina

BNP i Kina väntas stiga med ca 10,5 procent 2006, efter att ha vuxit med 10,0 procent 2005 (se diagram 32). Exporten och investeringarna har fortsatt att driva tillväxten under 2006.

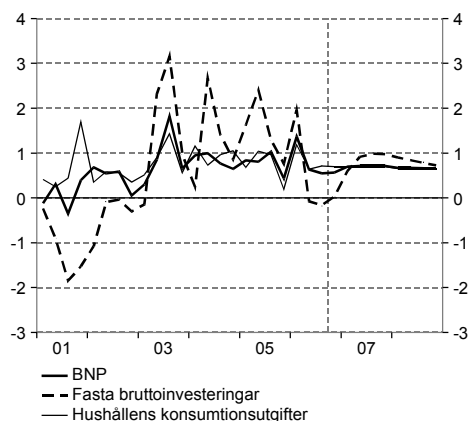
Tillväxten blir mycket stark även 2007 och 2008, då BNP stiger med 10,0 respektive 9,5 procent. Exporten fortsätter att växa i snabb takt med stöd av de mycket konkurrenskraftiga priserna och en stigande produktionskapacitet som ett resultat av höga investeringar. Investeringstakten dämpas emellertid något till följd av myndigheternas åtstramningsåtgärder. Åtgärderna är främst riktade mot investeringar i sektorer med tendenser till överhettning, bl.a. fastighets-, byggnads-, stål- och energisektorn. Hushållens konsumtion fortsätter att växa långsammare än investeringarna och exporten. Sammantaget medför detta att de stora bytesbalansöverskotten kommer att bestå de närmaste åren.

Snabb tillväxt i Indien

Den indiska ekonomin fortsätter att växa i rask takt. BNP ökade med 8,5 procent 2005 och både det första och det andra kvartalet 2006 uppgick tillväxten till ca 9 procent mätt som årstakt. För helåret 2006 väntas en BNP-tillväxt på 8,3 procent.

Utsikterna för den indiska ekonomin är relativt ljusa, vilket bl.a. avspeglas av att den indiska börsen har stigit kraftigt under senare tid. Utvecklingen av hushållens konsumtion fortsätter att vara robust, men även 2007–2008 är det framför allt de fasta investeringarna som växer snabbt. Samtidigt har penningpolitiken stramats åt under loppet av 2006 för att motverka ett stigande inflationstryck. Detta bidrar till en något långsammare ökningstakt för både konsumtionen och investeringarna framöver och BNP-tillväxten dämpas något till 7,3 procent 2007 och 7,0 procent 2008.

Diagram 33 BNP och efterfrågan i USA
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

USA

Mjuklandningen har börjat

Den amerikanska ekonomin växte enligt preliminär statistik med 0,5 procent det tredje kvartalet 2006 (se diagram 33). I första hand berodde det överraskande svaga utfallet på ett kraftigt fall i bostadsinvesteringarna. Den för USA så viktiga konsumtionstillväxten steg något.

Indikatorerna för det fjärde kvartalet 2006 tyder på att ekonomin växer i ungefär samma takt som det tredje kvartalet. Bostadsmarknaden ser ut att fortsätta att vara svag. Antalet igång-

satta husbyggen har fallit liksom försäljningen av såväl nya som existerande hus och stocken av osålda hus ligger kvar på en hög nivå. Inköpschefsindex för tillverkningsindustrin har fallit de senaste månaderna och är nu under 50, vilket indikerar en minskad aktivitet i sektorn (se diagram 34). För tjänstesektorn, som är betydligt större, är inköpschefsindex högre än i tillverkningsindustrin. I båda sektorerna är inköpschefsindex lägre än genomsnittet 2004 och 2005.

Utsikterna för hushållens konsumtion är förhållandevis positiva. Marknadsräntorna och oljepriset har fallit och börsen har stigit sedan Feds senaste räntehöjning i juni. Konsumentförtroendet ligger bl.a. därför kvar på en ganska hög nivå, trots den svaga bostadsmarknaden. Vidare har arbetsmarknaden fortsatt att förbättras (se diagram 35) och lönerna ökar i snabbare takt. Timlönerna steg exempelvis med drygt 4 procent i november mätt som årstakt, och förväntas fortsätta växa i en god takt framöver. De reala disponibla inkomsterna växer därför relativt snabbt de kommande åren. Detta ger stöd åt konsumtionstillväxten. Konsumtionsökningen bromsas dock samtidigt av en relativt stram penningpolitik, både direkt och indirekt via dess effekter på bl.a. fastighetsmarknaden. Konsumtionen ökar därmed långsammare än de disponibla inkomsterna under prognosperioden, varför sparkvoten stiger och återtar en del av det senaste decenniets nedgång. Sparkvoten, som har varit negativ sedan början av 2005, bedöms krypa över nollstrecket i slutet av 2007.

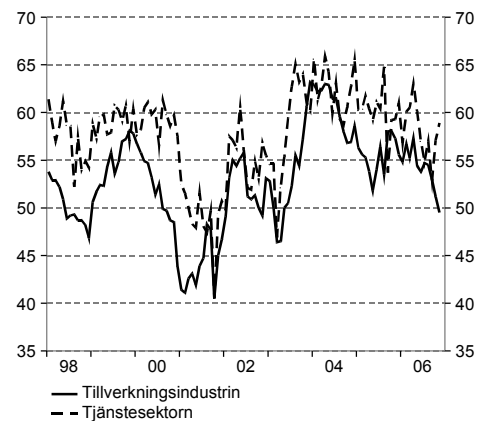
Bostadsinvesteringarna fortsätter att utvecklas svagt. Fallet i nyproduktionen bromsar dock prisdämpningen på husmarknaden och bostadsinvesteringarna stabiliseras under våren 2007. Den återhållande effekten på de totala investeringarna klingar därmed av gradvis. Investeringarna, som stöds av fortsatt höga vinster och ett högt kapacitetsutnyttjande, tar därför åter fart i början av 2007 efter de senaste kvartalets tillfälliga stagnation.

BNP växer sammantaget med 3,3 procent 2006, med 2,6 procent 2007 och med 2,8 procent 2008 (se tabell 6).

Finanspolitiken var åtstramande 2006, men väntas bli något expansiv under prognosperioden. Det federala budgetunderskottet förbättrades kraftigt budgetåret 2006, till 1,9 procent av BNP. Den främsta orsaken är snabbt stigande skatteintäkter.

De senaste månaderna har inflationen fallit rejält. Detta har främst berott på fallande olje- och energipriser. Kärninflationen är dock fortfarande hög (se diagram 36). Det tredje kvartalet 2006 steg enhetsarbetskostnaden i näringslivet med ca 3,0 procent mätt som årstakt (se diagram 37). Detta är ett tecken på att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är något ansträngt. Tillväxten dämpas emellertid något 2007 och 2008 och resursutnyttjandet faller gradvis tillbaka något. Fed, som har höjt räntan från 1,00 procent i juni 2004 till 5,25 procent i juni 2006, väntas därför inte höja räntan ytterligare. När penningpolitiken har haft sin verkan och inflationstrycket har avtagit sänks styrräntan i början

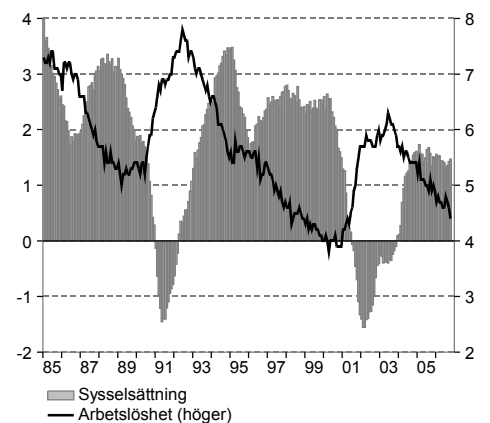
Diagram 34 Inköpschefsindex (ISM) i USA
Index, månadsvärden

Källa: Institute for Supply Management.

Diagram 35 Sysselsättning och arbetslöshet i USA

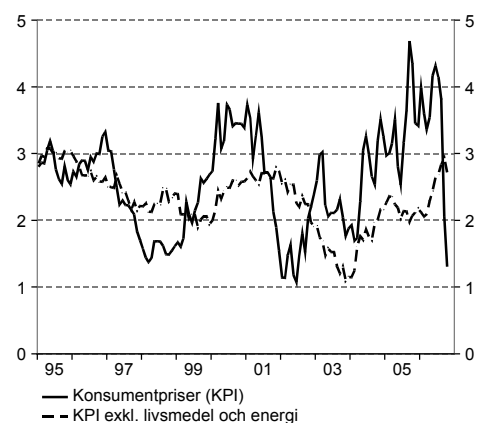
Årlig procentuell förändring respektive procent, säsongrensade månadsvärden

Källor: U.S. Department of Labour och Bureau of Labour Statistics.

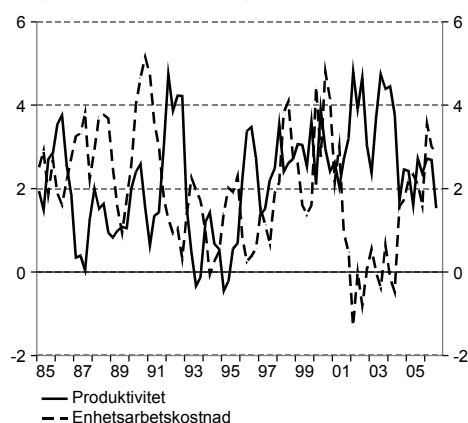
Diagram 36 Inflation i USA

Årlig procentuell förändring, månadsvärden

Källa: U.S. Department of Labour.

Diagram 37 Arbetsproduktivitet och enhetsarbetskostnad i USA
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: Bureau of Labor Statistics.

av 2008 och når sedan den neutrala nivån på 4,75 procent i slutet av 2008.

Försvagningen av den effektiva dollarkursen sedan årsskiftet stimulerar exporten något, vilket också den fortsatt starka globala tillväxten gör. Den förhållandevis starka inhemska efterfrågan gör dock att även importtillväxten fortsätter att vara ganska stark. Bytesbalansunderskottet, som uppgick till nästan 6,5 procent av BNP för helåret 2005, förväntas vara i stort sett oförändrat som andel av BNP 2006–2008.

Tabell 6 Valda indikatorer för USA

Miljarder dollar, löpande priser, respektive årlig procentuell förändring, fasta priser.

	2005	2005	2006	2007	2008
Hushållens konsumtionsutgifter	8 742	3,5	3,1	2,8	2,7
Offentliga konsumtionsutgifter	1 976	0,9	1,5	1,2	1,0
Fasta bruttoinvesteringar	2 433	6,4	3,7	2,0	3,6
Lagerinvesteringar ¹	21	-0,3	0,3	0,0	0,0
Nettoexport ¹	-717	-0,3	-0,1	0,1	0,0
BNP	12 456	3,2	3,3	2,6	2,8
KPI		3,4	3,2	2,0	2,4
Arbetslöshet		5,1	4,6	4,7	4,9
Styrränta ^{2,3}		4,25	5,25	5,25	4,75
Lång ränta ^{2,4}		4,5	4,6	4,8	5,1
Yen/Dollar ²		118,5	115,0	113,5	112,0
Dollar/Euro ²		1,19	1,33	1,33	1,33

¹Miljarder dollar respektive bidrag till BNP-tillväxten.

²Vid slutet av respektive år.

³Federal Funds target rate.

⁴Tioårig statsobligationsränta.

Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

Japan

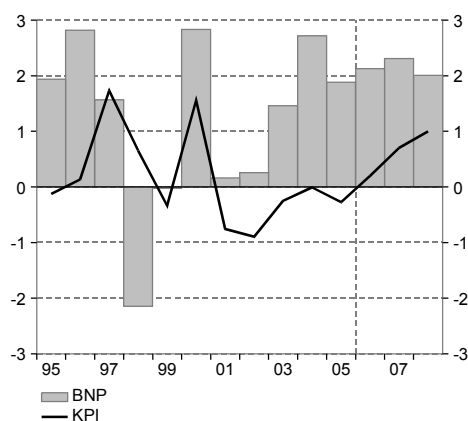
Slut på deflationsperioden

Konjunkturuppgången i Japan fortsätter med exporten och maskininvesteringarna som främsta drivkrafter. Ett stigande resursutnyttjande har medfört att den fem år långa deflationsperioden är över (se diagram 38).

BNP ökade med 0,2 procent det tredje kvartalet 2006. Den svaga tillväxten berodde främst på att hushållens konsumtion föll, delvis på grund av den ovanligt kalla sommaren. Exporten och maskininvesteringarna ökade däremot i god takt. Exporten gynnades bl.a. av den starka internationella konjunkturen och den svagare växelkursen. Yenen har fallit med ca 10 procent mellan december 2004 och november 2006 (se diagram 39).

Exporten och maskininvesteringarna fortsätter att driva utvecklingen framöver, men tillväxten blir lägre än under 2006. Exportökningen mattas bl.a. till följd av den något svagare inter-

Diagram 38 BNP och inflation i Japan
Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: Economic and Social Research Institute, Ministry of Internal Affairs and Communications (Japan) och Konjunkturinstitutet.

nationella konjunkturutvecklingen. Detta bidrar till en dämpning av tillväxten i maskininvesteringarna. Dämpningen blir dock ganska måttlig och maskininvesteringarna växer i relativt god takt även 2007 och 2008.

En något starkare reallöneutveckling medför att tillväxten i hushållens konsumtion väntas stiga något framöver. Samtidigt väntas inte hushållen dra ner på den redan låga sparkvoten och konsumtionsuppgången blir därför måttlig.

Sammantaget stiger BNP med 2,1 procent 2006. Prognosen har reviderats ner sedan *Konjunkturläget*, augusti 2006, främst till följd av förändrade beräkningsmetoder för de japanska nationalräkenskaperna. BNP-tillväxten stiger till 2,3 procent 2007, men dämpas till 2,0 procent 2008 (se diagram 38).

BNP fortsätter att öka snabbare än den potentiella BNP-tillväxten och resursutnyttjandet stiger gradvis. Arbetslösheten sjunker från 4,1 procent i oktober 2006 till ca 3,5 procent 2008. Den stramare arbetsmarknaden bidrar till svagt stigande inflation. Konsumentpriserna stiger med 0,2 procent 2006 och inflationen ökar sedan till 0,7 procent 2007 och 1,0 procent 2008. Det ökade inflationstrycket och den stadiga ekonomiska tillväxten medför att den japanska centralbanken höjer styrräntan från 0,25 procent i november 2006 till 1,00 procent i december 2008.

Euroområdet

Den gradvisa återhämtningen fortsätter

Efter en ganska svag avslutning 2005 ökade BNP-tillväxten i euroområdet markant det första halvåret 2006 (se diagram 40). Det första kvartalet var framför allt exporttillväxten stark och BNP-tillväxten steg till 0,8 procent, från 0,4 procent det fjärde kvartalet 2005. Det andra kvartalet var tillväxttakten för de fasta bruttoinvesteringarna den högsta på sex år och BNP-tillväxten ökade ytterligare till 0,9 procent, även det den högsta siffran på sex år.

BNP-tillväxten väntas dock falla tillbaka något framöver. Enligt preliminära siffror ökade BNP med 0,5 procent det tredje kvartalet. Uppgången i olika förtroendeindikatorer har bromsats in under det tredje och det fjärde kvartalet och företagets framtidsförväntningar har börjat falla tillbaka, bl.a. i Tyskland (se diagram 41). BNP-tillväxten i euroområdet väntas de närmaste två åren fortsätta att uppgå till omkring 0,5 procent per kvartal, vilket bedöms vara strax över den potentiella tillväxttakten. Därmed stiger resursutnyttjandet något framöver.

Sammantaget minskar BNP-tillväxten i euroområdet från 2,7 procent 2006 till 2,2 procent per år 2007 och 2008. Bakom uppbromsningen ligger en viss dämpning av omvärldsefterfrågan, en gradvis mindre expansiv penningpolitik och en åstramande finanspolitik.

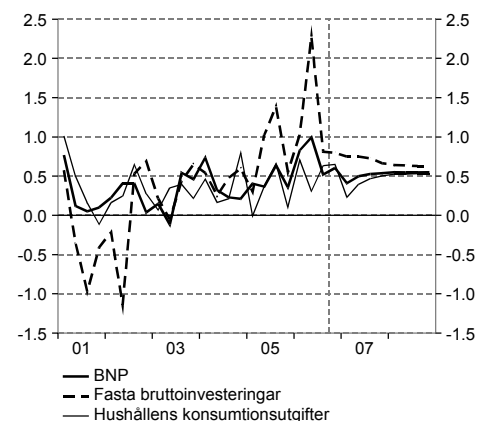
Diagram 39 Effektiv växelkurs för yenen Index, månadsvärden

Anm. Ett lägre indextal motsvarar en svagare nominell växelkurs.

Källa: Bank of England.

Diagram 40 BNP och efterfrågan i euroområdet
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

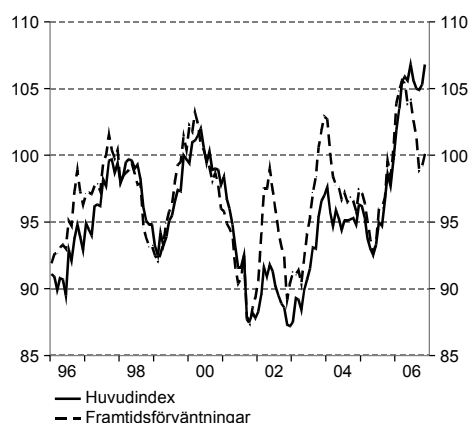

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

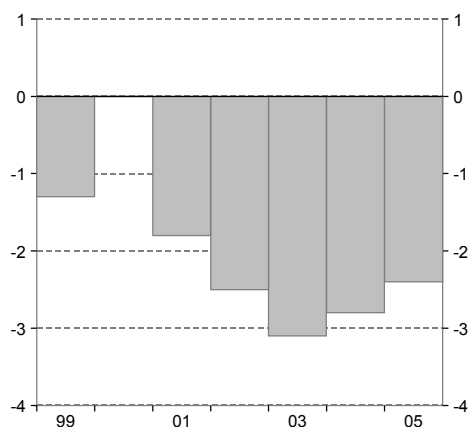
Diagram 41 Företagsförtroende (IFO)

Tyskland

Index 1991=100, månadsvärden

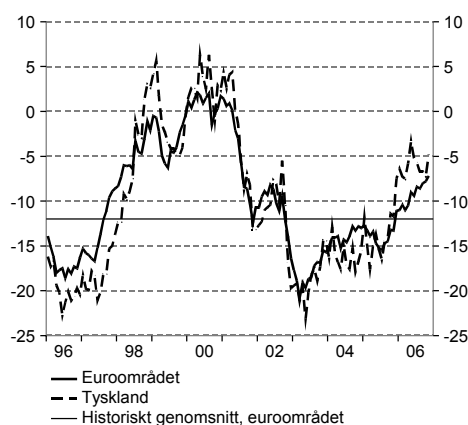
Källa: IFO.

Diagram 42 Offentliga sektorns finansiella sparande i euroområdet
Procent av BNP

Källa: OECD.

Diagram 43 Hushållens förtroende i euroområdet

Nettotal, månadsvärden

Källa: EU-kommissionen.

De offentliga finanserna i euroområdet försämrades i samband med konjunkturedgången 2001–2003, men de har förbättrats något under senare år. Underskottet i det offentliga finansiella sparandet uppgick till 2,4 procent som andel av BNP 2005 (se diagram 42).

De medlemsländer som haft svårast att uppfylla den i Stabilitets- och tillväxtpakten stipulerade gränsen för underskottet i det offentliga finansiella sparandet på 3 procent som andel av BNP är Frankrike, Tyskland, Grekland, Italien och Portugal. De två senare väntas inte heller 2006 klara gränsen på 3 procent.

Den finanspolitiska åtstramningen de kommande två åren blir störst i Tyskland och i Italien. I början av 2007 höjs momsen i Tyskland från 16 till 19 procent, vilket dämpar efterfrågan, samtidigt som det stärker de offentliga finanserna. De negativa effekterna på efterfrågetillväxten bedöms dock bli förhållandevis måttliga (se fördjupningsrutan ”Effekterna av den finanspolitiska åtstramningen i Tyskland 2007”). Storleken på de finanspolitiska åtgärderna i Italien är svårare att bedöma, men en ännu kraftigare åtstramning än i Tyskland är troligen att vänta.

Tillsammans med den cykliska förbättringen av de offentliga finanserna väntas de sammantagna finanspolitiska åtgärderna medföra att underskottet i det offentliga finansiella sparandet i euroområdet som helhet underskrider 2 procent som andel av BNP 2007 och 2008. År 2006 väntas underskottet uppgå till omkring 2 procent som andel av BNP.

Situationen på arbetsmarknaden har fortsatt att förbättras och konsumentförtroendet har stigit ytterligare under de senaste månaderna (se diagram 43). Detta ger understöd åt hushållens konsumtion. Å andra sidan väntas timlönerna fortsätta att utvecklas långsamt. Tillsammans med den strama finanspolitiken bidrar det till att hushållens konsumtion fortsätter att växa i en ganska långsam takt (se diagram 40).

Detta gäller inte minst i Tyskland. Det faktum att den tyska återhämtningen är exportledd, och i stor utsträckning drivs av konkurrensfrämjande kostnadsnedskärningar i näringslivet, bidrar till att tillväxten i euroområdet förblir relativt dämpad. Dels innebär den i förhållande till BNP-tillväxten onormalt svaga konsumtionsökningen i Tyskland en svagare exportmarknadstillväxt för övriga medlemsländer. Dels är det troligt att tyska exportföretag i viss mån tar marknadsandelar från exportföretag i andra länder i euroområdet.

ECB höjer räntan trots låg inflation

Markant minskande bidrag från energipriserna har medfört att inflationen i euroområdet har fallit under 2 procent de senaste månaderna. Enligt snabbstatistik steg dock inflationen från 1,6 procent i oktober till 1,8 procent i november (se diagram 44).

Därmed uppfyller de senaste inflationssiffrorna ECB:s mål att inflationen ska vara strax under 2 procent. Trots att den s.k.

kärninflationen (dvs. förändringen i HIKP exklusive energi, livsmedel, alkohol och tobak) också är låg (se diagram 44), höjde ECB styrräntan från 3,25 procent till 3,50 procent i december. Bland argumenten för en höjning nämndes bl.a. den höga kredit-tillväxten i euroområdet och risken för en stigande löneökningstakt. ECB förutsätts höja styrräntan i ytterligare två steg till 4,00 procent i slutet av 2008.

Tabell 7 Valda indikatorer för euroområdet

Miljarder euro, löpande priser, respektive årlig procentuell förändring, fasta priser.

	2005	2005	2006	2007	2008
Hushållens konsumtionsutgifter	4 579	1,4	1,9	1,8	2,0
Offentliga konsumtionsutgifter	1 637	1,3	2,2	1,6	1,6
Fasta bruttoinvesteringar	1 639	2,7	4,8	3,4	2,7
Lagerinvesteringar ¹	22	0,1	0,0	0,0	0,0
Nettoexport ¹	117	-0,3	0,2	0,1	0,1
BNP	7 994	1,4	2,7	2,2	2,2
HIKP		2,2	2,2	2,0	1,9
Arbetslöshet		8,6	7,9	7,7	7,6
Styrränta ^{2,3}		2,25	3,50	3,75	4,00
Lång ränta ^{2,4}		3,4	3,7	4,1	4,4
Dollar/Euro ²		1,19	1,33	1,33	1,33

¹ Miljarder euro respektive bidrag till BNP-tillväxten.

² Vid slutet av respektive år.

³ Refiränta.

⁴ Tioårig statsobligationsränta.

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Övriga Europa

Tillväxten åter starkare i Storbritannien

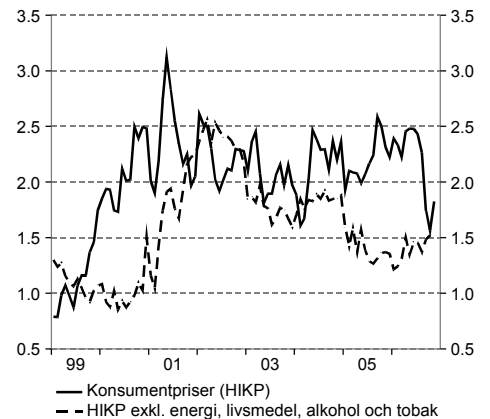
BNP-tillväxten i Storbritannien stärks till 2,6 procent 2006, efter en tillfällig svacka 2005 då BNP växte med 1,9 procent (se diagram 45). Den inhemska efterfrågan fortsätter att driva tillväxten 2006.

Den något långsammare konjunkturutvecklingen 2005 berodde delvis på tidigare styrräntehöjningar (se diagram 46). Dessa ledde bl.a. till att den starka uppgången av fastighetspriserna bröts och att hushållens konsumtionsökning dämpades. Därtill minskade de privata byggnadsinvesteringarna.

I augusti 2005 sänktes styrräntan från 4,75 procent till 4,50 procent. Detta har i viss mån bidragit till återhämtningen 2006. Efterfrågan har accelererat och fastighetspriserna har åter börjat stiga snabbare.

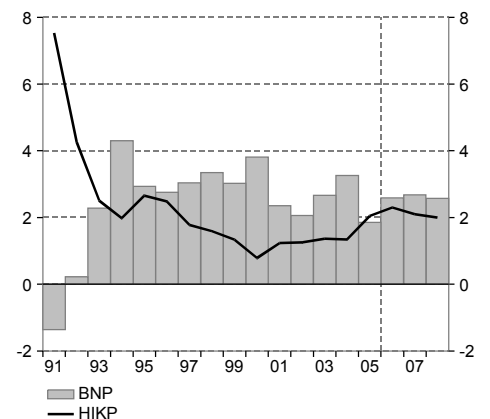
Hushållens konsumtion stimuleras under 2006 av ökad syster-sättning, en god inkomstutveckling och högre aktiepriser. Även investeringarna accelererar jämfört med 2005. Ökningen är särskilt stark för maskininvesteringarna.

Diagram 44 Inflation i euroområdet
Procent, månadsvärden

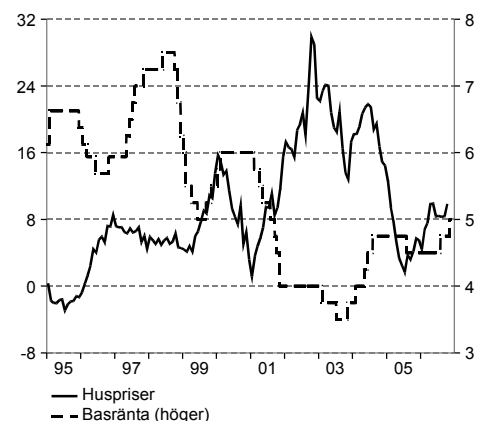
Källa: Eurostat.

Diagram 45 BNP och inflation i Storbritannien
Årlig procentuell förändring respektive procent

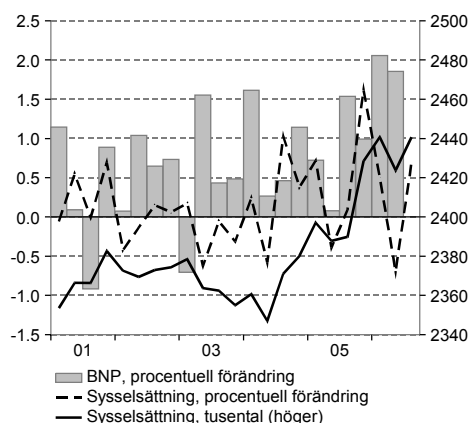
Källor: Office for National Statistics och Konjunkturinstitutet.

Diagram 46 Huspriser och styrränta i Storbritannien
Årlig procentuell förändring respektive procent, månadsvärden

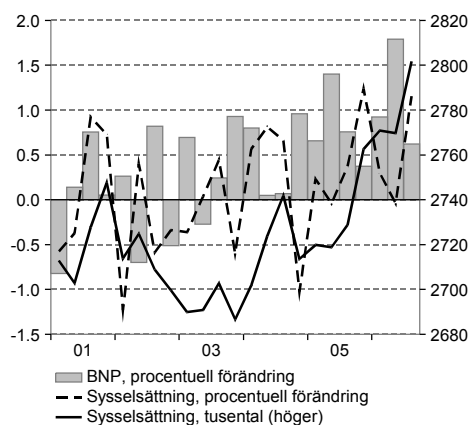
Källor: Halifax och Bank of England.

Diagram 47 BNP och sysselsättning i Finland
Procentuell förändring respektive tusental,
säsongrensade kvartalsvärden

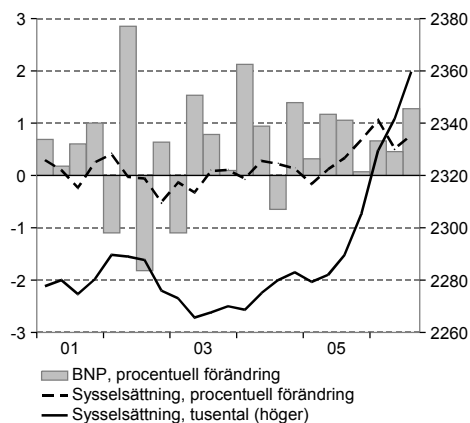
Källa: Statistikcentralen.

Diagram 48 BNP och sysselsättning i Danmark
Procentuell förändring respektive tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Danmarks statistisk.

Diagram 49 BNP och sysselsättning i Norge
Procentuell förändring respektive tusental,
säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Statistik Sentralbyrå.

Den högre tillväxten har medfört att resursutnyttjandet stiger och inflationen ökade första halvåret 2006. Det stigande inflationstrycket har medfört att Bank of England har höjt styrrentan från 4,50 procent till 5,00 procent under hösten (se diagram 46).

Räntehöjningarna bidrar till en svagare investeringstillväxt framöver, främst för byggandet. Hushållens konsumtionsökning förblir robust, trots räntehöjningarna, eftersom sysselsättningen och inkomsterna fortsätter att utvecklas i god takt. Den inhemska efterfrågan fortsätter därmed att driva tillväxten 2007 och 2008.

BNP växer med 2,7 procent 2007 och med 2,6 procent 2008, vilket är något över potentiell tillväxttakt. Fortsatt åtstramning av penningpolitiken leder till att inflationen gradvis sjunker från 2,3 procent 2006 till 2,0 procent 2008, vilket är centralbankens riktvärde för inflationen (se diagram 46).

Stark tillväxt i Norden gynnar sysselsättningen

BNP-tillväxten är fortsatt stark i våra tre nordiska grannländer. I alla länderna drivs den av en stark inhemsk efterfrågan.

Finlands BNP växer 2006 med hela 5,2 procent. Förutom den inhemska efterfrågan växer även exporten kraftigt, delvis som en följd av att strejken inom pappersindustrin under det andra kvartalet 2005 höll tillbaka produktion 2005.

Även Danmarks BNP ökar mycket starkt 2006, med 3,7 procent, bl.a. till följd av tidigare finanspolitiska stimulansåtgärder. I Norge, som gynnas av stora oljeinkomster, stiger BNP med 2,6 procent 2006. I samtliga länder har även en stark utveckling av huspriserna understött konsumtionsökningen.

Den starka tillväxten de senaste åren har lett till stigande sysselsättning. Liksom i Sverige, där sysselsättningen ökade med 2,3 procent mellan det tredje kvartalet 2005 och det tredje kvartalet 2006 (se kapitlet "Produktion och arbetsmarknad"), har sysselsättningsuppgången varit kraftig i våra nordiska grannländer. I Norge steg sysselsättningen med ca 3,0 procent mellan det tredje kvartalet 2005 och det tredje kvartalet 2006. I Danmark steg sysselsättningen med ca 2,7 procent och i Finland med ca 2,0 procent under samma period. Diagram 47 till och med diagram 49 antyder att sysselsättningsökningen följer BNP-utvecklingen med en viss tidsförskjutning. Sambandet är dock inte särskilt starkt i något fall.

Högre räntor och en svagare internationell konjunkturutveckling bidrar till att tillväxten dämpas 2007 och 2008. Finsk BNP-tillväxt mattas av till 3,0 respektive 2,6 procent. I Danmark avtar BNP-tillväxten till 2,3 respektive 2,0 procent. Norges BNP-tillväxt dämpas till 2,5 procent både 2007 och 2008.

Effekter av den finanspolitiska åtstramningen i Tyskland 2007

De tyska offentliga finanserna har utvecklats svagt sedan konjunkturedgången 2001/2002. 2005 överskred underskottet i det offentliga finansiella sparandet 3-procentgränsen i Stabilitets- och tillväxtpakten för fjärde året i rad. För att förbättra de offentliga finanserna och åter uppfylla kraven i Stabilitets- och tillväxtpakten har den tyska regeringen aviserat en åtstramning av finanspolitiken 2007.

Den enskilt viktigaste åtgärden är en höjning av momsens från 16 till 19 procent den 1 januari 2007. Momshöjningen väntas öka skatteinkomsterna med ca 25 miljarder euro. Samtidigt sänks företagens avgifter för arbetslöshetsförsäkring. Storleken på dessa sänkningar är fortfarande föremål för diskussioner, men de kommer under alla omständigheter att motsvara ett betydligt lägre belopp än momshöjningen. Bedömningen är att den direkta, statiska effekten av åtgärds paketet netto innebär en skattehöjning motsvarande knappt 17 miljarder euro, dvs. drygt 0,7 procent av Tysklands BNP.

I denna fördjupningsruta analyseras de makroekonomiska effekterna 2007–2009 för Tyskland och euroområdet av den tyska finanspolitiska åtstramningen. Resultaten visar att effekterna under rimliga antaganden blir relativt begränsade.

Kritiken mot åtgärds paketet

I en valutaunion kan ett enskilt medlemsland kortsiktigt stimulera den inhemska efterfrågan med en alltför expansiv finanspolitik till priset av att alla länder i unionen drabbas av att bl.a. penningpolitiken stramas åt och räntan blir högre (se t.ex. fördjupningsrutan *Stabilitets- och tillväxtpakten – ankare eller tvångstrija?* i *Konjunkturläget*, december 2004). Att euroområdets största medlemsland åter avser att uppfylla reglerna i Stabilitets- och tillväxtpakten är därmed betydelsefullt.

Samtidigt har en hel del kritik riktats mot den tyska regeringens åtgärds paket. Den allvarligaste kritiken går ut på att momshöjningen riskerar att sätta stopp för den pågående konjunkturåterhämtningen i Tyskland. Åtgärdena slår hårdast mot hushållens konsumtion, vilket sedan länge är den bräckligaste komponenten i den tyska återhämtningen. Då dessutom skatteintäkterna under den pågående konjunkturuppgången ökar markant och underskottet i det offentliga finansiella sparandet med största sannolikhet kommer att hamna under 3 procent redan 2006, menar många bedömare att detta är en risk som är onödig att ta.

Effekterna på den reala ekonomin och inflationen

Bedömningarna av åtgärds paketets konsekvenser för den reala tyska ekonomin och de offentliga finanserna varierar mycket mellan olika bedömare. Vissa bedömare anser att effekterna på tysk BNP blir stora och i en del fall förutser man tydligt negativ BNP-tillväxt i Tyskland under det första halvåret 2007.²⁹

I denna fördjupningsruta används världsmodellen NiGEM³⁰ för att uppskatta effekterna av det tyska skattepaketet. I experimentet höjs tyska indirekta skatter med motsvarande ca 17 miljarder euro.³¹ Jämförelsescenariot är att skattesatserna lämnas oförändrade. Utvecklingen av det offentliga finansiella sparandet antas dock vara oförändrad på lång sikt, vilket innebär att experimentet kan tolkas som en temporär höjning av det totala skatetrycket.³² Den inledande perioden med högre skatteintäkter innebär dock att den offentliga skulden blir lägre än i jämförelsescenariot även på lång sikt.

Tabell 8 visar vad de höjda indirekta skatterna i Tyskland innebär för ekonomin i Tyskland och i euroområdet som helhet. I modellsimuleringen medför de finanspolitiska åtgärderna att den tyska offentliga sektorns finansiella sparande förbättras med motsvarande 0,7 procent av BNP 2007. Eftersom underskottet i det offentliga finansiella sparandet även utan åtgärds paketet med största sannolikhet hade underskridit 3 procent 2007, ser den tyska regeringen ut att med marginal uppfylla sitt åtagande att Tyskland senast 2007 åter ska uppfylla reglerna i Stabilitets- och tillväxtpakten.

Momshöjningen innebär att inflationen i Tyskland blir väsentligt högre 2007 och även inflationen i euroområdet som helhet påverkas.³³ Prisökningarna medför att de tyska hushållens

²⁹ Exempelvis har Deutsche Bank, Morgan Stanley och IFW publicerat sådana bedömningar under hösten 2006.

³⁰ NiGEM står för National Institute Global Econometric Model. Modellen utarbetas av National Institute of Economic and Social Research (NIESR) i London.

³¹ Att enbart förändra indirekta skatter med nettovärdet 17 miljarder euro är en modellteknisk förenkling. Momshöjningen motsvarande 25 miljarder euro har alltså reducerats med ca 8 miljarder euro, vilket är nettosumman av å ena sidan minskningen av företagets arbetslöshetsförsäkringsavgifter och å den andra sidan ökningen av företagets pensions- och hälsoförsäkringsavgifter, där den senare är den lägre summan.

³² Skillnaden i offentligt finansiellt sparande i de två scenarierna minskar gradvis och försvinner på sikt. På kort sikt beror den minskande positiva effekten på att svagare hushållskonsumtion medför lägre skatteintäkter. Den viktigaste orsaken, särskilt på länge sikt, är dock att det offentliga finansiella sparandet på sikt antas gå tillbaka till sin ursprungliga bana. I det aktuella experimentet innebär detta att även de direkta skattesatserna ändras. På sikt blir alltså de totala löpande skatteintäkterna desamma som i jämförelsescenariot, men intäkterna från indirekta skatter blir högre och intäkterna från direkta skatter blir lägre med motsvarande belopp. Den inledande perioden med högre skatteintäkter innebär dock att den offentliga skulden blir lägre även på lång sikt i scenariot med indirekta skatthöjningar. I denna fördjupningsruta är det primärt utvecklingen på kort- och medellång sikt som är av intresse. Experimentet konstruerades så att de direkta skattesatserna är oförändrade fram t.o.m. det andra kvartalet 2008.

³³ Mätt som den årliga förändringen i konsumtionsdeflatorn.

konsumtion blir 0,5 procent lägre 2007. Samtidigt faller importen kraftigt, vilket dämpar effekten på BNP. BNP-tillväxten blir 0,1 procentenheter lägre per år 2007 och 2008.

I euroområdet blir den negativa effekten på BNP än mer dämpad. Reaktionen från ECB blir mycket måttlig och styrräntan ändras i stort sett inte alls (se diagram 50).³⁴ Rensat för inflationen blir korträntan lägre än i jämförelsescenariot 2007. Efter något år är dock både styrräntan och den reala korträntan på samma nivå som i jämförelsescenariot.

Tabell 8 Inflationsmål: Avvikelser från basscenario

Procentenheter

	Off. fin. sparande/BNP Tyskland	BNP-tillväxt Tyskland	BNP-tillväxt EMU	Inflation Tyskland	Inflation EMU
2007	0,7	-0,1	0,0	1,1	0,3
2008	0,5	-0,1	-0,1	0,1	0,1
2009	0,3	0,0	0,0	-0,1	0,0

Anm. Inflationen mäts som den årliga förändringen i konsumtionsdeflatorn.

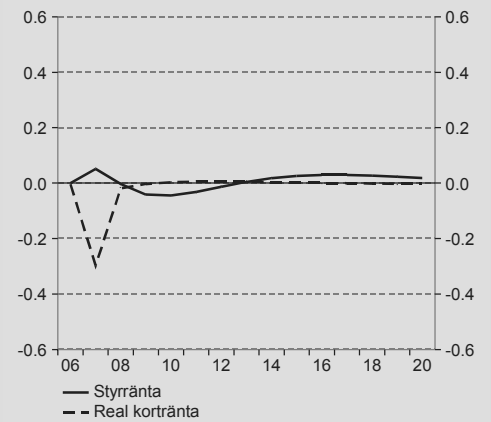
Källor: NIESR och Konjunkturinstitutet.

Hur reagerar ECB?

I experimentet ovan är effekterna på den reala ekonomin alltså små. Den penningpolitiska responsen är också mycket måttlig. Anledningen är att ECB antas ha ett inflationsmål, samtidigt som prishöjningen till stor del är av engångskaraktär och alltså inte har någon större effekt på inflationen bortom ett års sikt.³⁵

Det är dock möjligt att ECB kan komma att vilja pressa ner inflationen snabbare, inte minst eftersom inflationsförväntningarna annars riskerar att stiga. I en andra simulering där ECB vid sidan av ett mål för inflationstakten även antas ha ett mål för *nivån* på konsumentpriserna³⁶ blir styrräntan 2007–2008 ca 0,25 procentenheter högre än i scenariot utan momshöjning medan motsvarande siffra för 2009 är 0,15 procentenheter.³⁷ Även den reala korträntan blir högre, särskilt 2008 och 2009 (se

Diagram 50 Inflationsmål: Styrränta och real kortränta
Avvikelse i procentenheter

Källor: NIESR och Konjunkturinstitutet.

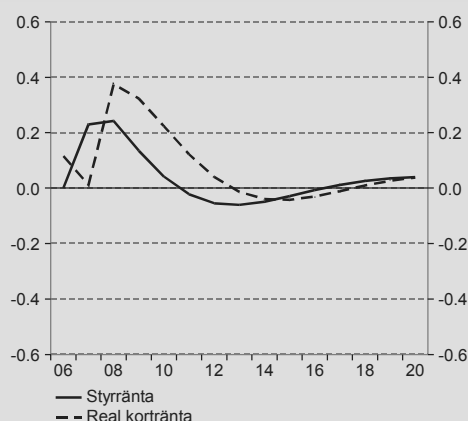
³⁴ Experimentet konstruerades så att styrräntan är oförändrad jämfört med basscenarioet fram t.o.m. första kvartalet 2007.

³⁵ Om alla priser skulle höjas samma dag som momsen höjs skulle prishöjningen inte få någon effekt på inflationen bortom ett års sikt. I praktiken höjer dock inte alla producenter sina försäljningspriser samtidigt och för ekonomin som helhet sker prishöjningen i konsumentledet därmed mer gradvis. Även i NiGEM sker prishöjningen i konsumentledet gradvis.

³⁶ I övrigt är experimentet detsamma som ovan.

³⁷ ECB:s penningpolitiska analys har två pelare. Den första pelaren utgörs av ekonomisk analys med fokus på hur den reala och finansiella utvecklingen påverkar inflationen på kort- och medellång sikt. Den andra pelaren utgörs av den monetära analysen och referensvärdet för penningmängdstillväxten och antas ha bäring främst på längre sikt. Att ECB understryker vikten av ett långsiktigt inflationsmål tolkas av vissa bedömare som att man fäster vikt vid den lågsiktiga prisnivåutvecklingen. Vid ett rent inflationsmål, då tidigare prisnivåavvikelser inte korrigeras, återgår inte prisnivån till ett medelvärde eller en deterministisk trend (dvs. den är en s.k. random walk).

Diagram 51 Inflations- och prisnivåmål:
Styrränta och real kortränta
Avvikelse i procentenheter

Källor: NIESR och Konjunkturinstitutet.

diagram 51). Arbetet med att pressa tillbaka prisnivån är en utdragen process och även på längre sikt är styrräntan något högre.

Den stramare penningpolitiken medför att den negativa effekten på BNP i Tyskland och i euroområdet som helhet blir större (se tabell 9). I Tyskland faller hushållens konsumtion mer än i scenariot med en mer ackommoderande penningpolitik och de positiva effekterna på det offentliga finansiella sparandet 2007 blir något mindre än i det föregående experimentet.

Tabell 9 Inflations- och prisnivåmål: Avvikelser från bas-scenario

Procentenheter	Off. fin. sparande/BNP Tyskland	BNP-tillväxt Tyskland	BNP-tillväxt EMU	Inflation Tyskland	Inflation EMU
	2007	0,6	-0,3	-0,2	1,0
2008	0,4	-0,1	-0,1	0,0	-0,1
2009	0,3	0,0	0,0	-0,2	-0,2

Anm. Inflationen mäts som den årliga förändringen i konsumtionsdeflatorn.

Källor: NIESR och Konjunkturinstitutet.

Avslutande kommentar

Tyskland torde klara reglerna i Stabilitets- och tillväxtpakten fr.o.m. 2006 även utan diskretionära finanspolitiska åtgärder. Därmed är det en öppen fråga i vilken grad åtgärder som medför negativa effekter på den reala ekonomin är motiverade för att förbättra de offentliga finanserna ytterligare. Den tyska konjunkturåterhämtningen är fortfarande i relativt hög grad exportberoende och kan bli bräckligare om eventuella åtgärder i första hand påverkar den redan tidigare svaga utvecklingen av hushållens konsumtion.

Även om effekterna skiljer sig något åt beroende på den penningpolitiska reaktionen tyder simuleringsresultaten på att den tyska regeringens åtgärds paket kommer att medföra en relativt begränsad försämring av konjunkturen, både i Tyskland och i euroområdet som helhet. Att momshöjningen innebär att BNP-tillväxten i Tyskland faller med ett par tiondels procentenheter 2007 är i linje med prognosen i denna rapport (se tabell 5).

Samtidigt innebär skattepaketet en ökad sannolikhet för att Tyskland även på lite längre sikt uppfyller reglerna i Stabilitets- och tillväxtpakten, inklusive regeln om en offentlig skuld på högst 60 procent av BNP.³⁸ En sådan utveckling är viktig för hela euroområdet ur samhällsekonomisk synvinkel, kanske framför allt genom att paktens trovärdighet ökar.

Att Tyskland under de närmaste åren sannolikt skulle ha klarat 3-procentgränsen även utan åtgärds paketet innebär heller inte

³⁸ OECD (*Economic Outlook November 2006*) bedömer att den tyska offentliga sektorns skuld kommer att uppgå till 68,4 procent av BNP 2006.

att förbättringen av de offentliga finanserna är omotiverat stor. Ett underskott i offentligt finansiellt sparande på 3 procent som andel av BNP är sannolikt inte tillräckligt ambitiöst, särskilt med tanke på den demografiska utvecklingen framöver med ökande kostnader för en åldrande befolkning. Detta avspeglas också i de s.k. stabilitetsprogrammen som fastslår att det cykliskt korrigerade offentliga finansiella sparandet på medellång sikt ska vara ”nära balans eller uppvisa ett överskott”. Enligt kommissionens höstprognos 2006 kommer underskottet i det cykliskt rensade offentliga finansiella sparandet i Tyskland att uppgå till 2,2 procent av BNP 2006.

Den tyska momshöjningens inflationshöjande effekter försvinner efter drygt ett år. Då dessutom penningpolitiken i huvudsak verkar först på 1–2 års sikt är det rimligt att ECB (som i det första experimentet ovan) ackommoderar prisökningen, även om det innebär att inflationen i euroområdet tillfälligtvis stiger till en nivå som inte är förenlig med bankens penningpolitiska mål, dvs. målet om en inflation på strax under 2 procent. Att avstå ifrån att strama åt penningpolitiken vid en förbättring av de offentliga finanserna kan också bidra till en bättre policymix i euroområdet. Å andra sidan har inflationen endast sporadiskt underskridit 2 procent sedan euron infördes. ECB måste därför ta hänsyn till vad ännu ett år med en inflationstakt som överskrider det penningpolitiska målet betyder för inflationsförväntningarna.

Finansmarknaderna

Stark höst på börserna

Utvecklingen på de internationella börserna har varit stark under hösten 2006. Turbulensen i maj och juni var övergående och index för de stora börserna i USA och euroområdet ligger nu på högre nivåer än före fallet under försommaren. Nedgången orsakades framför allt av oro för att den amerikanska centralbanken (Fed) skulle höja räntan mer än tidigare väntat till följd av tecken på ett stigande inflationstryck. Under hösten har denna oro dämpats, vilket har bidragit till stigande börskurser.

Det svenska OMXS-indexet hade i mitten av december stigit med ca 20 procent sedan årsskiftet. I ett lite längre perspektiv har den svenska börsen stigit kraftigt, med mer än 100 procent sedan innevarande börsuppgång inleddes under 2003 (se diagram 52). OMXS-indexet närmar sig därmed rekordnivåerna från 2000. Trots den kraftiga kursuppgången är P/E-talen, dvs. relationen mellan dagens aktieprisnivå och det kommande årets förväntade vinster, lägre än genomsnittet de senaste tio åren (se diagram 53). De höga förväntade vinsterna understöds av goda utsikter för både den internationella och, i synnerhet, den svenska konjunkturen. Bilden av en god vinstnivå den närmaste framtiden tecknas även i Konjunkturbarometern, där företagen i flertalet branscher är nöjda med lönsamheten och optimistiska om framtiden.

Penningpolitik och räntor

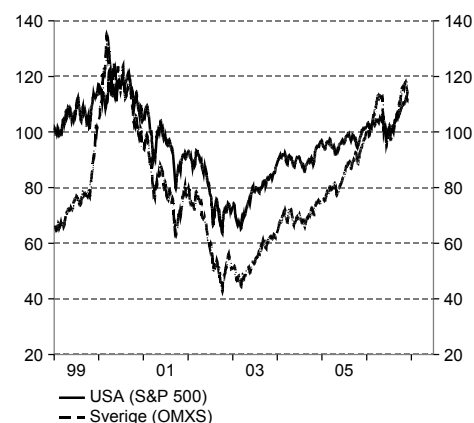
Högre styrräntor i Europa

Det globala resursutnyttjandet har stigit under flera års tid och penningpolitiken har gradvis givits en allt mindre expansiv inriktning på många håll. Utvecklingen har fortsatt även under hösten 2006, då i synnerhet centralbanker i Europa har höjt sina styrräntor.

I USA har Fed lämnat sin styrränta oförändrad på 5,25 procent sedan i juni 2006 (se diagram 54). Den s.k. kärninflationen har under 2006 stigit över den nivå som Fed bedömer vara önskvärd. Den tilltagande inflationen är en konsekvens av att resursutnyttjandet i den amerikanska ekonomin har varit något ansträngt sedan omkring ett år tillbaka. Resursutnyttjandet väntas bli mindre ansträngt framöver då tillväxten i USA blir något lägre än tidigare. Fed bedöms därför inte höja räntan ytterligare och under 2008 sänker Fed räntan till 4,75 procent.

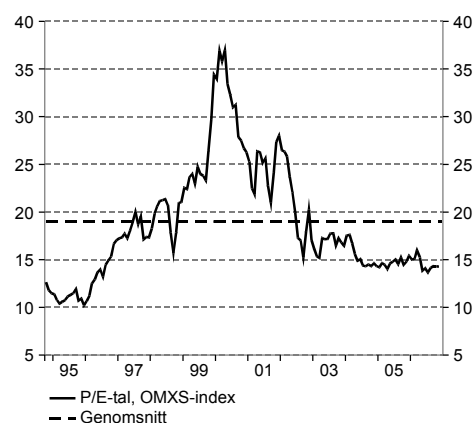
Euroområdets konjunktur ligger i en senare fas än den amerikanska och det finns fortfarande lediga resurser på arbetsmarknaden i euroområdet. I takt med att konjunkturen i euro-

Diagram 52 Börsutveckling i USA och Sverige
Index 2005-12-30=100, 5-dagars centrertat glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

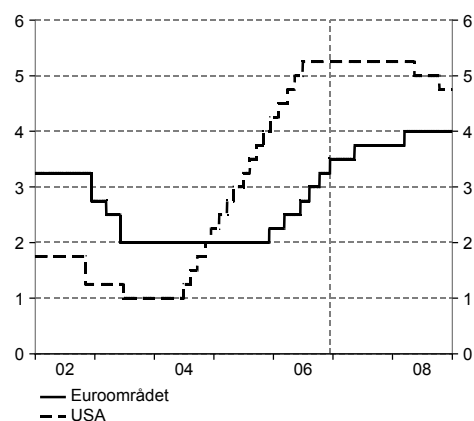
Diagram 53 P/E-tal – Sverige
Månadsvärden

Anm. P/E-tal: aktiepris i förhållande till förväntade vinster 12 månader framåt.

Källa: JCF.

Diagram 54 Styrräntor
Procent, dagsvärden

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 55 Långräntor, tioåriga statsobligationer
Procent, månadsvärden

Källa: Riksbanken.

Diagram 56 Realobligationsräntor
Procent, veckovärden

Anm. Löptiden är ca 10 år. För euroområdet avses en fransk realobligation.
Källa: Reuters EcoWin.

området har stärkts har den europeiska centralbanken (ECB) höjt sin styrränta, från 2,00 procent i november 2005 till 3,50 procent i december 2006. Ränthöjningarna bedöms bli mindre frekventa framöver och i slutet av 2008 ligger ECB:s styrränta på 4,00 procent.

Fortsatt låga obligationsräntor

Obligationsräntorna har sjunkit sedan i början av sommaren 2006. Nedgången har varit mest betydande i USA, där den tioåriga obligationsräntan i november var ca 0,5 procentenheter lägre än i maj 2006 (se diagram 55). Även realobligationsräntorna har fallit under hösten. I USA har nedgången i realobligationsräntorna varit något mindre än nedgången i de nominella obligationsräntorna (se diagram 56).

Obligationsräntorna är visserligen högre än när de stod som lägst under 2005, men de är fortfarande låga i ett historiskt perspektiv. De låga räntorna bedöms framför allt bero på strukturella faktorer som en hög global sparbenägenhet och låga inflationsförväntningar till följd av en hög tilltro till penningpolitiken. Nedgången under hösten 2006 kan dock knappast tillskrivas strukturella faktorer. Nedgången beror snarare på att marknadens förväntningar på den ekonomiska utvecklingen i USA det närmaste året har skiftat i riktning mot en svagare BNP-tillväxt. Därmed har även förväntningarna på Fed skiftat mot en tidigare sänkning av styrräntan (se diagram 55). Konjunkturinstitutets prognos innebär att Fed inte sänker räntan förrän under 2008, vilket är något senare än marknadsaktörernas förväntningar. En sådan utveckling innebär att de tillfälligt nedpressade obligationsräntorna i USA stiger framöver. Dessutom förutses löptidspremien öka från dess nuvarande låga nivå. Sammantaget väntas den 10-åriga obligationsräntan i USA stiga till 5,1 procent i slutet av 2008.

De europeiska obligationsräntorna uppvisar en påtaglig samvariation med de amerikanska (se diagram 55). Den krympande skillnaden i styrräntor bedöms dock innebära att obligationsräntorna i euroområdet närmar sig motsvarande räntor i USA. Den tioåriga obligationsräntan i euroområdet stiger därför i något snabbare takt än motsvarande ränta i USA, till 4,4 procent i slutet av 2008.

Svenska obligationsräntor har följt med i den internationella utvecklingen. Under hösten har de svenska obligationsräntorna t.o.m. sjunkit mer än motsvarande räntor i euroområdet. I början av december låg den svenska tioårsräntan knappt 15 punkter under motsvarande tyska ränta. Denna utveckling kan bero på något nedjusterade förväntningar på den framtida reporäntan. Dessutom förväntas ett lägre lånebehov hos den svenska staten hålla tillbaka utbudet på statsobligationer framöver, vilket kan ha pressat upp priset på svenska obligationer och därmed sänkt räntan.

Den tioåriga obligationsräntan i Sverige uppgår till 4,5 procent i slutet av 2008. Obligationsräntorna i Sverige stiger därmed något mer än i euroområdet.

Ny metod för bedömning av penningpolitiken i Konjunkturinstitutets prognoser

Konjunkturinstitutets prognoser för svensk ekonomi har under senare år baserats på institutets bedömning av en välavvägd penningpolitik givet de egna prognoserna. Denna *rekommenderade* reporäntebana har ibland avvikit från den mest sannolika utvecklingen. Från och med denna utgåva av Konjunkturläget baseras prognoserna för svensk ekonomi i stället på Konjunkturinstitutets bedömning av den mest sannolika utvecklingen för reporäntan. Konjunkturinstitutet genomför förändringen för att undvika det normativa inslaget i prognoserna och därmed renodla prognosernas karaktär.

En prognos för reporäntan

Konjunkturinstitutets prognos för reporäntan utgår från Riksbankens uttalade inriktning av penningpolitiken. Målet om 2 procents inflation ska därmed normalt uppnås inom två år. Tvåårshorisonten skapar ett utrymme att bedriva penningpolitiken så att realekonomiska svängningar dämpas. Måluppfyllelsen ska vidare inte leda till alltför stora svängningar i inflationen eller realekonomin.³⁹

I normalfallet kommunicerar Riksbanken tydligt sin policy och marknadsaktörerna formar sina förväntningar om den framtida reporäntan. På kort sikt kommer därför normalt prognosen för reporäntan att följa marknadsförväntningarna. Konjunkturinstitutet kommer dock att frångå marknadsförväntningarna i de fall de inte bedöms avspeglar den mest sannolika utvecklingen för reporäntan. På längre sikt bestäms prognosen för reporäntan av bedömningar av den svenska ekonomins utveckling och av den s.k. neutrala räntan, dvs. den nivå på reporäntan som innebär att räntan varken stimulerar eller bromsar efterfrågan.

Alternativa reporäntebanor

Konjunkturinstitutet kommer, liksom tidigare, att redovisa bedömningar av den ekonomiska utvecklingen vid alternativa reporäntebanor. Om en alter-

nativ utveckling för reporäntan bedöms innebära en sammantaget avsevärt mer önskvärd utveckling för inflationen och resursutnyttjandet kommer den att publiceras som en rekommenderad reporänteutveckling vid sidan av den mest sannolika utvecklingen. Den rekommenderade utvecklingen kommer dock inte att användas som utgångspunkt för prognoserna för svensk ekonomi.

³⁹ Se Riksbankens dokument *Penningpolitiken i Sverige* från i maj 2006.

Penningpolitiken i Sverige allt mindre expansiv

Riksbanken har under 2006 höjt reporäntan från 1,50 procent till 3,00 procent. Penningpolitiken har därmed relativt snabbt blivit mindre expansiv. Trots höjningarna är dock reporäntan fortfarande låg och ger stimulans till efterfrågan.

Inflationsförväntningarna på ett par års sikt ligger nära Riksbankens inflationsmål. Mätt som s.k. break-even inflation har inflationsförväntningarna legat runt 2 procent sedan sommaren 2006 (se diagram 57). Även enkätundersökningar som Hushållens inköpsplaner och Prosperas undersökning från november visar att inflationsförväntningarna ligger nära 2 procent på ett års sikt. Enligt Prosperas undersökning är inflationsförväntningarna nära 2 procent även på fem års sikt.

Konjunkturinstitutet baserar från och med detta nummer av Konjunkturläget prognoserna för svensk ekonomi på institutets bedömning av den mest sannolika utvecklingen av reporäntan. Tidigare har prognoserna baserats på den av Konjunkturinstitutet förordade utvecklingen av reporäntan (se fördjupningsrutan ”Ny metod för bedömning av penningpolitiken i Konjunkturinstitutets prognoser”). På kort sikt följer den bedömda utvecklingen av reporäntan normalt marknadsförväntningarna. I takt med att prognoshorisonten sträcks ut fästs allt större vikt vid den prognostiserade ekonomiska utvecklingen.

Det finns flera sätt att utläsa marknadsaktörernas förväntningar om reporäntan. Diagram 58 visar s.k. implicita terminsräntor beräknade på statspapper. Marknadsaktörernas förväntningar om reporäntan fram till halvårsskiftet 2007 har ändrats marginellt sedan augusti 2006. På lite längre sikt har förväntningarna skiftat i riktning mot en mindre höjning av reporäntan. Implicita terminsräntor kan även räknas på penningmarknadsinstrument utgivna av banker. På kort sikt ligger dessa marginellt högre än motsvarande terminsräntor beräknade på statspapper.

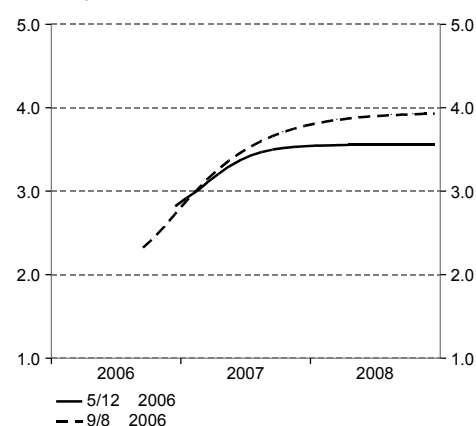
Inflationen i Sverige är fortsatt låg. I november 2006 var inflationstakten mätt med UND1X 1,3 procent. Den låga inflationen beror framför allt på ett lågt resursutnyttjande på den svenska arbetsmarknaden de senaste åren. Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden stiger dock i relativt snabb takt för närvarande. Den starka realekonomiska utvecklingen innebär att sysselsättningen väntas öka med 2,0 procent 2006 och med 2,1 procent 2007. Under andra halvåret 2007 bedöms resursutnyttjandet på arbetsmarknaden att börja bli något ansträngt, vilket bidrar till att löneökningarna gradvis stiger och till att inflationen långsamt tar fart. Den nya regeringens politik stimulerar såväl utbudssidan som efterfrågesidan i ekonomin. Men utbudseffekterna är något större (se fördjupningsrutan ”Effekter av den nya regeringens ekonomiska politik”) och politiken har sammantaget en dämpande effekt på såväl resursutnyttjandet på arbetsmarknaden som på löneökningarna. Konjunkturinstitutets prognos innebär

Diagram 57 Realränta och break-even inflation i Sverige

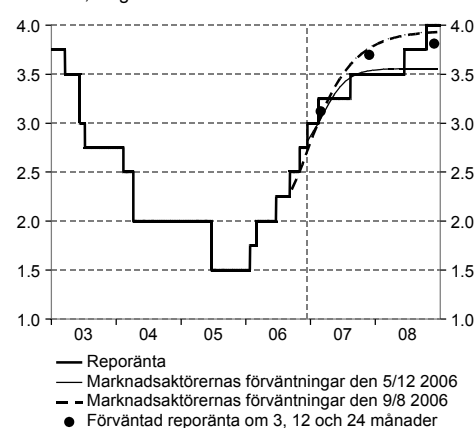
Anm. Break-even inflationen är beräknad som skillnaden mellan en nominell obligationsränta och en realobligationsränta med liknande löptid. Löptiden är ca tio år.
Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 58 Förväntad reporänta i Sverige enligt avkastningskurvan
Procent, månadsvärden

Källor: Reuters och Konjunkturinstitutet.

Diagram 59 Reporäntan i Sverige
Procent, dagsvärden

Anm. Enligt avkastningskurvan och Prosperas mätning den 27/11 2006.
Källor: Riksbanken, Reuters, Prospera och Konjunkturinstitutet.

därmed att UNDI_X-inflationen ligger under Riksbankens mål även i slutet av 2008.

Den starka ekonomiska utvecklingen i Sverige innebär trots allt att penningpolitiken behöver bli mindre expansiv framöver för att undvika ett ohållbart högt resursutnyttjande och en alltför hög inflation på längre sikt. Höjningen av reporäntan sker dock i långsammare takt framöver. Reporäntan bedöms stiga till 3,50 procent under 2007, dvs. ungefär som marknaden förväntar sig. Under 2008 stiger reporäntan ytterligare och blir 4,00 procent i slutet av året (se diagram 59).

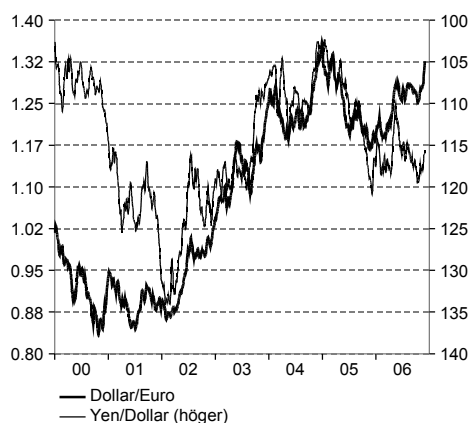
Givet att Konjunkturinstitutets prognos för den ekonomiska utvecklingen infrias, bedöms en något mer expansiv penningpolitik än den prognostiserade leda till en något bättre måluppfyllelse avseende inflationen och resursutnyttjandet, men bedömningen är osäker (se fördjupningsrutan ”Konjunkturinstitutets reporäntebedömning”). Vinsten av en sådan något mer expansiv penningpolitik jämfört med den prognostiserade utvecklingen är dock liten.

Diagram 60 Dollarns reala effektiva växelkurs
Index januari 1990=100, månadsvärden

Anm. Ett högre index motsvarar en svagare dollar.
Källa: Federal Reserve.

Diagram 61 Nominella växelkurser
5-dagars centrerat glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

Växelkurser

Försvagning av dollarn under 2006

Den amerikanska dollarn har försvagats under 2006. I början av december var dollarn ca 4 procent svagare i reala termer än vid årsskiftet. Den trendmässiga försvagningen av dollarn sedan 2002 har således fortsatt (se diagram 60). Under 2005 förstärktes dollarn tillfälligt, bl.a. till följd av att marknaden under året successivt reviderade upp sin syn på hur mycket Fed skulle höja sin styrränta. Under loppet av 2006 har förväntningarna om räntorna i USA gradvis skiftat ned, vilket har bidragit till att dollarn har försvagats.

Skillnaden i styrräntenivåer mellan världens stora ekonomier bedöms minska framöver. Med minskade ränteskillnader blir utvecklingen av växelkurserna på ett tydligare sätt beroende av fundamentala bestämningsfaktorer. Bytesbalansunderskottet i USA uppgick 2005 till ca 6,5 procent av BNP. Ett så stort bytesbalansunderskott är inte långsiktigt hållbart och på sikt kommer sannolikt den trendmässiga försvagningen av dollarn att fortsätta. Försvagning av dollarn framöver väntas främst komma mot de asiatiska valutorna och i mindre utsträckning mot euron som redan har förstärkts kraftigt mot dollarn (se diagram 61).

På kort sikt uppvägs dollarns försvagningstendens av flödet av utländska investeringar i dollartillgångar. Dollarinvesteringarna beror både på höga förväntade vinster och på politiska placeringsbeslut. I slutet av 2008 bedöms en euro kosta 1,33 dollar, dvs. lika mycket som i december 2006.

Stark krona

Den svenska kronan har förstärkts påtagligt i effektiva termer under 2006. I november hade kronans värde, mätt med kronindexet KIX, ökat med knappt 6 procent jämfört med december 2005 (se diagram 62). Kronan har under 2006 stärkts mot såväl euron som dollarn. En dollar kostade i början av december ca 6,80 kronor (se diagram 63). Förstärkningen av kronan beror bl.a. på den jämförelsevis starka ekonomiska utvecklingen i Sverige.

Kronans reala jämviktsvärde bestäms av ett antal fundamentala bestämningsfaktorer, som Sveriges nettoställning mot omvärlden, den relativa produktivitetstillväxten och utvecklingen av bytesförhållandet. De fundamentala bestämningsfaktorerna talar för att kronan kan stärkas ytterligare på längre sikt. Men den starka apprecieringen av kronan under 2006 innebär att kronan framstår som relativt stark i utgångsläget. Kronan bedöms därför försvagas något i termer av KIX under 2007 och 2008.

I slutet av 2008 bedöms KIX vara 113,7 (se diagram 62). En dollar bedöms kosta drygt 6,80 kronor och en euro 9,10 kronor vid samma tidpunkt.

Tabell 10 Räntor och växelkurser vid slutet av respektive år

	2005	2006	2007	2008
Styrräntor				
Sverige	1,50	3,00	3,50	4,00
Euroområdet	2,25	3,50	3,75	4,00
USA	4,25	5,25	5,25	4,75
Obligationsräntor¹				
Sverige	3,4	3,6	4,1	4,5
Tyskland	3,4	3,7	4,1	4,4
USA	4,5	4,6	4,8	5,1
Valutakurser				
Kronor/Euro	9,44	9,07	9,09	9,10
Kronor/Dollar	7,95	6,82	6,83	6,84
Dollar/Euro	1,19	1,33	1,33	1,33
TCW-index	131,2	123,5	124,0	124,4
KIX-index	120,9	113,0	113,3	113,7

¹ Tioårig statsobligationsränta.

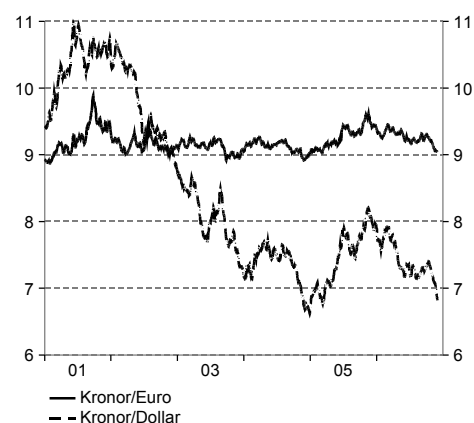
Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 62 Kronans effektiva växelkurs – KIX Index 1992-11-18=100, månadsvärden

Anm. Ett högre index motsvarar en svagare krona.
Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 63 Nominella växelkurser 5-dagars centrerat glidande medelvärde

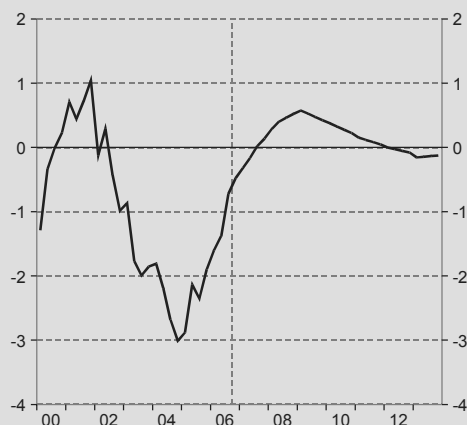
Källa: Reuters EcoWin.

Konjunkturinstitutets reporäntebedömning

Konjunkturinstitutets prognoser för svensk ekonomi innefattar en bedömning av den mest sannolika framtida utvecklingen av reporäntan (se fördjupningsrutan ”Ny metod för bedömning av penningpolitiken i Konjunkturinstitutets prognoser”). Därutöver gör Konjunkturinstitutet en bedömning om prognosen för reporäntan avspeglar en välvägd penningpolitik, givet Riksbankens mål för penningpolitiken och Konjunkturinstitutets prognoser för svensk ekonomi.

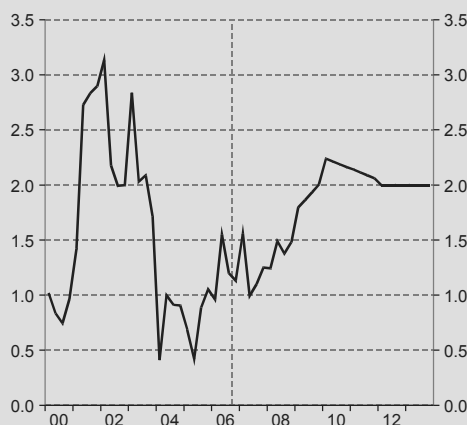
Nuvarande prognos för svensk ekonomi både förutsätter och motiverar att reporäntan höjs framöver. Den avvägning penningpolitiken står inför är därför i vilken takt reporäntan bör höjas framöver. Konjunkturinstitutets bedömning belyses här genom en jämförelse av den ekonomiska utvecklingen vid den prognostiserade reporäntebanan med den ekonomiska utvecklingen vid en alternativ räntebana, där reporäntan höjs senare men mer.

Diagram 64 Arbetsmarknadsgapet med Konjunkturinstitutets prognos för reporäntan
Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 65 UND1X-inflationen med Konjunkturinstitutets prognos för reporäntan
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Den ekonomiska utvecklingen 2006–2013 med Konjunkturinstitutets prognos för reporäntan

Den svenska ekonomin är inne i en stark återhämtningsfas där de lediga resurserna successivt tas i anspråk. Det i utgångsläget negativa arbetsmarknadsgapet sluts därmed relativt snabbt och blir positivt under andra halvåret 2007. Arbetsmarknadsgapet bedöms fortsätta att stiga och är svagt positivt 2008. Det stiger ytterligare i början av 2009, varefter det faller tillbaka långsamt, bl.a. till följd av att reporäntan höjs (se diagram 64).

Tabell 11 Valda indikatorer 2006–2011

Årlig procentuell förändring respektive procent

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Kalenderkorrigerad BNP	4,6	3,8	3,1	2,9	2,2	1,9
UND1X	1,2	1,2	1,4	1,9	2,2	2,1
Arbetsmarknadsgap	-1,0	-0,1	0,4	0,5	0,3	0,1
Reporänta ¹	3,00	3,50	4,00	4,50	4,25	4,25

¹ Vid årets slut.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Inflationen har varit låg under flera år. Konjunkturinstitutet bedömer att inflationen kommer att stiga framöver, men Riksbankens mål om 2 procents inflation nås inte förrän vid slutet av 2009 (se diagram 65).

Prognosen förutsätter att räntan höjs till 3,50 procent i mitten av 2007, i linje med marknadsförväntningarna. Under andra halvåret 2008 höjs reporäntan till 4,00 procent och vidare till 4,50 procent under första halvåret 2009 för att undvika ett

ohållbart högt resursutnyttjande och en för hög inflation längre fram. I slutet av 2010 sänks reporäntan till 4,25 procent, vilket bedöms vara dess neutrala nivå.

Utvecklingen med senare höjning av reporäntan

Konjunkturinstitutet bedömer att en något lägre reporänta än marknaden förväntar sig under 2007 och första halvåret 2008 skulle ge en något bättre måluppfyllelse avseende inflation och resursutnyttjande. De överväganden som ligger bakom denna bedömning illustreras här med hjälp av Konjunkturinstitutets simuleringsmodell KLEM.

I scenariot med en senare höjning av reporäntan ligger reporäntan kvar på 3,00 procent till december 2007, då den höjs till 3,25 procent. I mitten av 2008 höjs räntan till 3,50 procent och följer därefter den prognostiserade utvecklingen av reporäntan under 2008. Efter 2008 bestäms reporäntan av KLEM på ett sådant sätt att inflationen närmar sig inflationsmålet och arbetsmarknadsgapet närmar sig noll (se diagram 66).

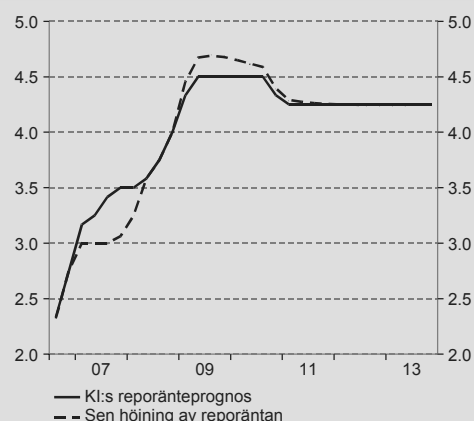
Den lägre reporäntan under 2007 och första halvåret 2008 bidrar till att öka efterfrågan i ekonomin. Resursutnyttjandet stiger därmed något snabbare än om reporäntan följer marknadsförväntningarna fram till mitten av 2008, bl.a. till följd av en svagare växelkurs (se diagram 67). Den svagare växelkursen och det högre resursutnyttjandet innebär att inflationen stiger något snabbare mot 2 procent än i prognosen och att den stiger något mer över 2 procent under 2009–2011 (se diagram 68).

Slutsats

Konjunkturinstitutets bedömning av en välavvägd penningpolitik utgår från Riksbankens mål om 2 procents inflation samt från kravet att penningpolitiken, utan att åsidosätta inflationsmålet, ska främja ett stabilt resursutnyttjande. För att avgöra vilken reporäntebana som stabiliseringspolitiskt är att föredra krävs således att tillfälliga avvikelser från 2 procents inflation vägs mot tillfälliga avvikelser från ett balanserat resursutnyttjande på arbetsmarknaden.

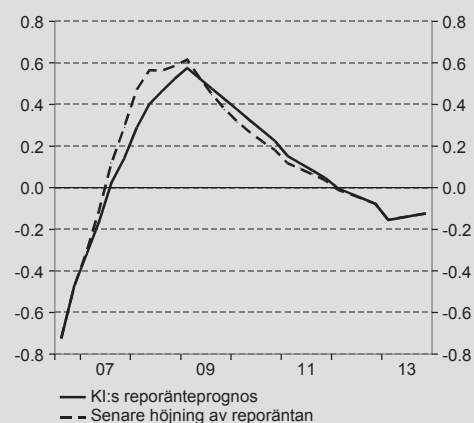
Konjunkturinstitutets prognos för svensk ekonomi omfattar en gradvis höjning av reporäntan. Konjunkturinstitutets analys indikerar att en senareläggning av höjningarna av reporäntan under 2007 i förhållande till marknadsförväntningar skulle leda till en något högre grad av måluppfyllelse. Skillnaden är dock liten i förhållande till osäkerheten i modellsimuleringen. Den prognostiserade banan för reporäntan, som t.o.m. mitten av 2008 ligger nära marknadsförväntningarna, kan därför betecknas som rimlig.

Diagram 66 Reporäntebana
Procent, kvartalsvärden

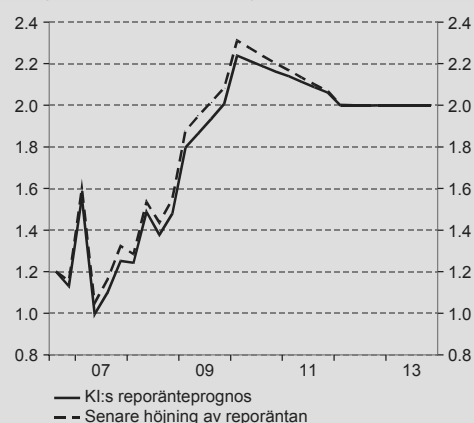
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 67 Arbetsmarknadsgap
Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 68 UND1X-inflation
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

BNP och efterfrågan i Sverige

Stark och bred tillväxt i den svenska ekonomin

BNP ökar starkt och på bred front 2006 (se diagram 69). De senaste åren har investeringarna och framför allt exporten varit de främsta tillväxtmotorerna i den svenska ekonomin. Konjunktturen är nu på väg in i en fas då hushållens konsumtion bidrar allt mer till tillväxten (se diagram 70).

Tabell 12 Försörjningsbalans

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
BNP	2 671	2,9	4,3	3,6	3,2
BNP, kalenderkorrigerad		2,8	4,6	3,8	3,1
Real BNI per capita		1,8	4,2	3,1	2,6
Hushållens konsumtionsutgifter	1 285	2,4	2,9	3,9	3,3
Offentliga konsumtionsutgifter	724	0,3	1,5	1,5	1,2
Fasta bruttoinvesteringar	460	8,1	8,1	6,3	4,5
Lagerinvesteringar ¹	-3	-0,1	0,0	0,2	0,0
Export av varor och tjänster	1 301	6,6	8,6	6,9	6,1
Import av varor och tjänster	1 097	6,9	7,5	8,2	6,0
Total inhemsk efterfrågan	2 467	2,7	3,5	3,9	2,9
Nettoexport	204	0,4	1,1	0,0	0,5
Bytesbalans ²	157	5,9	7,1	6,8	6,8

¹ Bidrag till BNP-tillväxten.

² I procent av BNP, löpande priser

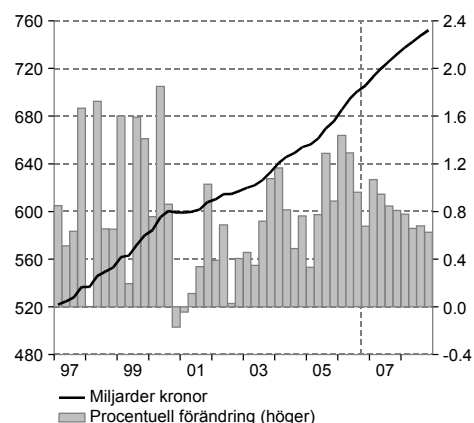
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Förutsättningarna för en fortsatt stark tillväxt 2007 och 2008 är mycket goda. Den globala tillväxten är hög. Företagsvinsterna och börsen har utvecklats starkt de senaste åren, vilket har bidragit till att hushåll och företag har starka balansräkningar. Där till har kommunsektorn en stark balansställning. Penningpolitiken är expansiv och dessutom stimulerar den nya regeringens politik såväl utbudssidan som efterfrågesidan i ekonomin.

De reformer som regeringen genomför ger ett inkomststillskott till hushållen, främst 2007. Regeringens politik bedöms också leda till att fler personer söker sig ut på arbetsmarknaden, vilket gör att potentiell BNP blir högre än annars. BNP kan därmed växa betydligt mer innan ett högt resursutnyttjande på arbetsmarknaden blir gränssättande för tillväxten. Den långsiktigt högre sysselsättningsnivån medför också att det produktiva kapitalet behöver öka, vilket stimulerar investeringstillväxten.

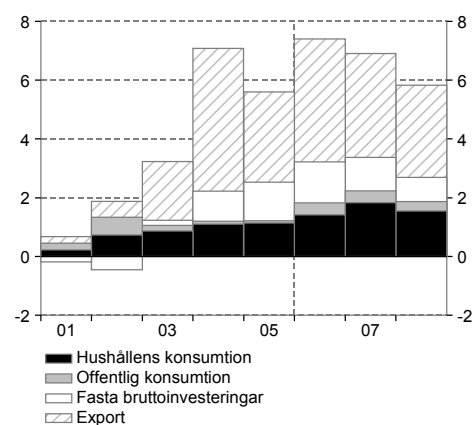
För att undvika framtida överhettningstendenser, med ett tilltagande inflationstryck, bedöms Riksbanken successivt höja reporäntan till nära neutral nivå i slutet av 2008. Detta, liksom den starkare kronan och avmattningen i den globala efterfrågetillväxten, har en viss dämpande inverkan på tillväxten framöver.

Diagram 69 BNP till marknadspris
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 70 Efterfrågan
Bidrag till BNP-tillväxten, procentenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

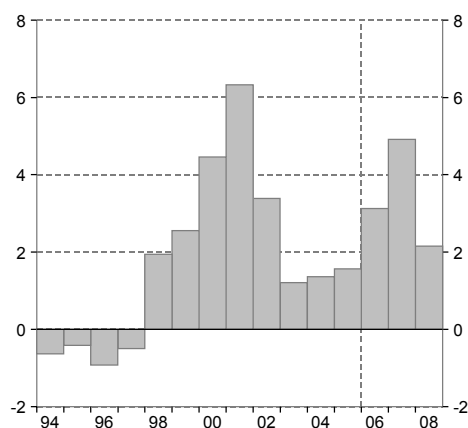
Sammanlagt innebär detta att BNP-tillväxten blir som starkast 2006, 4,3 procent, varefter den faller till 3,6 procent 2007, då exporttillväxten mattas, och till 3,2 procent 2008 då även den inhemska efterfrågetillväxten dämpas (se tabell 12).

Hushållens konsumtion bedöms öka starkt 2007. Sysselsättningen ökar kraftigt och därtill ger jobbvadraget ett inkomsttillskott för hushållen. I viss mån motverkas detta av höjd akasseavgift och sänkta ersättningsnivåer i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna. Starka finanser stimulerar den offentliga konsumtionen som fortsätter att öka i samma takt som 2006. Däremot dämpas investeringstillväxten efter de senaste årens kraftiga tillväxt, främst inom industrin. Nivån på investeringarna är dock högre än kapitalförslitningen, vilket innebär att kapitalstocken fortsätter att byggas ut successivt, trots att investeringsökningen avtar. Därmed bedöms kapacitetsutnyttjandet, som är mycket högt i industrin, gradvis minska till mer normala nivåer. Men inom vissa delar av de råvaruproducerande branscherna är kapacitetsutnyttjandet så pass högt att produktionen inte kan öka speciellt mycket 2007. Detta, tillsammans med en jämförelsevis stark krona och en avmattning av den internationella efterfrågetillväxten, dämpar exporttillväxten 2007. Lagerinvesteringarna, som drogs ner 2006, normaliseras 2007, vilket innebär att de bidrar positivt till BNP-tillväxten. Sammanlagt ökar tillväxten i den inhemska efterfrågan 2007, medan exporttillväxten dämpas. Detta medför att importen ökar snabbare än exporten, så att nettoexporten detta år inte ger något bidrag till BNP-tillväxten.

2008 dämpas den inhemska efterfrågetillväxten då den gradvis allt mindre expansiva penningpolitiken börjar få effekt, samtidigt som finanspolitiken inte längre ger samma direkta tillväxtstimulans. Exporttillväxten dämpas något ytterligare i takt med nedgången i den internationella efterfrågetillväxten. Eftersom efterfrågetillväxten dämpas kommer även importökningen att mattas av. Importen ökar åter långsammare än exporten 2008 och bidraget från nettoexporten till BNP-tillväxten blir positivt.

Sparandet blir fortsatt högt och överskottet i bytesbalansen uppgår till 6,8 procent 2008. Real BNI per capita är ett bättre mått på levnadsstandardutveckling än BNP. Real BNI per capita ökar starkt 2006–2008, men bl.a. på grund av befolkningsökningen ändå långsammare än BNP.

Diagram 71 Hushållens disponibla inkomster
Årlig procentuell förändring, fasta priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Hushållens konsumtion

Hushållens inkomster stiger kraftigt 2007

Hushållens reala disponibla inkomster ökar med 3,1 procent 2006 samt med 4,9 respektive 2,2 procent 2007 och 2008 (se diagram 71 och tabell 13).

Ökningen av den reala disponibla inkomsten 2006 är till stor del ett resultat av den starka lönesummeutvecklingen. Därtill

stiger ränteinkomsterna kraftigt vilket bidrar till hushållens inkomstökning.

Lönesumman utvecklas än starkare 2007 då både timlönen och antalet arbetade timmar ökar kraftigt som ett resultat av den förbättrade arbetsmarknaden. Därtill leder införandet av jobbdraget i januari 2007 till en minskning av hushållens skattebetalningar. I viss mån motverkas detta av att avgiften till a-kassan höjs, men sammantaget minskar summan av skatter och avgifter 2007. De sänkta ersättningsnivåerna i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen dämpar utvecklingen av offentliga sektorns överföringar till hushållen 2007. År 2008 mattas ökningstakten av disponibelinkomsten något. Lönesumman fortsätter att öka kraftigt men nu ökar även hushållens skattebetalningar, vilket har en bromsande effekt på disponibelinkomstens utveckling.

Tabell 13 Hushållens inkomster

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring

	2005	2005	2006	2007	2008
Lönesumma	1 079	3,7	5,5	6,1	5,3
Timlön enligt NR ¹		3,2	3,3	4,0	4,3
Arbetade timmar ¹		0,5	2,2	2,1	1,1
Övriga faktorinkomster	237	2,8	8,1	3,9	0,8
Överföringar från offentlig sektor	485	1,6	2,3	0,9	2,4
Överföringar från privat sektor	59	0,2	3,2	2,8	2,8
Skatter och avgifter	-527	3,2	6,2	-0,2	4,9
Disponibel inkomst	1 333	2,8	4,5	6,3	3,6
Konsumentpris		1,3	1,3	1,3	1,4
Real disponibel inkomst²		1,6	3,1	4,9	2,2

¹ Korrigerade för olika antal arbetsdagar mellan åren.

² Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

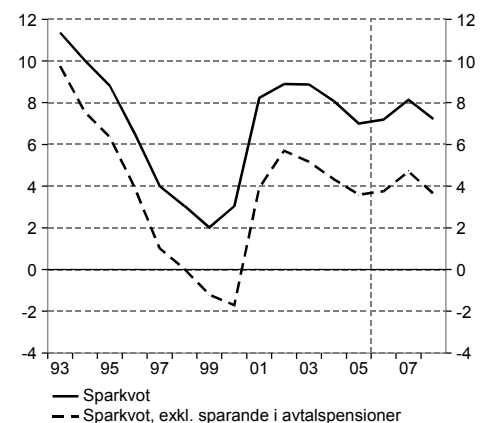
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Måttlig konsumtionstakt 2006

Hushållens konsumtion ökade i något snabbare takt under de tre första kvartalen 2006 än motsvarande utveckling under 2005. För helåret 2006 väntas konsumtionen öka med 2,9 procent, vilket är en relativt måttlig ökning mot bakgrund av hushållens starka inkomstutveckling och förmögenhetsställning. 2006 ökar därför sparandet som andel av den disponibla inkomsten (se diagram 72). Samtidigt ökar även den totala förmögenheten som andel av den disponibla inkomsten (se diagram 73).

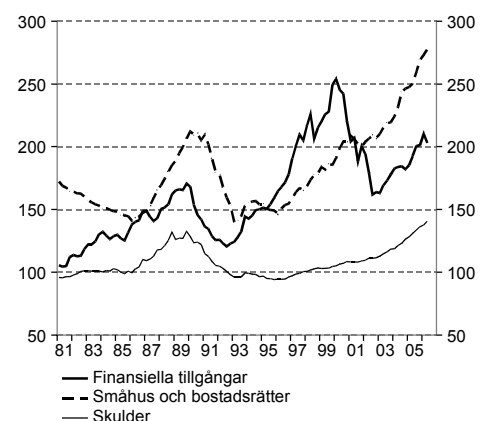
Konsumtionen under det tredje kvartalet 2006 var förhållandevis svag och ökade med 2,6 procent jämfört med samma period föregående år. Den säsongrensade utvecklingen var ännu svagare, dvs. 0,4 procent jämfört med det andra kvartalet. Säsongmönstret för konsumtionen har sannolikt påverkats av att stora utbetalningar av överskjutande skatt sedan 2005 kommer hushållen tillgodo under det andra kvartalet i stället för som tidigare under det tredje kvartalet. Denna förändring har bl.a. medfört att turistandet utomlands i högre grad än tidigare sker

Diagram 72 Hushållens sparande
Procent av disponibel inkomst, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 73 Hushållens förmögenhet och skulder
Procent av disponibel inkomst, löpande priser, kvartalsvärden

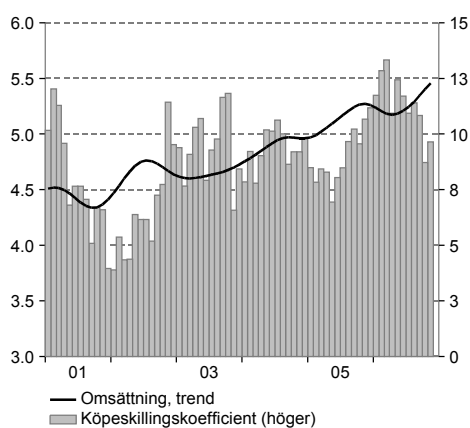
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 74 Hushållens förtroendeindikator (CCI)
Nettotal, månadsvärden

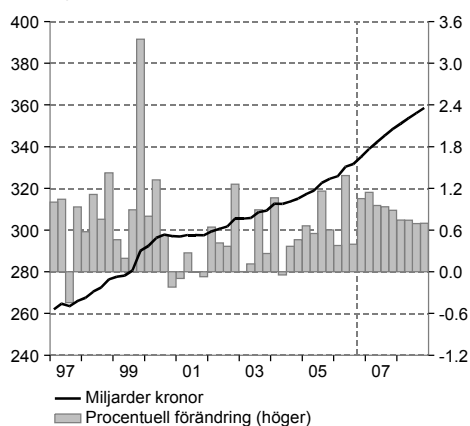
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 75 Fastighetsmarknaden, småhus
Tusental respektive årlig procentuell förändring,
månadsvärden

Anm. Köpeskillingskoefficient = köpeskillning / taxeringsvärde.
Källa: SCB.

Diagram 76 Hushållens konsumtion
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent,
säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

redan under det andra kvartalet. På grund av den varma sommaren bidrog dessutom energikonsumtionen negativt till den totala konsumtionsutvecklingen under det tredje kvartalet.

Bilden av ännu så länge relativt försiktiga hushåll kvarstår dock och får stöd av hushållens förväntningar under 2006 som de framträder i enkätundersökningen Hushållens inköpsplaner. Förtroendeindikatorn (CCI) har visserligen i genomsnitt varit lite högre under 2006 än under 2005, men utan att visa tendenser till att stiga ytterligare (se diagram 74).

Kraftig ekonomisk stimulans gynnar hushållen 2007

Den nya regeringens ekonomiska politik medför stora skattelättnader och ger därmed rejäla bidrag till hushållens disponibelnkomster från och med 2007. Samtidigt ökar sysselsättningen snabbt. Sammantaget ökar därför de reala disponibla inkomsterna med hela 4,9 procent 2007, vilket är den största ökningen sedan 2001. Eftersom hushållen på grund av jobbavdraget kan räkna med en högre inkomstnivå under de kommande åren förväntas hushållen redan under 2007 konsumera en stor del av inkomstökningen. Det är också troligt att hushållens optimism ökar när den goda inkomstutvecklingen realiserar.

I början av 2006 höjde Riksbanken styrräntan från den då mycket låga nivån 1,5 procent. Styrräntan är trots det fortfarande låg, 3,00 procent, och verkar alltjämt stimulerande på konsumtionen. Det stigande resursutnyttjandet i ekonomin medför att styrräntan kommer att fortsätta att höjas framöver. I slutet av 2008 är den 4,00 procent, vilket är nära den neutrala nivån som bedöms vara 4,25 procent. Även de långa räntorna stiger framöver. De successivt allt högre räntorna beräknas få en viss dämpande effekt på konsumtionsutvecklingen och påverkar konsumtionsmönstret.

På fastighetsmarknaden syns sedan fyra månader tillbaka tendenser mot att prisutvecklingen planar ut (se diagram 75). Hushållens skulder ökade fortfarande relativt snabbt de två första kvartalerna 2006 enligt Finansräkenskaperna. Men den senaste månadsstatistiken från bostadsinstitutet sträcker sig till och med oktober och indikerar att utlåningen till hushållen trots allt ökar långsammare än tidigare. Detta är sannolikt till viss del konsekvensen av genomförda och förväntade räntehöjningar. De snabbt stigande skulderna har hittills generellt sett inte använts till att finansiera konsumtion och hushållssektorns sparande är fortfarande högt.

Konsumtionsökningarna toppar 2007

Sammantaget är de dämpande effekterna av högre räntor på konsumtionen mycket svagare än den stimulans som kommer från skattesänkningarna och den starka sysselsättningsstillväxten. Detta gäller särskilt 2007 då konsumtionen ökar med hela

3,9 procent (se tabell 14). Hushållen fortsätter att utnyttja det låga ränteläget för att köpa sällanköpsvaror, som 2006 ökar med 8,2 procent och 2007 med 7,2 procent. Konsumtionen av tjänster har ökat relativt lite de senaste fem åren, men ökade med 3,8 procent under de tre första kvartalen 2006 jämfört med samma period året innan. Tendensen till ökad tjänstekonsumtion stärks framöver och 2007 och 2008 ökar denna med 5,2 procent respektive 4,6 procent. Ljusare konjunkturutsikter och den förhållandevis starka kronan bidrar till att hushållen ökar sina turistutgifter utomlands med 5,9 procent 2007 och med 6,3 procent 2008.

2008 tillkommer inte längre några nya skattesänkningar som stärker hushållens disponibelinkomster. I viss mån dämpar de högre räntorna konsumtionen av sällanköpsvaror vars tillväxt faller till 4,7 procent 2008. Den totala konsumtionen ökar 2008 med 3,3 procent (se diagram 76).

Trots att konsumtionen ökar med i genomsnitt 3,4 procent per år under 2006–2008 är sparkvoten 7,2 procent 2008. Sparkvoten är därmed både högre än den var 2005 och dessutom ovanligt hög i ett längre historiskt perspektiv. Perioder med starka konsumtionsökningar brukar motsvaras av att sparandet minskar, bl.a. därför att hushållen tenderar att öka konsumtionen i en jämnare takt än vad just de aktuella inkomsterna tillåter. 2007 stiger således sparkvoten till 8,1 procent, eftersom inkomsterna ökar betydligt mer än normalt. 2008 bedöms visserligen hushållen öka konsumtionen mer än inkomsterna och sparkvoten faller. Trots det finns det en viss uppåttrisk för konsumtionen eftersom sparnivån fortfarande är så pass hög.

Tabell 14 Hushållens konsumtionsutgifter

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
Konsumtionsutgifter	1 285	2,4	2,9	3,9	3,3
Varav Sällanköpsvaror	251	8,2	8,2	7,2	4,7
Bilar	43	4,4	2,7	5,0	3,7
Dagligvaror	193	2,1	3,4	2,8	2,9
Konsumtion i utlandet	55	3,8	3,0	5,9	6,3
Tjänster exkl. bostad	362	2,8	3,9	5,2	4,6
Sparkvot ¹	97	7,0	7,2	8,1	7,2
Sparkvot exkl. avtalspensioner ¹	48	3,6	3,8	4,7	3,6

¹ Sparande i miljarder kronor, löpande priser respektive sparande i procent av disponibel inkomst. Fr.o.m. 2007 kommer PPM-medlen inte bokföras som offentligt sparande utan som sparande i hushållssektorn. I ovanstående tabell ingår inte PPM-medlen i hushållens sparande.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Offentlig konsumtion

Kommunsektorn driver den offentliga konsumtionen

Efter några år med svag utveckling ökar den offentliga konsumtionen med 1,5 procent 2006 (se tabell 15 och diagram 77). Även 2007 och 2008 ökar konsumtionen starkt.

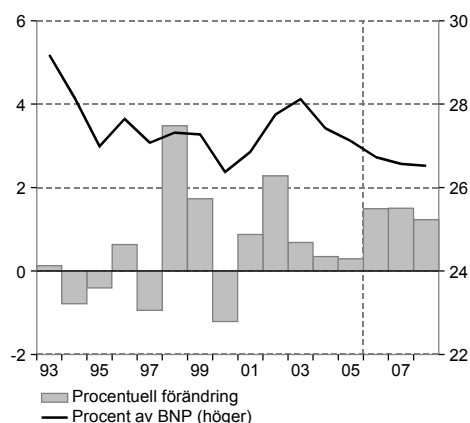
Tabell 15 Offentliga konsumtionsutgifter

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
Offentliga konsumtionsutgifter	724	0,3	1,5	1,5	1,2
<i>Procent av BNP, löpande priser</i>		27,1	26,7	26,6	26,5
Statlig konsumtion	198	-2,0	0,5	0,8	0,4
Kommunsektorns konsumtion	526	1,2	1,9	1,8	1,5

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 77 Offentliga konsumtionsutgifter
Årlig procentuell förändring, fasta priser respektive procent av BNP, löpande priser

Anm. Den fallande konsumtionen 2000 förklaras av att Svenska kyrkan fr.o.m. detta år ingår i hushållssektorn i stället för som tidigare i kommunsektorn.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den *statliga* konsumtionen ökar 2006 med 0,5 procent. Ökningen förklaras bl.a. av ökade kostnader för polisen och Banverket. Dessutom tillåts myndigheterna återigen att använda sitt anslagssparande. Åren 2007 och 2008 fortsätter den statliga konsumtionen att öka. Budgetpropositionen innehåller ökade anslag för bl.a. fler poliser, ökat jämställdhetsarbete samt mer resurser till forskning och utbildning. Effekten av ökningarna motverkas dock delvis av avvecklingen av Integrationsverket, Arbetsmiljöverket och Arbetslivsinstitutet samt besparingar på Arbetsmarknadsverket.

Det är framför allt *kommunsektorn* som bidrar till den offentliga konsumtionsökningen 2006–2008. Höga skatteinkomster och statsbidrag skapar ett utrymme för ökade utgifter i kommunsektorn. Konsumtionsökningen på 1,9 procent 2006 förklaras bl.a. av att de arbetsmarknadspolitiska programmen ökade kraftigt. Den nya regeringen har avslutat flera av dessa program, bl.a. plusjobben. Effekten av att tillsättandet av plusjobb har stoppats har dock en marginell effekt på konsumtionsutvecklingen 2007, då 95 procent av plusjobben redan var tillsatta vid stoppet. Dessa personer kommer att inneha sina plusjobb i två års tid och fasas ut under 2008. Regeringen ger 2007 och 2008 tillskott till hälso- och sjukvården för bl.a. förbättrad kvalitet av vuxenpsykiatri och äldreomsorgen, vilket också bidrar till konsumtionsökningen.

Fasta bruttoinvesteringar

Utdragen investeringskonjunktur

Den nya regeringens politik stimulerar utbudssidan av ekonomin. Tillsammans med de senaste månadernas ökning av arbetskraften medför detta att Konjunkturinstitutets bedömning av den potentiella sysselsättningen har reviderats upp jämfört med tidigare bedömningar (se kapitlet "Produktion och arbetsmarknad"). Detta ökar behovet av produktivt kapital och stimulerar därigenom investeringarna. Denna effekt är dock av mer långsiktig karaktär och effekterna på de faktiska investeringarna under de kommande åren är svårbedömda. Men investeringscykeln bedöms bli mer utdragen än vad som annars hade varit fallet.

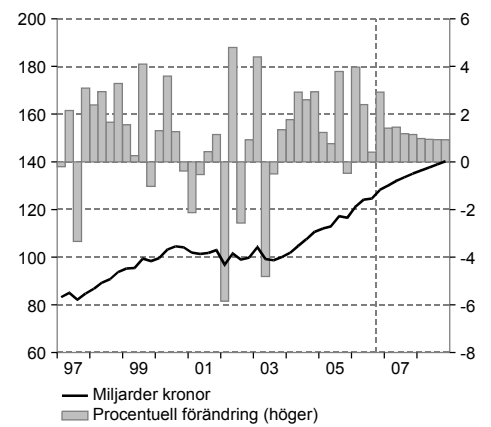
Det har varit en bred uppgång i investeringarna och såväl maskin- som bygg- och anläggningsinvesteringarna har vuxit starkt. Ekonomin är nu inne i en konjunkturfas där investerings-tillväxten vanligtvis avtar av cykliska skäl. Vidare har den allt mindre expansiva penningpolitiken samt stigande obligationsräntor under prognosperioden en dämpande effekt på investeringarna framöver.

De fasta bruttoinvesteringarna ökar med 8,1 procent 2006, med 6,3 procent 2007 och med 4,5 procent 2008 (se tabell 16 och diagram 78). Detta innebär en mer utdragen investeringscykel jämfört med konjunkturåterhämtningen runt 2000, vilket delvis förklaras av den nya regeringens politik.

Kapacitetsutnyttjandet inom industrin har stigit under ett antal år och är nu generellt sett på mycket höga nivåer (se diagram 79). En allt högre andel av företagen i industrin anger i Konjunkturbarometern maskinkapaciteten som den trängsta sektorn för fortsatt tillväxt. Vinsterna i företagen är höga, börsen har återhämtat det den tappade i början av decenniet och räntorna är fortfarande relativt låga. Efterfrågetillväxten från såväl hemmasom exportmarknaden är fortsatt stark. Detta ger sammantaget en bild av ett fortsatt stigande investeringsbehov, då konjunkturtoppen ännu inte är nådd, och möjligheterna att finansiera dessa investeringar är goda.

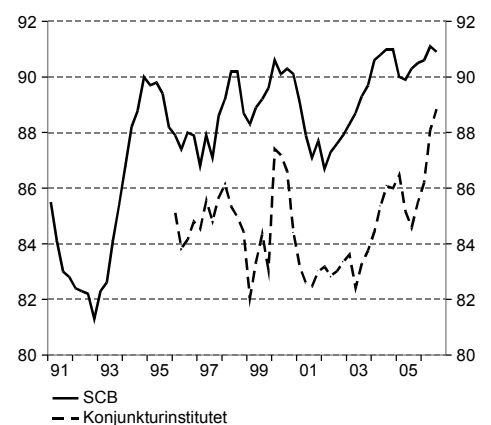
De totala fasta bruttoinvesteringarnas andel av BNP har stigit de senaste åren och fortsätter att stiga till drygt 19 procent 2008 (se diagram 80). Jämfört med 1980-talet är detta en relativt låg investeringsandel. Investeringarna utgjorde då ungefär 20 procent av BNP. Den låga investeringsandelen beror dock delvis på låga bostadsinvesteringar sedan början av 1990-talet. Exkluderas bostadsinvesteringarna är investeringsandelen inte påfallande låg.

Diagram 78 Investeringar
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

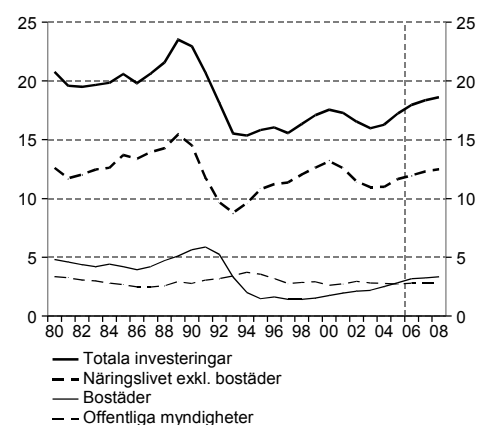
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 79 Industrins kapacitetsutnyttjande
Procent, säsongrensade kvartalsvärden

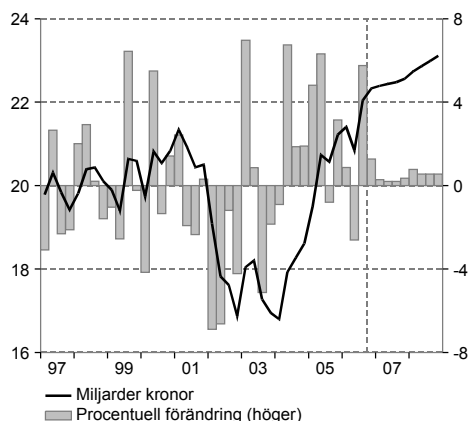
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 80 Investeringar
Procent av BNP, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 81 Industrins investeringar
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 16 Fasta bruttoinvesteringar

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
Industrin	82	13,9	5,2	3,6	2,2
Övriga varubranscher ¹	58	18,8	11,4	15,3	5,1
Tjänstebanscher exkl. bostäder	171	3,6	6,7	6,4	6,4
Bostäder	76	14,0	14,4	5,1	3,7
Näringslivet	387	9,8	8,6	6,9	4,8
Offentliga myndigheter	73	-0,3	5,6	3,2	2,5
Investeringar	460	8,1	8,1	6,3	4,5

¹ Övriga varubranscher innehåller jord- och skogsbruk, fiske, el-, gas-, värme- och vattenförsörjning samt byggverksamhet (SNI 01, 02, 05, 40, 41 och 45).

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tjänstebanschererna allt viktigare för investeringskonjunkturen i näringslivet

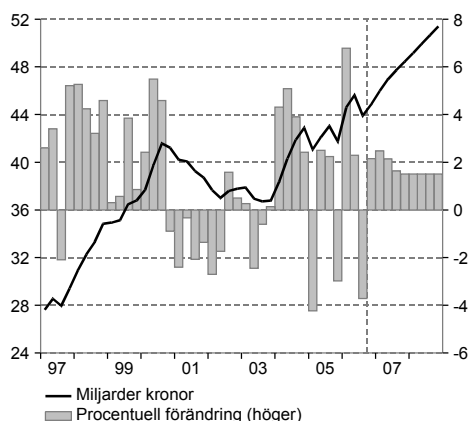
Under 2005 drevs näringslivets investeringar främst av bostadsinvesteringar och av industrin och de övriga varubranschernas investeringar. Framöver kommer investeringskonjunkturen i högre grad att drivas av tjänstebanscherernas investeringar.

Trots de senaste årens höga investeringar i industrin är kapacitetsutnyttjandet högt i de flesta branscher. Högst är kapacitetsutnyttjandet inom skogs-, stål- och teleproduktindustrin. Investeringstillväxten bedöms avta i takt med att efterfrågetillväxten dämpas och i takt med att räntorna stiger framöver. Investeringarna inom industrin växer med 5,2 procent 2006, med 3,6 procent 2007 och med 2,2 procent 2008 (se tabell 16 och diagram 81).

Investeringarna har även vuxit snabbt inom de övriga varubranschererna, där bl.a. energisektorn ingår. Investeringarna inom denna sektor växte 2005 med ca 19 procent. Även om tillväxttakten har avtagit, och kommer att göra det ytterligare framöver, kommer investeringsutvecklingen i de övriga varubranschererna att förbli relativt stark. Det beror främst på fortsatt stora investeringar inom energisektorn, där det bl.a. investeras i vindkraftverk och i kraftnäten.

Tjänstebanscherernas investeringar står för en betydande del av de totala investeringarna inom näringslivet. I takt med att konjunkturen går in i en allt mer mogen fas växlar den samlade efterfrågetillväxten över från att drivas av utländsk efterfrågan, vilket främst gynnar exportsektorn, till att i allt högre grad än tidigare drivas av hushållens konsumtion. Detta ökar behovet av att investera inom tjänstebanschererna. Investeringarna inom tjänstebanschererna exklusive bostäder växer med 6,7 procent 2006, med 6,4 procent 2007 och med 6,4 procent 2008 (se tabell 16 och diagram 82).

Diagram 82 Tjänstebanscherernas investeringar
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Exklusive bostäder, fartyg och flygplan.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Viss dämpning av tillväxten i bostadsbyggandet framöver

Konjunkturen är sedan ett par år tillbaka mycket stark för bostadsbyggandet, som ökade med 15,4 procent 2004 och med 14,0 procent 2005. Även 2006 är byggkonjunkturen het och bostadsbyggandet ökar med ytterligare 14,4 procent. 2007 och 2008 dämpas ökningstakten till 5,1 procent respektive 3,7 procent (se tabell 16). Ett skäl till denna lugnare utveckling är att räntorna har stigit och fortsätter att stiga framöver. Ett annat är att utbudet av bostäder kommer att begränsas av en tilltagande brist på arbetskraft. Därutöver ger det minskade stödet till byggandet av främst hyresrätter upphov till en negativ effekt på det totala bostadsbyggandet.

Enligt Konjunkturbarometern för november är fortfarande tillgången på arbetskraft det främsta hindret för att öka byggandet, men orderstocken är god och väntas växa ytterligare de närmaste tre månaderna. Föregående tremånadersperiod hade ändå 54 procent av de bostadsbyggande företagen lyckats öka antalet anställda och ca 34 procent planerar att öka antalet anställda framöver. Men bilden är något splittrad eftersom närmare 90 procent av dessa företag samtidigt anger att planerna för byggandet framöver begränsas till att upprätthålla en oförändrad nivå jämfört med tidigare.

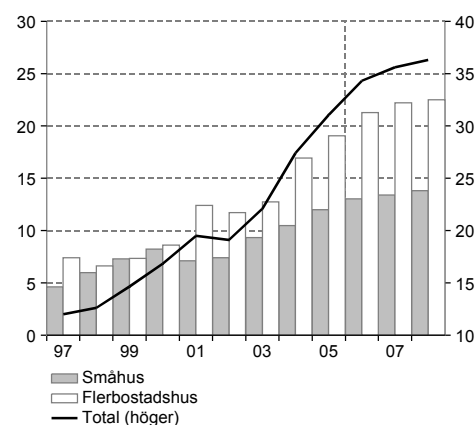
Antalet påbörjade lägenheter ökade de tre första kvartalen 2006 med 11,2 procent jämfört med motsvarande kvartal 2005, dvs. fortfarande startas det många nya bostadsbyggen (se diagram 83). Som jämförelse kan nämnas att påbörjandet 2005 var 13,3 procent större än det var 2004. Påbörjade lägenheter genererar bostadsinvesteringar under de 6 närmast påföljande kvartalen.

Antalet beviljade bygglov för att påbörja byggande av lägenheter ökade med hela 13,5 procent under de tre första kvartalen 2006 jämfört med samma period föregående år. I genomsnitt dröjer det två kvartal innan beviljade bygglov leder till att byggandet av lägenheterna påbörjas. Stor osäkerhet råder dock om hur många av dessa beviljade bygglov som kommer att leda till byggande, eftersom den nya regeringen har beslutat om att räntebidrag och investeringsstöd till byggandet av hyresrätter upphör från och med 2007.

För bedömningen av bostadsbyggandet de närmaste åren spelar prisutvecklingen för befintliga lägenheter stor roll. Fastighetsprisindex har ökat med i genomsnitt 7,7 procent per år de senaste 10 åren och med drygt 13 procent under de två första kvartalen 2006 jämfört med motsvarande period föregående år. Riksbankens räntehöjningar har dock dämpat prisutvecklingen de senaste fyra månaderna. En svagare prisutveckling för befintliga lägenheter bidrar till att ökningstakten i bostadsinvesteringarna sjunker framöver.

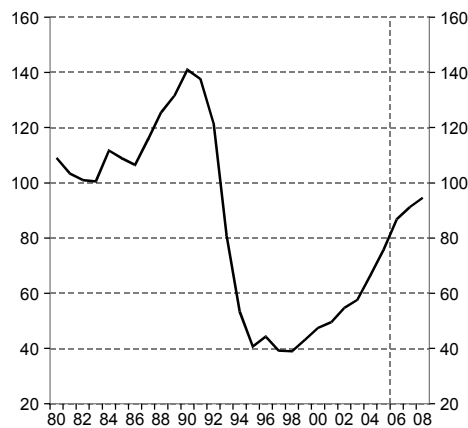
Den underliggande efterfrågan kommer dock att vara stark under de närmaste sju åren eftersom ungdomskullarna i åldern

Diagram 83 Påbörjade lägenheter
Tusental

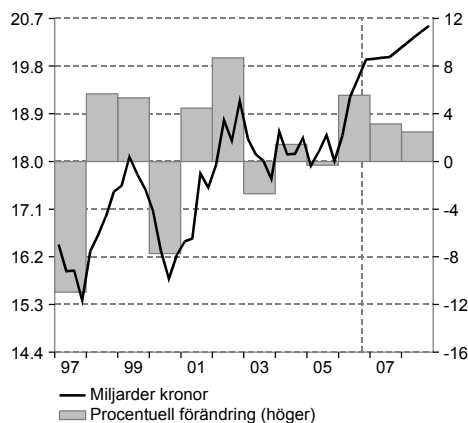
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 84 Investeringar i bostäder
Miljarder kronor, fasta priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 85 Offentliga myndigheters
investeringar
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent,
säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

20–24 år växer ovanligt snabbt⁴⁰. De nivåer för bostadsinvesteringarna som uppnås vid slutet av prognosperioden (se diagram 84) är därför inte särskilt anmärkningsvärda, varken i ett längre historiskt perspektiv eller jämfört med den stora bostadsefterfrågan som av demografiska skäl väntas framöver.

Offentliga investeringar ökar

De offentliga investeringarna ökar kraftigt 2006–2008 (se diagram 85). Bakom ökningen i de statliga investeringarna ligger samtliga år stora infrastrukturinvesteringar hos både Banverket och Vägverket. Även kommunsektorns investeringar ökar 2006–2008. Sektorns kapitalstock är gammal och de goda finanserna ger utrymme för att genomföra investeringar som tidigare har skjutits upp. Sammantaget ökar de offentliga investeringarna med 5,6 procent 2006, med 3,2 procent 2007 och med 2,5 procent 2008 (se tabell 16).

Lager

Små lager i industri och handel

Den starka efterfrågan 2006 har lett till att företagen i industrin och handeln totalt sett har fortsatt att dra ner på sina lager under året. De totala lagren dras ner 2006 eftersom skogslagren och övriga lager därtill tillfälligt utvecklas svagt. Under prognosperioden antas företagen minska sina lager genom fortsatt effektivare lagerhållning, samtidigt som skogslagren och övriga lager ökar i normal takt. De totala lagren ökar därför både 2007 och 2008 (se tabell 17).

Tabell 17 Förändring i lager och bidrag till BNP

Miljarder kronor, fasta priser respektive procentenheter

	2005	2006	2007	2008
Insatsvaror	-1,6	-2,9	-0,6	-0,8
Varor i arbete och färdigvaror	-4,9	3,3	-1,2	-1,1
Handelslager	3,9	-4,6	-0,2	-0,6
Skogslager	-0,7	1,5	4,0	4,3
Övriga lager ¹	0,7	-0,3	0,8	0,8
Summa förändring i lager	-2,6	-3,0	2,8	2,6
Lageromslag ²	-3,8	-0,4	5,8	-0,2
Bidrag till BNP-tillväxten	-0,1	0,0	0,2	0,0

¹Övriga lager är i synnerhet bränslelager i el- och gasindustri samt värdeföremål.

²Lageromslaget är årets lagerändring minus föregående års lagerändring.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁴⁰ Som exempel kan nämnas att enligt beräkningar från SCB kommer gruppen 20–24 åringar att öka med 27 procent mellan åren 2001 till 2013.

Industrins lager av *insatsvaror*, som drogs ner mycket i början av 2006, minskade bara måttligt tredje kvartalet. Enligt Konjunkturbarometern bedöms nu lagren därför som något för stora (se diagram 86 och diagram 87). Lagren av *varor i arbete* och *färdigvaror* ökade tredje kvartalet efter att ha minskat kraftigt i slutet av 2005, och även något i början av 2006. Trots ökningen tredje kvartalet är lagren på en sådan nivå att de uppfattas som mycket tillfredställande. *Handelslagren* bedöms överlag som lagom stora. Bilhandlarna, som under ett par års tid fram till sommaren 2006 ansett att deras lager har varit för stora, är nu betydligt mera nöjda med lagerstorleken.

En övervägande del av företagen i tillverkningsindustrin uppger att den totala orderstocken är lagom eller förhållandevis stor. Företagens bedömning av orderstockens och lagrens storlek indikerar sammantaget att efterfrågeläget nu är gynnsamt och att möjligheterna till att genomföra ytterligare lagerneddragningar generellt sett är begränsade. Fjärde kvartalet blir således lagerminskningen i industrin och handeln måttlig. För helåret 2006 innebär detta sammanfattningsvis att insatsvaru- och handelslagren reduceras. Lagren av varor i arbete och färdigvarulager ökar dock på grund av lageruppdragningen tredje kvartalet.

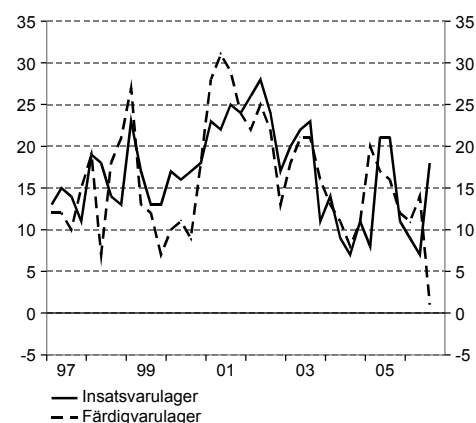
Skogssektorns lager ökar 2006, men mindre än normalt på grund av stormfällningen i södra Sverige i januari 2005.⁴¹ Totalt sett minskar därför lagren 2006 med 3 miljarder (se tabell 17). Denna minskning är bara marginellt större än minskningen 2005, varför lagerutvecklingen inte påverkar BNP-tillväxten nämnvärt 2006.

Under prognosperioden bedöms produktionen växa snabbt. Industrin och handeln fortsätter ändå att dra ner på sina lager för att hålla en lämplig storlek på dem i förhållande till produktionen.⁴² De två kommande åren förutses, å andra sidan, en mera normal skogstillväxt än under 2005 och 2006, då stormfällningen reducerade skogsbeståndet. 2007 ökar därför lagren sammantaget med 2,8 miljarder kronor. Eftersom lagren minskar 2006 blir lageromslaget positivt 2007, vilket ger ett bidrag om 0,2 procentenheter till BNP-tillväxten. 2008 utvecklas lagren ungefär som 2007 och lämnar därför inget bidrag till BNP-tillväxten (se tabell 17 och diagram 88).

⁴¹ Se *Konjunkturläget*, mars 2005, sid 52 och mars 2006, sid 49.

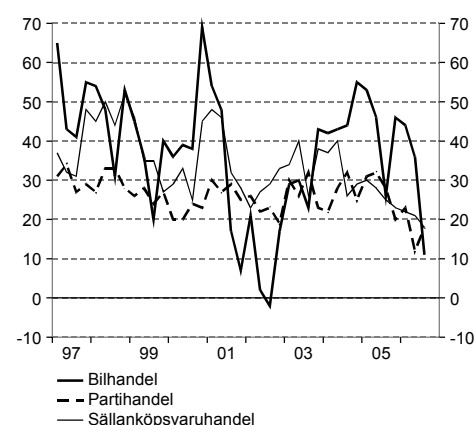
⁴² Industrins och handelns lager sjunker trendmässigt över tiden, i förhållande till industriproduktionen respektive konsumentefterfrågan, på grund av effektivare transporter och ökad användning av datateknologi.

Diagram 86 Lageromdömen i industrin
Nettotal, kvartalsvärden

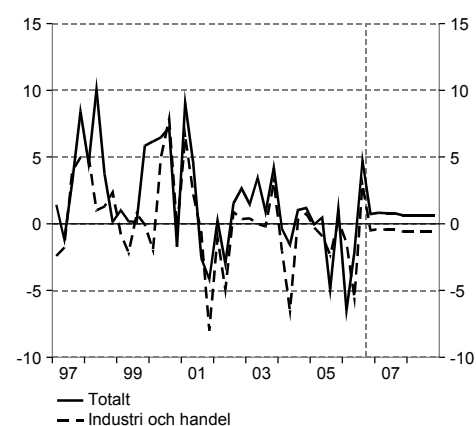
Anm. Högre nettotal innebär att fler företag är missnöjda med för stora lager.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 87 Lageromdöme i handeln
Nettotal, kvartalsvärden

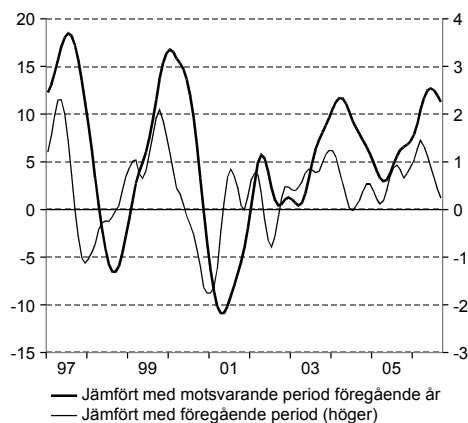
Anm. Högre nettotal innebär att fler företag är missnöjda med för stora lager.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 88 Lagerförändring
Miljarder kronor, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 89 Exportordergång, industrin
Årlig procentuell förändring respektive procentuell förändring, månadsvärden, trend

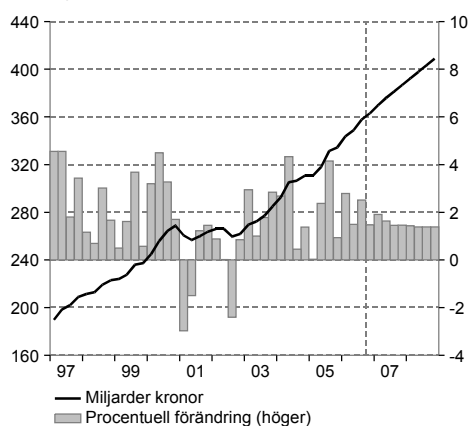
Källa: SCB.

Diagram 90 Exportordergång, industrin
Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 91 Export
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Export

Fortsatt hög global tillväxt förlänger den starka exportkonjunkturen

Den globala tillväxten fortsätter att utvecklas förhållandevis starkt under de kommande åren trots en viss dämpning i länder som ligger långt fram i konjunkturcykeln, främst i USA. Även om den mest expansiva perioden är passerad fortsätter världshandeln att växa i en snabb takt, väl över genomsnittet för de senaste 25 åren (se kapitlet "Internationell konjunkturutveckling"). Därmed är också förutsättningarna för en fortsatt stark exportutveckling under prognosperioden goda, även om en starkare krona i någon mån begränsar utvecklingen.

Indikatorerna pekar på att exporten fortsätter att utvecklas starkt den närmaste tiden. Enligt SCB fortsätter exportordergången att öka i relativt stark, men avtagande, takt (se diagram 89). Bilden bekräftas av industriföretagen i den senaste Konjunkturbarometern (se diagram 90). Så många som tre av fyra företag säger samtidigt att de är nöjda med storleken på sin exportorderstock. Inköpschefsindex visar också på en fortsatt stark konjunktur men även på att tillväxttoppen kan vara passerad. I företagens egna rapporter redovisas en i huvudsak ljus syn på de närmaste kvartalets utveckling.

Exporten bedöms fortsätta växa i förhållandevis god takt under hela prognosperioden, även om den mest expansiva fasen är över och en successiv dämpning av utvecklingen är att vänta (se tabell 18 och diagram 91). Trots den starka utvecklingen växer exporten sammantaget något långsammare än marknaden 2006. 2007 och 2008 däremot bedöms exporten återigen växa i linje med marknaden (se diagram 92).

Tabell 18 Export

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
Export av varor	973	5,1	7,7	6,6	5,7
Varav Bearbetade varor	811	4,5	8,1	6,9	6,1
Råvaror	159	8,3	6,0	4,9	3,6
Export av tjänster	328	11,5	11,0	7,8	7,3
Export	1 301	6,6	8,6	6,9	6,1

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Stark internationell efterfrågeutveckling för bearbetade varor

Efter den starka utvecklingen första kvartalet utvecklades exporten av bearbetade varor förhållandevis svagt andra kvartalet 2006. Under tredje kvartalet var utvecklingen åter stark. Efterfrågan från omvärlden fortsätter att växa snabbt framöver även

om tillväxten blir något lägre de kommande åren. Förutsättningarna för en förhållandevis stark utveckling för exporten av bearbetade varor är därmed goda under hela prognosperioden (se diagram 93).

En fortsatt gynnsam internationell investeringskonjunktur innebär att orderläget för framför allt maskin- och elektroindustrin är mycket starkt. Utvecklingen innebär att företagen i dessa branscher i mycket hög grad utnyttjar sin tillgängliga kapacitet. Utrymmet för ytterligare produktionsökningar är på kort sikt troligen begränsat.

Marknaden för motorfordon har åter stärkts efter den relativt svaga utvecklingen 2005. En kraftig ökning av efterfrågan på transporttjänster i Europa, förstärkt av nya utsläppsbestämmelser, har gjort att lastbilsproducenternas orderingång vuxit starkt. På en sviktande personbilsmarknad har SAAB tagit marknadsandelar, vilket har kompenserat för Volvos svagare utveckling. I synnerhet har Volvos export till den amerikanska marknaden minskat kraftigt. Under hösten har dock ett antal nya och uppgraderade modeller lanserats, vilka har fått ett positivt bemötande av köparna.

Efterfrågan på olika och allt mer avancerade teletjänster fortsätter att växa snabbt, inte minst i Asien. Exporten av teleprodukter bedöms därmed öka starkt även de kommande åren. Efterfrågan på stål växer åter starkare efter en svagare period under 2005 när köparna krympte sina lager. *International Iron and Steel Institute* förutser att stålförbrukningen i världen exklusive Kina ökar med ca 2,5 procent 2007. Den starka globala tillväxten innebär dessutom att även papperskonjunkturen sammantaget blir förhållandevis god.

Råvaruexporten ökar långsammare framöver

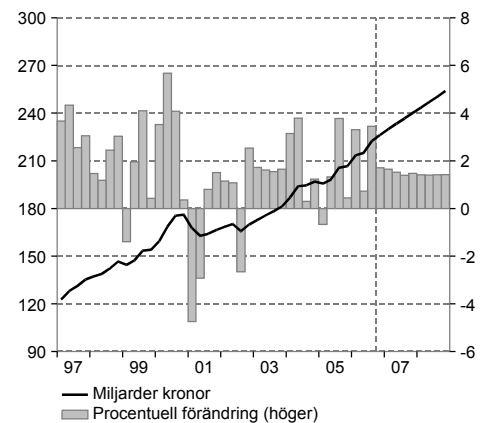
2006 fortsätter råvaruexporten att öka starkt, eller med 6 procent (se tabell 18 diagram 94). Råvaruexporten gynnas av en hög omvärldsefterfrågan, inte minst från Kina. Brist på kapacitet hämmar dock i nuläget den svenska råvaruexporten. Detta gäller t.ex. exporten av järnmalm och metaller. Stigande priser på petroleumprodukter under första halvåret 2006 föranledde raffinaderierna att dra ner på sina petroleumlager för att kunna öka leveranserna. Petroleumexporten stiger därför mycket kraftigt 2006 (se diagram 95). Stormen Gudrun, som drog in över södra Sverige i januari 2005,⁴³ har bidragit till en ökning av exporten av trävaror och skogsbruksprodukter 2005 och 2006. Tilltagande brist på timmer innebär emellertid att exporten av dessa produkter nu minskar, trots att utbudet från andra länder reduceras. Exporten av massa minskar 2006 på grund av att industrin i stormens spår körde för fullt 2005 och därför har haft behov av omfattande underhållsarbeten under 2006. Livsmedelsexporten, som i genomsnitt har ökat med ca 11 procent de senaste fem

Diagram 92 Export, världsmarknadstillväxt respektive svensk export
Årlig procentuell förändring, fasta priser

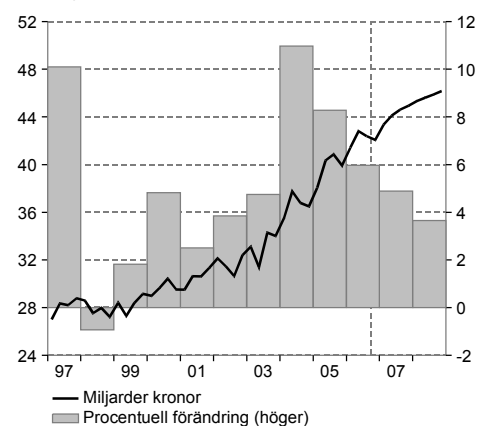
Anm. Världsmarknaden beräknas med svenska exportvikter.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 93 Export av bearbetade varor
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

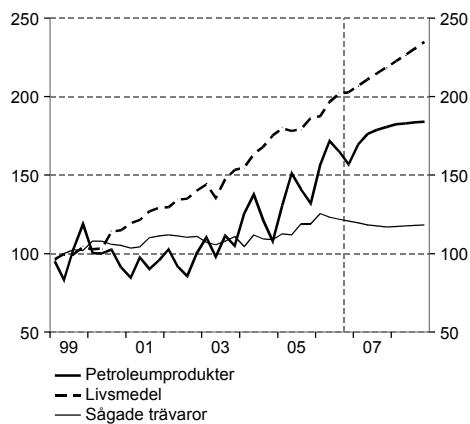
Diagram 94 Export av råvaror
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden respektive årsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

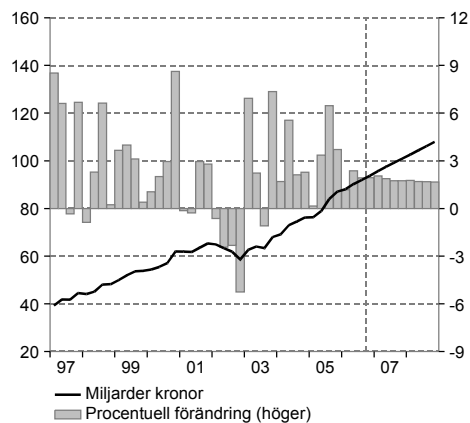
⁴³ Se Konjunkturläget mars 2005, sid 52 och mars 2006, sid 49.

Diagram 95 Export av de tre största råvarugrupperna
Index 1999=100, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

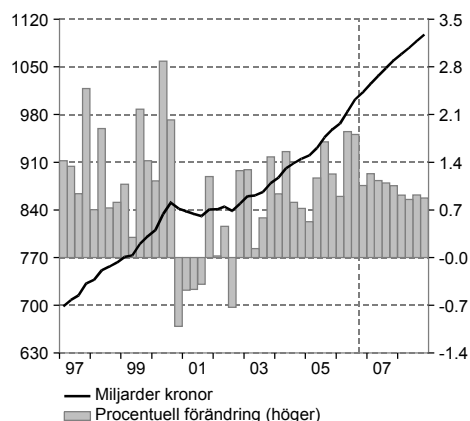
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 96 Export av tjänster
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 97 Efterfrågan (inhemsk total och export)
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

åren, stiger också 2006, om än inte lika mycket som under tidigare år.

En fortsatt god omvärldsefterfrågan i kombination med höga exportpriser gynnar den svenska råvaruexporten 2007 och 2008. Exporten bromsas dock även dessa år av en utbredd kapacitetsbrist. Råvaruexporten utvecklas således mindre starkt de två kommande åren än under 2004–2006. Exportökningen 2007 och 2008 blir mest betydande för petroleum- och livsmedelsprodukter. Trävaruexporten fortsätter att minska under 2007 till följd av tilltagande brist på timmer och ökade hemmaleveranser. En större del av järnmalmsproduktionen kommer också att gå till hemmaleveranser i stället för till export 2007. Den tilltagande konkurrensen på de internationella marknaderna innebär därutöver att massproducenterna endast i mindre grad kan öka exporten 2007 och 2008.

Exporten av tjänster fortsätter att växa starkt

Exporten av tjänster ökar 2006 med 11 procent. Den starka utvecklingen beror på en fortsatt mycket kraftig ökning av den utländska konsumtionen i Sverige. Samtidigt har även exporten av olika företagstjänster ökat betydligt.

Den fortsatt goda globala utvecklingen gör att tjänsteexporten fortsätter att utvecklas förhållandevis kraftigt även 2007 och 2008 (se tabell 18 och diagram 96). Inte minst exporten av olika telekomtjänster fortsätter att växa snabbt, men även exporten av övriga företagstjänster får en relativt stark utveckling. Samtidigt väntas den snabba världshandelsutvecklingen bidra till ökad export av olika transporttjänster. Den starkare kronan väntas dock leda till att den utländska konsumtionen i Sverige får en något lugnare utveckling de kommande åren.

Import

Stark efterfrågetillväxt drar import

Efter en svag utveckling första kvartalet ökade importen kraftigt andra och tredje kvartalet 2006. Det finns indikationer på att importen växer starkt även fjärde kvartalet. Skälet till att importutvecklingen tagit fart är framför allt hushållens successivt allt starkare konsumtionsökning. Men även företagens avtagande lagerneddragning har bidragit.

Efterfrågan fortsätter att växa i god takt under 2007 och 2008 även om utvecklingen gradvis dämpas något (se diagram 97). 2007 spår hushållens starka inkomstutveckling på hushållens efterfrågan. Samtidigt växer dock såväl bruttoinvesteringarna som exporten långsammare. Importen 2007 stimuleras även av en förhållandevis stark krona. Under 2008 mattas efterfråget-

vecklingen ytterligare något när tillväxten i såväl hushållens konsumtion som investeringarna och exporten dämpas.

Sammantaget innebär detta att importen fortsätter att öka relativt starkt både 2007 och 2008, men att utvecklingen successivt dämpas (se diagram 98 och tabell 19). Importens andel av efterfrågan fortsätter därmed att öka ungefär i linje med den trendmässiga utvecklingen (se diagram 99).

Tabell 19 Import

Miljarder kronor, löpande priser respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
Import av varor	827	7,9	7,5	8,5	5,6
Varav Bearbetade varor	620	9,3	9,2	9,7	6,1
Råvaror	212	2,7	2,1	4,8	4,1
Import av tjänster	270	4,0	7,5	7,2	7,5
Import	1 097	6,9	7,5	8,2	6,0

Anm. Total varuimport redovisas fob medan import av enskilda varor redovisas cif.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Stark ökning av importen av bearbetade varor även kommande år

Importen av bearbetade varor, som minskade oväntat första kvartalet 2006, växte återigen starkt såväl andra som tredje kvartalet. Tredje kvartalet ökade importen av verkstadsvärdar med hela 4 procent. Särskilt starkt ökade importen av motorfordon som steg med 6,5 procent. Importen av olika järn- och stålverksprodukter ökade också kraftigt tredje kvartalet. Enligt tillgänglig utrikeshandelsstatistik har importen av bearbetade varor fortsatt att öka förhållandevis starkt även fjärde kvartalet.

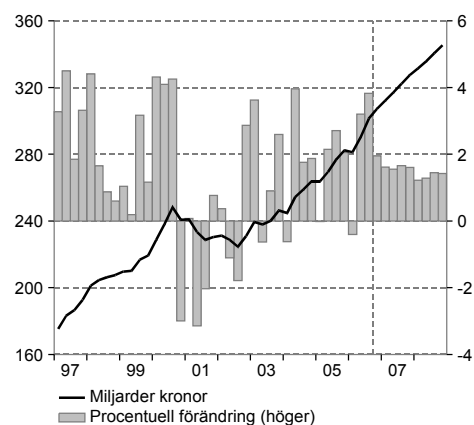
2007 fortsätter importen av bearbetade varor att växa kraftigt. Hushållens konsumtionsutveckling accelererar och samtidigt fortsätter exportindustrin att driva på importen av bearbetade insatsvaror. Företagen drar inte heller ner på sina lager i samma utsträckning som 2006. Trots en mer dämpad investeringsutveckling bedöms importen av bearbetade varor därmed växa t.o.m. något snabbare 2007 än under 2006.

År 2008 fortsätter den totala efterfrågan att öka i rask men successivt avtagande takt. Även importen av bearbetade varor bedöms därmed öka långsammare detta år (se diagram 100 och tabell 19).

Olje- och petroleumimporten driver på importen av råvaror 2007

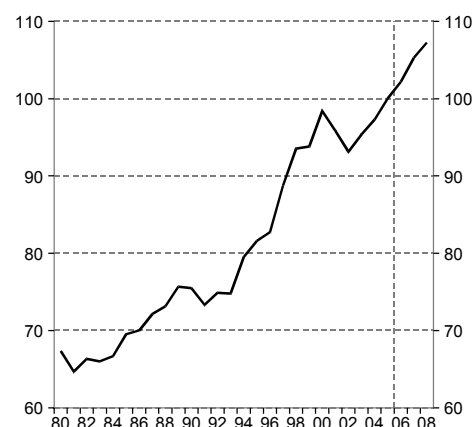
Råvaruimporten ökar 2006 med 2,1 procent, vilket är en något lägre tillväxt än 2005 (se tabell 19 och diagram 101). Importen av råolja minskade både 2004 och 2005 då oljeraffineringsindustrin

Diagram 98 Import
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 99 Importandel
Andel av efterfrågan, index 2005=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 100 Import av bearbetade varor
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

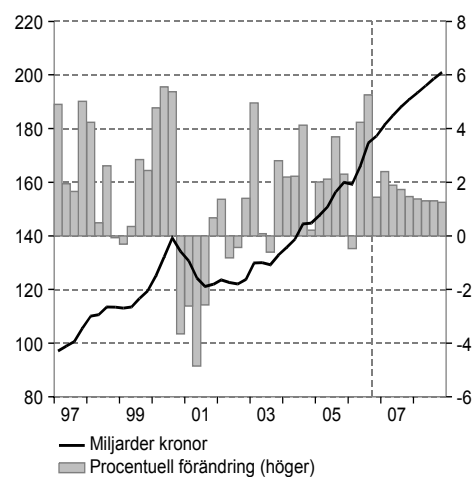
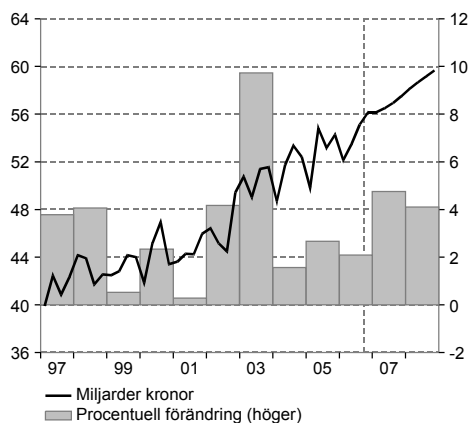
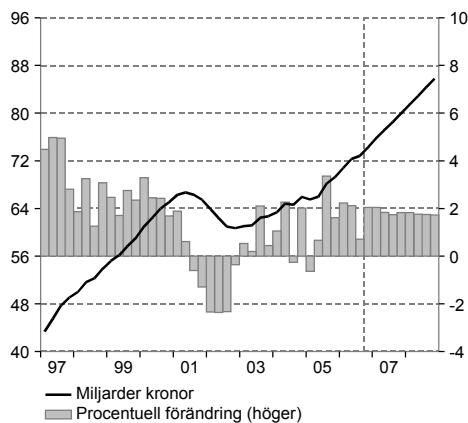

Diagram 101 Import av råvaror
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent,
såsongrensade kvartalsvärden respektive årsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 102 Import av tjänster
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent,
såsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

drog ner på sina lager. Råoljeimporten minskar även 2006 till följd av en kraftig minskning i början av året. Även importen av petroleumprodukter sjunker 2006. Importen av råvaror ökar dock totalt sett 2006 på grund av att importen av jordbruksprodukter stiger markant till följd av dåliga svenska skördar. Importen av metaller, som steg kraftigt i början av året, och en fortsatt stark importökning av livsmedelsprodukter bidrar också till att dra upp importen 2006.

2007 ökar råvaruimporten betydligt snabbare än 2006 då raffinaderierna har behov att fylla på sina lager av råolja, samtidigt som importen av petroleum återgår till en mera normal tillväxt efter neddragningen 2006. År 2008 dämpas råvaruimportens tillväxttakt, vilket bl.a. förklaras av ett mindre behov att öka oljelagren.

Importen av tjänster växer starkt hela prognosperioden

Tjänsteimporten ökar med 7,5 procent 2006. Den starka inhemska efterfrågeutvecklingen har medfört att importen av olika företagstjänster har växt kraftigt. Importen av frakttjänster ökar också kraftigt, eller med nära 10 procent.

Importen av frakttjänster väntas fortsätta att öka relativt starkt även 2007 och 2008, även om tillväxten blir något svagare än under 2006. En fortsatt snabb produktionsutveckling i näringslivet gör att även importen av olika företagstjänster fortsätter att växa i förhållandevis hög takt. Den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden och en starkare krona bedöms leda till att utlandsresandet åter tar fart, vilket får den svenska konsumtionen i utlandet att växa starkare de kommande åren (se diagram 102).

Export- och importpriser samt bytesbalans

Sjunkande export- och importpriser

Export- och importpriserna steg förhållandevis mycket 2005 beroende på kraftigt höjda råvarupriser, främst på råolja, petroleumprodukter och metaller, samt beroende på försvagningen av kronan. Även 2006 har det i första hand varit fortsatt kraftigt stigande råvarupriser som kännetecknat export- och importprisutvecklingen. Under senare delen av året har dock denna trend brutits. Priset på råolja har fallit tillbaka, vilket även inneburit att priserna på petroleumprodukter fallit tillbaka. Dessutom har kronan stärkts mer än tidigare väntat.

Under 2007 och 2008 faller världsmarknadspriserna för råvaror tillbaka. Priserna på petroleumprodukter, metaller och vissa skogsprodukter väntas sjunka. Dessutom slår förstärkningen av kronan igenom på priserna i svenska kronor. Såväl export- som

importpriserna faller därmed dessa båda år (se tabell 20, diagram 103 och diagram 104).

Tabell 20 Export- och importpriser

Årlig procentuell förändring

	2005	2006	2007	2008
Exportpris totalt	3,0	3,0	-0,7	-1,0
Bearbetade varor	1,3	1,0	-0,2	-1,1
Råvaror	11,9	14,8	-3,1	-3,4
Tjänster	3,0	2,3	-0,7	0,5
Importpris totalt	4,7	3,7	-1,8	-0,8
Bearbetade varor	0,8	0,5	-0,5	-1,0
Råvaror	20,3	15,8	-7,3	-3,4
Tjänster	3,3	1,9	-0,2	1,9

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tillfällig förstärkning av bytesförhållandet 2007

Mellan 1995 och 2005 har bytesförhållandet, dvs. kvoten mellan export- och importpriser, sjunkit med i genomsnitt 0,9 procent per år. Försvagningen förklaras till stor del av de kraftigt fallande priserna på teleprodukter men också av ett stigande oljepris. Teleproduktindustrin kännetecknas av en mycket snabb teknologisk utveckling och kraftig produktivitetensutveckling. Det är i huvudsak den starka produktivitetensutvecklingen som driver det snabba prisfallet för branschens varor. Men priserna faller trots allt något långsammare än vad produktiviteten ökar.

2006 försvagas bytesförhållandet med 0,6 procent (se tabell 21, diagram 105 och diagram 106). Utvecklingen förklaras av den relativt starkare prisutvecklingen för importerade råvaror. 2007 förbättras bytesförhållandet tillfälligt när råvarupriserna, via framför allt ett fallande råoljepris, utvecklas på ett för Sverige fördelaktigt sätt. 2008 kommer bytesförhållandet återigen att försvagas något.

Tabell 21 Bytesförhållandet

Årlig procentuell förändring

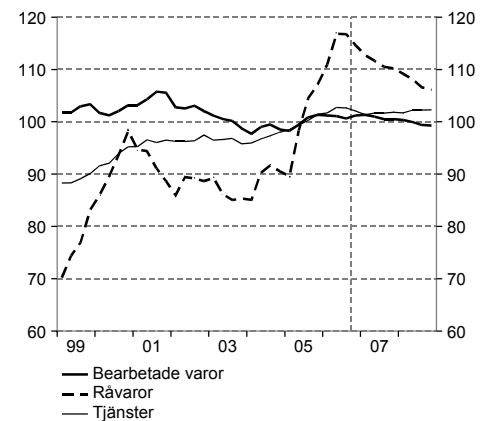
	2005	2006	2007	2008
Bearbetade varor	0,5	0,5	0,3	-0,1
Råvaror	-7,0	-0,8	4,5	0,0
Tjänster	-0,2	0,4	-0,5	-1,3
Totalt	-1,7	-0,6	1,1	-0,2

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Bytesbalansen och det finansiella sparandet ligger kvar på en hög nivå

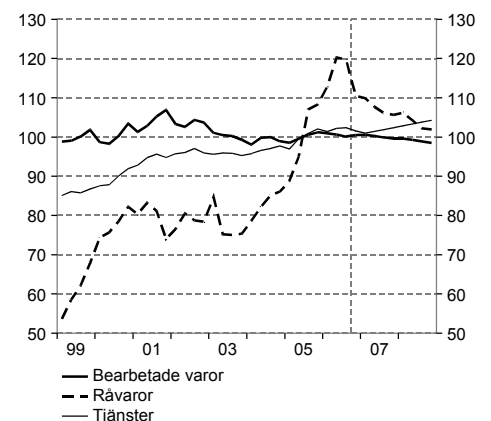
Bytesbalansen motsvaras av det totala finansiella sparandet i ekonomin justerat för de s.k. kapitaltransfereringarna (se tabell

Diagram 103 Exportpris
Index 2005=100

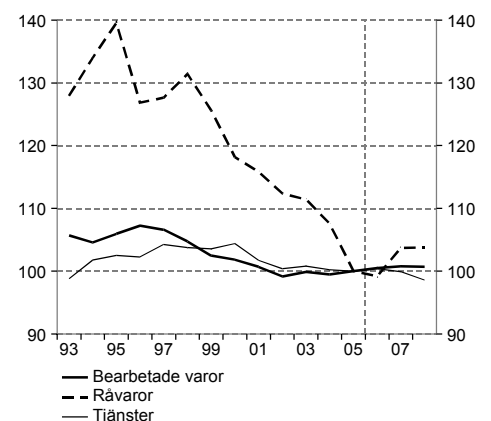
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 104 Importpris
Index 2005=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 105 Bytesförhållande
Index 2005=100

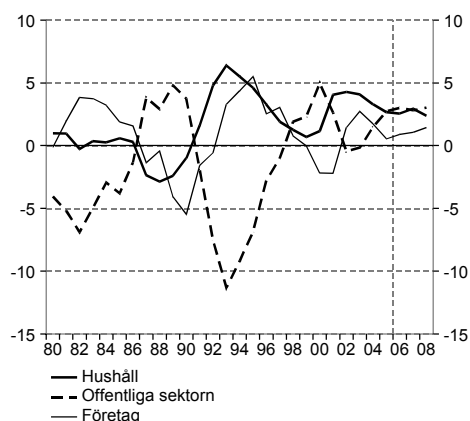
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 106 Bytesförhållande
Index 2005=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 107 Bytesbalans
Procent av BNP, löpande priser

Källor: Riksbanken 1950–1992, SCB 1993–2005 och Konjunkturinstitutet.

Diagram 108 Finansiellt sparande
Procent av BNP, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

22).⁴⁴ Åren 2006–2008 bedöms bytesbalansen uppgå till omkring 7 procent av BNP (se diagram 107). Sparandet i den offentliga sektorn stiger till ca 3 procent av BNP. Hushållens sedan tidigare höga sparande stiger ytterligare 2007 men faller åter tillbaka något 2008. Den avtagande investeringstillväxten i näringslivet innebär att även företagens sparande successivt stiger 2006–2008 (se tabell 22 och diagram 108).

Tabell 22 Bytesbalans och finansiellt sparande

Miljarder kronor, löpande priser

	2005	2006	2007	2008
Handelsbalans	146	155	163	173
Tjänstebalans	58	77	82	84
Löner, netto	-1	-1	-2	-2
Kapitalavkastning, netto	-9	8	1	6
Transfereringar m.m., netto	-36	-38	-40	-44
Bytesbalans	157¹	201	205	217
<i>Procent av BNP</i>	<i>5,9</i>	<i>7,1</i>	<i>6,8</i>	<i>6,8</i>
Kapitaltransfereringar	2	-17	1	1
Finansiellt sparande	159	184	205	217
<i>Procent av BNP</i>	<i>5,9</i>	<i>6,5</i>	<i>6,8</i>	<i>6,9</i>
Offentligt sparande	73	85	85	96
<i>Procent av BNP</i>	<i>2,7</i>	<i>3,0</i>	<i>2,8</i>	<i>3,0</i>
Hushåll	71	73	89	75
<i>Procent av BNP</i>	<i>2,7</i>	<i>2,6</i>	<i>2,9</i>	<i>2,4</i>
Företag	14	25	32	46
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,5</i>	<i>0,9</i>	<i>1,1</i>	<i>1,4</i>

¹ Se not 44.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Sammanställningen i bytesbalansen har förändrats det senaste decenniet. Överskottet i varuhandeln har minskat trendmässigt som andel av BNP (se diagram 109). Samtidigt har handeln med tjänster växlat från ett underskott till ett förhållandevis stort överskott. Under prognosperioden är såväl varuhandeln som tjänstehandeln andel av BNP jämförelsevis stabil.

Real BNI per capita bättre mått på levnadsstandard än BNP

Produktionen inom landet, dvs. BNP, växer med 4,3 procent 2006 och även 2007–2008 kommer BNP att växa relativt starkt. Om man vill få en uppfattning om hur denna produktionsökning påverkar den genomsnittliga levnadsstandarden bör i stället real BNI per capita studeras. För det första är BNI ett mått på

⁴⁴ I tabellen redovisas bytesbalansen för 2005 som den publicerats av SCB.

Nyligen presenterad statistik från Riksbanken visar ca 25 mdkr starkare kapitalavkastningsnetto för detta år. Kommande revideringar av nationalräkenskaper skulle därmed ge ett bytesbalansöverskott för 2005 som uppgår till drygt 180 mdkr, motsvarande ca 6,8 procent av BNP.

inkomster medan BNP är ett mått på produktionen. För det andra tar real BNI per capita hänsyn till hur stor befolkningen är. För det tredje mäter BNI den inkomst som tillfaller personer folkbokförda i landet. Det vill säga inkomsten för en person folkbokförd i Sverige men som har inkomster utomlands räknas med, till skillnad från i BNP som endast mäter produktionen inom landet. Även nettot av andra kapitaltransfereringar mellan Sverige och utlandet finns med i BNI.

Real BNI per capita växer långsammare än BNP 2006 till följd av försämrat bytesförhållande och växande befolkning.⁴⁵ För 2007 och 2008 ökar real BNI per capita med 3,1 respektive 2,6 procent, vilket är påtagligt lägre än motsvarande tillväxttakt för BNP. För 2007 förklaras skillnaden av befolkningsökningen. Skillnaden 2008 förklaras av befolkningsökningen samt ett försämrat bytesförhållande (se tabell 23 och diagram 110).

Tabell 23 BNP och BNI

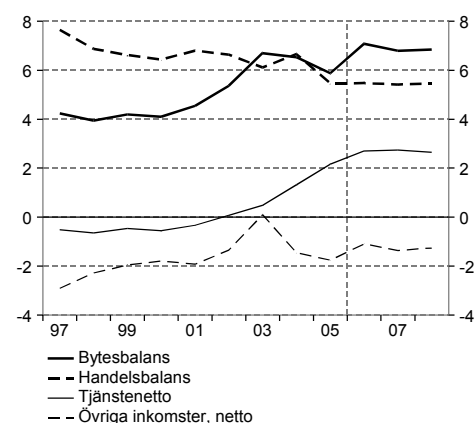
Miljarder kronor, respektive årlig procentuell förändring

	2005	2005	2006	2007	2008
BNP, löpande pris	2 671	4,1	6,2	6,1	5,1
Deflator, BNP		1,2	1,9	2,4	1,8
BNP, fast pris	2 671	2,9	4,3	3,6	3,2
BNI, löpande pris	2 663	4,1	6,9	5,9	5,2
Deflator, inhemsk användning ¹		1,8	2,1	2,2	2,1
Real BNI		2,2	4,7	3,7	3,0
Befolkning		0,4	0,5	0,5	0,4
Real BNI per capita		1,8	4,2	3,1	2,6

¹ Implicit prisutveckling för hushållens och offentliga sektorns konsumtionsutgifter samt fasta bruttoinvesteringar och lagerinvesteringar. Anm. Angående 2005 och 2006, se not 45.

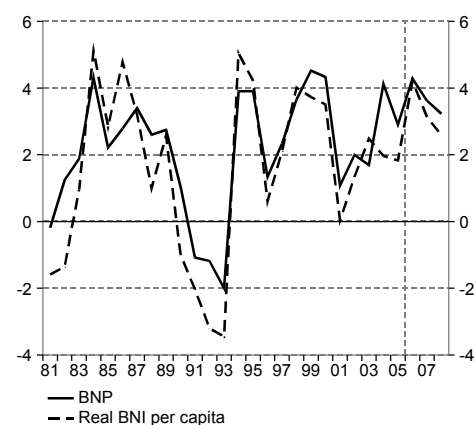
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 109 Bytesbalansens komponenter
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 110 BNP och real BNI per capita
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁴⁵ Enligt nyligen publicerad statistik från Riksbanken var faktorinkomsterna ca 25 mdkr högre 2005. Kommande revideringar av nationalräkenskaperna bör därmed höja BNI med motsvarande belopp. För real BNI per capita skulle detta innebära en knapp procentenhet starkare utveckling 2005 och motsvarande svagare utveckling 2006, jämfört med vad som står i tabellen.

Produktion och arbetsmarknad

Efterfrågan på varor och tjänster växer nu i snabb takt. BNP-tillväxten väntas bli förhållandevis stark även 2007 och 2008. Produktivitetstillväxten, som hittills varit hög, mattas nu av. Arbetade timmar växer därför mycket starkt 2006–2008, i genomsnitt med 1,8 procent per år (se diagram 111).

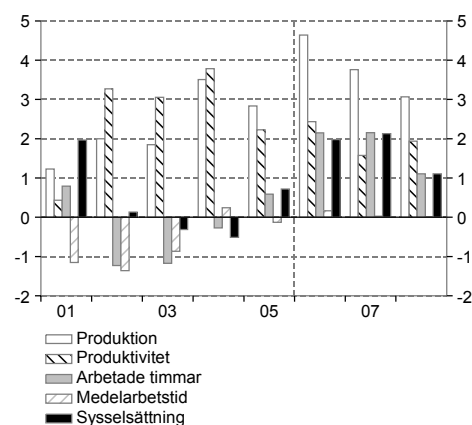
Sysselsättningen ökar 2006 med 2 procent, vilket är den snabbaste ökningen på fem år. Den ökar marginellt snabbare 2007 och något långsammare 2008. Totalt ökar sysselsättningen med 142 000 personer 2006–2008. Den reguljära sysselsättningsgraden ökar till 80,3 procent 2008.

Det senaste året har också arbetskraften ökat mycket snabbt. Denna ökning har varit större än vad som kan förklaras av demografiska faktorer eller av den konjunkturella återhämtningen och bedöms därför till viss del vara av bestående karaktär. Dessutom bedöms den nya regeringens arbetsmarknadspolitik få betydande positiva effekter på arbetsutbudet framöver (se fördjupningsrutan ”Effekter av den nya regeringens ekonomiska politik”). Potentiell arbetskraft ökar till följd av regeringens reformer med 0,8 procent 2006–2008.⁴⁶ Detta medför att arbetskraften kan fortsätta att växa mycket snabbt 2007 och 2008, även om utvecklingen av konjunkturella skäl dämpas något 2008.

På lite längre sikt innebär den högre potentiella arbetskraften att sysselsättningen blir högre än annars. Den starka arbetskraftsökningen innebär dock på kort sikt att arbetslösheten inte faller tillbaka lika snabbt som den annars skulle ha gjort. Fallet i arbetslösheten bromsas även av att antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder minskas framöver. Den öppna arbetslösheten sjunker till 4,5 procent 2008.

Arbetsmarknadsgapet är svagt negativt i slutet av 2006. Den starka uppgången i såväl sysselsättning som arbetskraft medför sammantaget att resursutnyttjandet stiger successivt under prognosperioden. Arbetsmarknadsgapet sluts det tredje kvartalet 2007. Under 2008 blir resursutnyttjandet på svensk arbetsmarknad något ansträngt.

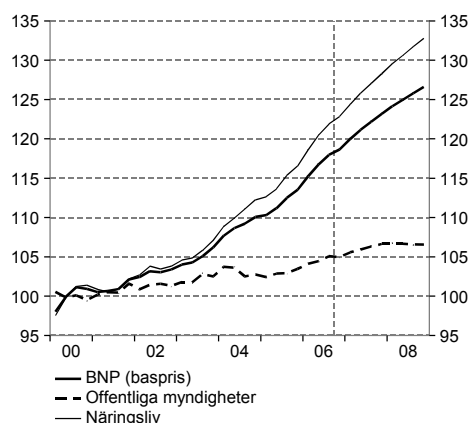
Diagram 111 Produktion och sysselsättning
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

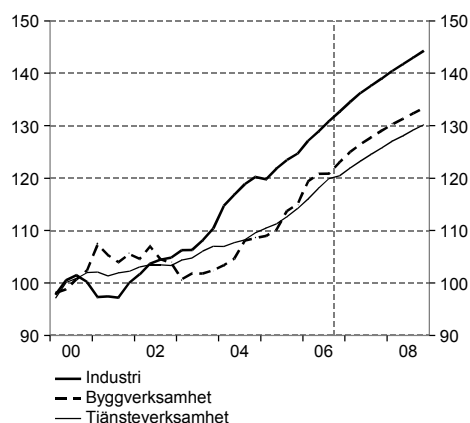
⁴⁶ Den fulla effekten av den nya regeringens ekonomiska politik på potentiell arbetskraft uppnås 2009 och uppskattas till 1,3 procent.

Diagram 112 Produktion
Index 2000=100, fasta priser, säsongrensade
kvartalsvärden

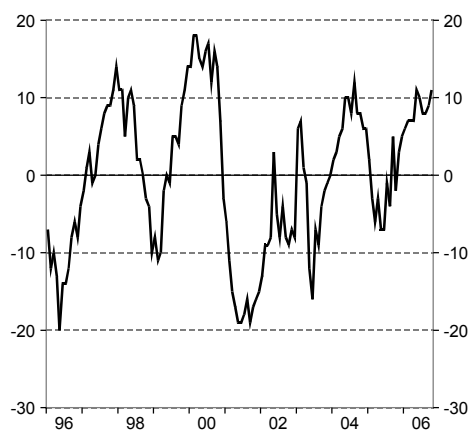
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 113 Produktion i näringslivet
Index 2000=100, fasta priser, säsongrensade
kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 114 Konfidensindikator för industrin
Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Anm. Orderstocksomdöme minus omdöme om färdigvarulager plus förväntad produktion. Medelvärde 1995–2006=0.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Produktion, produktivitet och arbetade timmar

Kraftig produktionsökning

BNP-tillväxten blir mycket stark 2006 (se tabell 24 och diagram 112). I näringslivet beräknas produktionen ha ökat med 5,6 procent, främst till följd av den export- och investeringsutveckling som redovisats i föregående kapitel. Även 2007 ökar produktionen snabbt i näringslivet, men då sker en viss förskjutning i efterfrågetillväxten från export och investeringar till hushållens konsumtionsutgifter. Inkomstutvecklingen för hushållen stimuleras 2007 av en god sysselsättningsutveckling och sänkta inkomstskatter. De offentliga myndigheternas produktion ökar påtagligt både 2006 och 2007. Under 2008 blir resursutnyttjandet något ansträngt och den gradvis allt mindre expansiva penningpolitiken bidrar till att bromsa BNP-tillväxten.

Tabell 24 Produktion

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008
	<i>Kalenderkorrigerat</i>				
Varubranscher	683	3,5	5,3	4,6	3,7
Varav Industri	475	4,0	6,1	5,4	4,0
Byggverksamhet	111	5,5	8,1	5,0	3,7
Tjänstebanscher	1 115	3,7	5,8	4,4	3,8
Varav Handel	256	4,9	6,0	6,4	4,9
Företagstjänster	240	5,4	11,0	6,3	4,4
Summa näringsliv	1 798	3,6	5,6	4,5	3,8
Offentliga myndigheter	490	-0,2	1,7	1,4	0,5
Total produktion (baspris) ¹	2 323	2,7	4,7	3,8	3,1
Produktskatter/subventioner	339	3,5	4,1	3,4	2,9
BNP (marknadspris)¹	2 663	2,8	4,6	3,8	3,1
	<i>Ej kalenderkorrigerat</i>				
Näringsliv	1 802	3,7	5,3	4,4	3,9
Offentliga myndigheter	493	-0,2	1,2	1,1	0,7
BNP (marknadspris)¹	2 671	2,9	4,3	3,6	3,2

¹ Inkl. produktion i hushållens ideella organisationer.

Anm. Med produktion avses här förädlingsvärdet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Industrikonjunkturen är stark (se diagram 113) och enligt Konjunkturbarometern i november ligger konfidensindikatorn för industrin alltså på en hög nivå (se diagram 114). Både ordergång och produktion har ökat snabbare under 2006 än vad företagen räknat med och orderläget i industrin är nu mycket bra. Kapacitetsutnyttjandet i industrin har stigit till en mycket hög nivå. Företagens förväntningar om ordergången fjärde kvartalet är

positiva. Orderinflödet från exportmarknaderna, som dämpades något tredje kvartalet, väntas öka lika påtagligt som hemmamarknadsorderna. Industrieföretagen planerar att fortsätta öka produktionen fjärde kvartalet 2006 och första halvåret 2007. Längre fram under prognosperioden bedöms produktionstillväxten begränsas av ett allt högre kapacitetsutnyttjande inom främst de råvaruproducerande industribranscherna.

Byggekongjunkturen har stärkts ytterligare under 2006 och konfidensindikatorn steg till en rekordhög nivå tredje kvartalet (se diagram 115). Tillväxten bedöms emellertid vara på väg in i ett lugnare skede (se diagram 113). Svårigheterna att hitta lämplig arbetskraft är betydande och byggföretagens förväntningar på ett års sikt är nu något försiktigare än tidigare. För fjärde kvartalet räknar dock byggföretagen med en fortsatt ökning av ordergång och byggande inom såväl hus- som anläggningssektorena.

Produktionen inom *tjänstebranscherna* har fortsatt att öka påtagligt 2006 (se diagram 113). Starkast har produktionsökningen varit inom handel och företagstjänster. Inom tjänstebranscherna är man nu i allmänhet fortsatt optimistisk om framtiden. Svårigheter att rekrytera t.ex. arkitekter och byggkonsulter utgör dock ett visst hinder för ytterligare expansion inom delar av branschen företagstjänster.

Sammanfattningsvis ökar produktionen i näringslivet mycket starkt 2006. Därefter dämpas produktionstillväxten 2007 och 2008. Avmattningen beror bl.a. på att efterfrågan från omvärlden ökar något långsammare, vilket i sin tur delvis beror på en förhållandevis stark krona. Men efterfrågetillväxten dämpas också av att begränsningar på ekonomins utbudssida väntas föranleda en allt mindre expansiv penningpolitik. Produktionen i den offentliga sektorn ökar förhållandevis mycket 2006 och 2007, men även här dämpas utvecklingen 2008.

Produktivitetens ökning avtar framöver

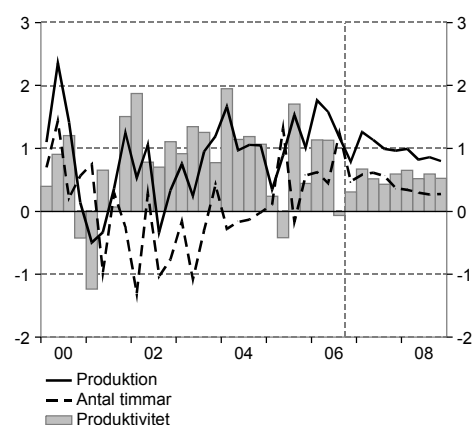
Den starka produktionsökningen 2006 inom tjänstebranscherna, främst företagstjänsterna, har åstadkommit genom en betydande produktivitetens ökning för dessa branscher, särskilt första halvåret. Däremot förefaller produktivitetstillväxten i industrin bara bli ungefär lika stor 2006 som 2005, trots en påtaglig förstärkning av industrikonjunkturen. I den expansiva byggbranschen beräknas produktivitetstillväxten bli något starkare än 2005. Sammantaget innebär detta att produktivitetens ökning i näringslivet blir något större 2006 än 2005, och av ungefär samma storlek som den trendmässiga ökningen (se tabell 25, diagram 116, diagram 117 och diagram 118). Framöver avtar produktivitetens ökning i näringslivet i takt med att konjunkturen går in i en allt mognare fas, och blir därmed betydligt lägre än den trendmässiga utvecklingen. I tjänstebranscherna blir produktivitetstillväxten markant lägre 2007, särskilt inom handeln, vilket beror på den

Diagram 115 Konfidensindikator för byggverksamhet
Nettotal, säsongrensade månadsvärden

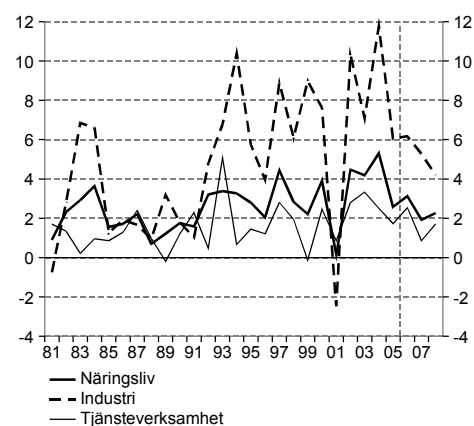
Anm. Orderstocksomdöme + förväntad förändring antal sysselsatta. Medelvärde 1995–2006=0.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 116 Produktion och arbetade timmar i näringslivet
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

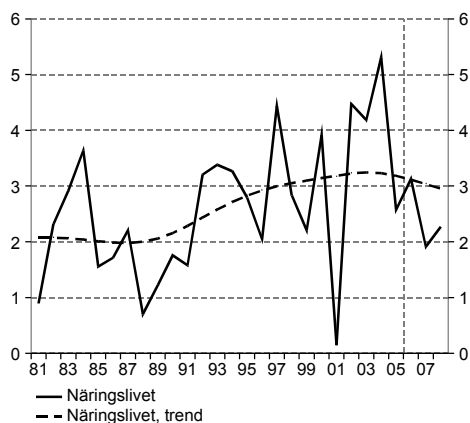
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 117 Produktivitet i näringslivet
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

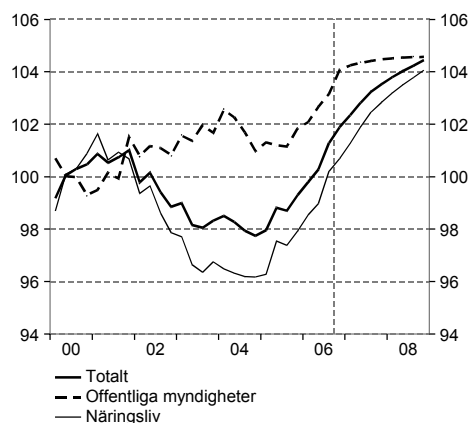
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 118 Produktivitet i näringslivet
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

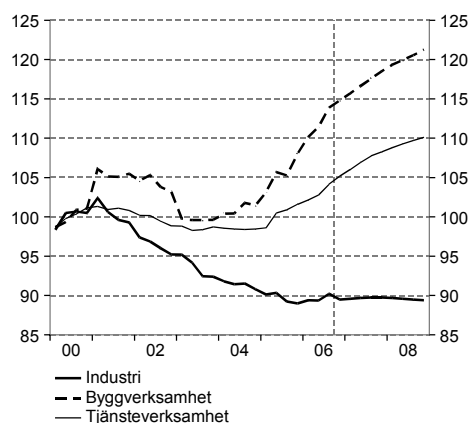
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 119 Arbetade timmar
Index 2000=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 120 Arbetade timmar i näringslivet
Index 2000=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

starka ökningen av antalet arbetade timmar och den svaga ökningen av produktiviteten under andra halvåret 2006.

Tabell 25 Produktivitet

Kronor per timme respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

	2005	2005	2006	2007	2008	
		<i>Kalenderkorrigerat</i>				
Varubrancher	370,7	3,9	4,1	3,6	3,2	
Varav Industri	410,0	6,0	6,2	5,3	4,2	
Byggverksamhet	255,5	1,0	1,3	0,9	1,0	
Tjänstebanscher	388,0	1,7	2,5	0,9	1,7	
Varav Handel	279,9	2,9	3,9	1,9	2,4	
Företagstjänster	362,2	1,0	5,4	2,0	2,1	
<i>Näringsliv</i>	<i>381,3</i>	<i>2,6</i>	<i>3,1</i>	<i>1,9</i>	<i>2,3</i>	
Offentliga myndigheter	251,5	0,3	0,1	0,1	0,3	
Totalt¹	339,3	2,1	2,5	1,6	2,0	
		<i>Ej kalenderkorrigerat</i>				
Näringsliv	380,7	2,6	3,3	2,0	2,2	
Offentliga myndigheter	251,8	0,3	0,2	0,2	0,3	
Totalt¹	339,0	2,2	2,7	1,8	1,9	

¹ Inklusivt hushållens ideella organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Arbetade timmar ökar snabbt

Antalet arbetade timmar har ökat snabbt under 2006, särskilt under det andra halvåret (se tabell 26 och diagram 119). Uppgången har varit stark i byggbranschen och i vissa tjänstebanscher. Inom tjänstebanscher har utvecklingen varit starkast för handeln och tjänster riktade mot företag. Arbetstimmarna har ökat påtagligt också hos de offentliga myndigheterna. Dessutom har den negativa trenden i industrin avstannat och antalet arbetade timmar i industrin har t.o.m. ökat något (se diagram 120).

Tabell 26 Arbetade timmar

Miljoner timmar respektive årlig procentuell förändring

	2005	2005	2006	2007	2008
	<i>Kalenderkorrigerat</i>				
Varubranscher	1 843	-0,4	1,2	0,9	0,5
Varav Industri	1 157	-1,9	-0,1	0,1	-0,2
Byggverksamhet	434	4,5	6,7	4,0	2,7
Tjänstebranscher	2 873	2,0	3,1	3,5	2,1
Varav Handel	916	2,0	2,1	4,4	2,4
Företagstjänster	661	4,3	5,3	4,3	2,2
Näringsliv	4 716	1,0	2,4	2,5	1,5
Offentliga myndigheter	1 949	-0,5	1,6	1,3	0,2
Totalt¹	6 847	0,6	2,1	2,2	1,1
	<i>Ej kalenderkorrigerat</i>				
Näringsliv	4 734	1,1	1,9	2,3	1,7
Offentliga myndigheter	1 957	-0,5	1,0	1,0	0,4
Totalt¹	6 873	0,6	1,6	1,9	1,3

¹ Inkl. arbetade timmar i hushållens ideella organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

2007 väntas arbetstimmar fortsätta att öka i rask takt i framför allt bygg- och tjänstebranscherna, medan de ökar betydligt långsammare i industrin. Också i de offentliga myndigheterna väntas antalet arbetade timmar fortsätta att öka jämförelsevis snabbt, om än inte lika snabbt som i näringslivet. 2008 ökar antalet arbetade timmar långsammare till följd av en svagare efterfråge- och produktionsutveckling.

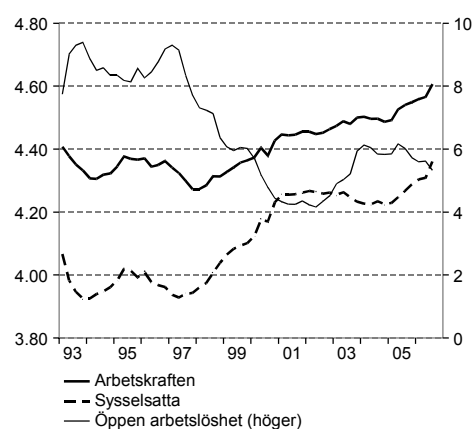
Efterfrågan på arbetskraft

Ljusa arbetsmarknadsutsikter

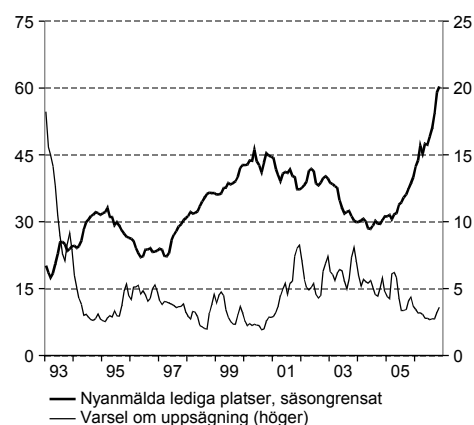
Läget på arbetsmarknaden har fortsatt att förbättras under 2006. Arbetskraften och sysselsättningen har ökat kraftigt och den öppna arbetslösheten har minskat (se diagram 121). En del av den stigande sysselsättningen och den sjunkande öppna arbetslösheten kan förklaras av den stora ökningen av arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder.

Förutsättningarna för en fortsatt stark förbättring av arbetsmarknaden är goda. Efterfrågan på arbetskraft stiger till följd av en stark ökning av produktionen. Dessutom leder den nya regeringens politik till att arbetskraften ökar.

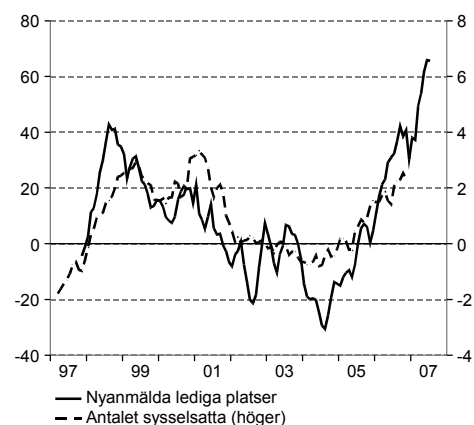
Statistik från Arbetsmarknadsstyrelsen (Ams) visar att arbetsmarknaden har utvecklats mycket starkt sedan mitten av 2005. Antalet nyanmälda lediga platser som anmäls till Arbetsförmedlingen har stigit kraftigt (se diagram 122). Sysselsättningen uppvisar normalt en förhållandevis hög samvariation med antalet nyanmälda platser med en tidsförskjutning på drygt ett halvår (se diagram 123). Statistiken över antalet nyanmälda lediga platser bör dock tolkas med försiktighet, då inte alla nyanmälda

 Diagram 121 I arbetskraften, sysselsatta och arbetslösa
 Miljoner respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: SCB.

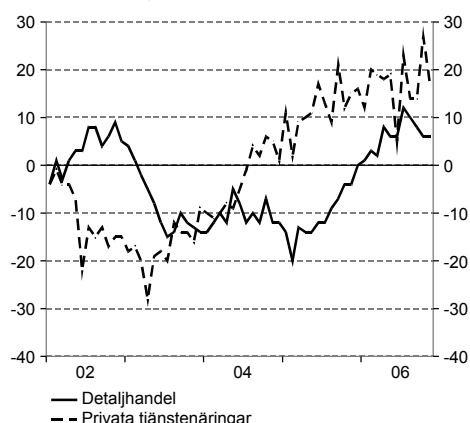
 Diagram 122 Nyanmälda lediga platser och varsel om uppsägning
 Tusental, 3-månaders glidande medelvärde

Källa: Ams.

 Diagram 123 Nyanmälda lediga platser (tidsförskjutet 8 månader) och antalet sysselsatta
 Årlig procentuell förändring, 3-månaders glidande medelvärde

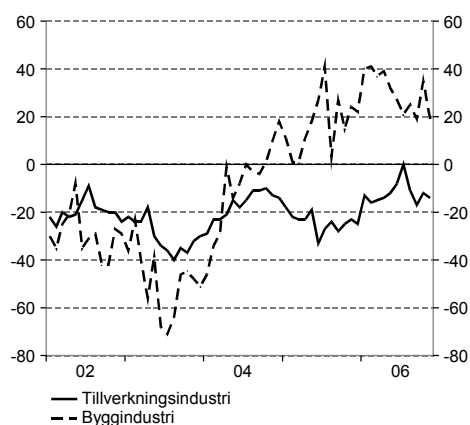
Källor: Ams och SCB.

Diagram 124 Anställningsplaner i detaljhandel och privata tjänstenärningar
Nettotal, säsongrensade värden

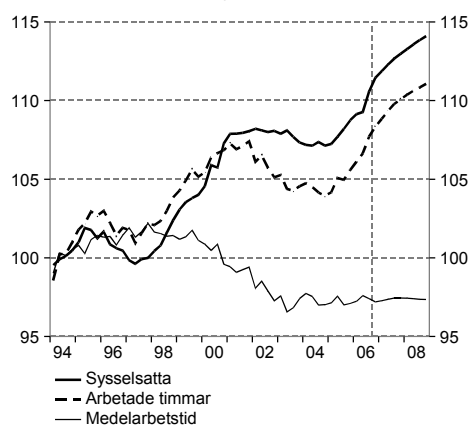
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 125 Anställningsplaner i tillverkningsindustri och byggindustri
Nettotal, säsongrensade värden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 126 Sysselsatta, timmar och medelarbetstid
Index 1994=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

lediga platser anmäls till Arbetsförmedlingen. Samtidigt förekommer en viss överskattning av Arbetsförmedlingens platsstatistik då en del platser dubbelräknas. SCB:s företagsbaserade statistik över antalet lediga jobb visar dock också på en stark uppgång. Under de tre första kvartalen 2006 har antalet lediga jobb inom privat sektor ökat med drygt 30 procent jämfört med samma period 2005.⁴⁷

Arbetsförmedlingens statistik visar att den ökade efterfrågan på arbetskraft berör de flesta branscher, men den är särskilt påtaglig inom verkstadsindustrin, transport- och kommunikationssektorn samt inom uppdragsverksamheten. Det är bara inom jord- och skogsbruket som antalet nyanmälda lediga platser har minskat. Samtidigt som det totala antalet nyanmälda lediga platser har ökat, är antalet varsel om uppsägning fortsatt lågt (se diagram 122). Inom byggbranschen och den offentliga sektorn har varslen om uppsägning minskat markant. Men inom finansiell verksamhet har antalet varsel ökat betydligt.

Även Konjunkturbarometern i november indikerar att arbetsmarknaden kommer att fortsätta att förbättras. Totalt sett är företagens anställningsplaner för de närmaste tre månaderna expansiva (se diagram 124 och diagram 125). Inom detaljhandeln sker nyrekryteringarna fortfarande främst inom sällanköpsvaruhandeln. Inom de privata tjänstenärningarna är det framför allt inom datakonsult- och uppdragsverksamheten som sysselsättningen förväntas öka. Företagen inom tillverkningsindustrin planerar dock fortsatta neddragningar. Men vissa delar av industrin går mot strömmen, som exempelvis metallvaru-, maskin-, elektro- och transportmedelsindustrin, där en utökning av personalstyrkan planeras. I byggindustrin väntas sysselsättningen att fortsätta öka, även om tillväxten förutses bli lägre än den var under början av 2006.

Sysselsättningen fortsätter starkt uppåt

Produktionen har ökat starkt 2006, vilket har bidragit till en stor uppgång av sysselsättningen (se tabell 27 och diagram 126). I både näringslivet och den offentliga sektorn har sysselsättningen ökat. Sysselsättningsökningen är särskilt påtaglig inom bygg- och tjänstbranscherna samt inom kommunsektorn. En del av sysselsättningsuppgången 2006, framför allt inom kommunsektorn, beror på att antalet arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder har utökats rejält (se diagram 127). I synnerhet är det införandet av de s.k. plusjobben, som i november uppgick till ca 20 100, som har bidragit till att antalet personer i sysselsättningsåtgärder har ökat. Sammantaget bedöms sysselsättningsåtgärderna öka med ca 15 000 personer 2006, vilket utgör ca 18 procent av den totala sysselsättningsuppgången. Samtidigt som sysselsättningsåtgärderna bidrar till en ökad sysselsättning,

⁴⁷ På grund av omläggningar i statistiken är siffrorna för offentlig sektor inte jämförbara över tiden.

bedöms de även leda till en viss undanträngning av reguljär sysselsättning.⁴⁸

Uppgången av den totala sysselsättningen har sammanfallit med att antalet tidsbegränsade anställningar har ökat, framför allt vikariat och timanställningar. Omkring 77 procent av sysselsättningsuppgången de senaste fyra kvartalen består av tidsbegränsade anställningar. Att det framför allt är tidsbegränsade anställningar som ökar i början av en sysselsättningsuppgång är ett vanligt konjunkturmönster. Vid den förra sysselsättningsuppgången, i slutet av 1990-talet, kunde samma mönster iakttagas. Fasta anställningar börjar normalt öka något senare i konjunkturcykeln.

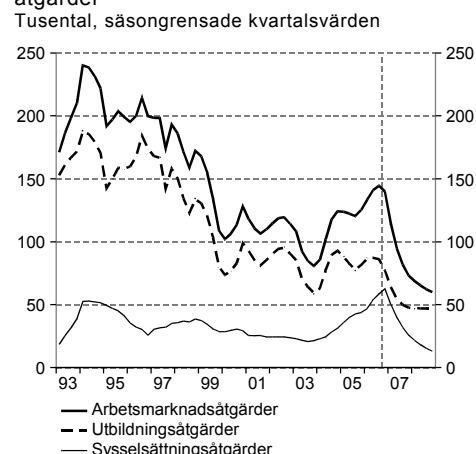
Framöver ökar produktionen markant och medför en stigande efterfrågan på arbetskraft. En del av den växande produktionen är en följd av den nya regeringens ekonomiska politik (se fördjupningsrutan ”Effekter av den nya regeringens ekonomiska politik”). Bland annat bedöms denna politik leda till ett inkomsttillskott till hushållen, främst 2007, vilket väntas bidra till högre konsumtion och även till en viss ökad inhemsk produktion.

Den förväntade minskningen av sjukfrånvaron⁴⁹ samt utfasningen av friåret⁵⁰ bidrar till att medelarbetstiden blir högre. Den ökande efterfrågan på arbetskraft medför att det blir lättare för personer som är undersysselsatta att gå upp i arbetstid, vilket också bidrar till en högre medelarbetstid. Men samtidigt ökar antalet anställda med mycket låg medelarbetstid, såsom extraarbetande studerande, vilket bidrar till en lägre medelarbetstid. Sammantaget bedöms medelarbetstiden per sysselsatt bli oförändrad 2007 och 2008 (se tabell 27).⁵¹

Eftersom medelarbetstiden per sysselsatt inte förändras, stiger sysselsättningen i samma takt som antalet arbetade timmar. Sysselsättningen fortsätter att öka starkt framöver, främst 2007 då antalet sysselsatta ökar med 2,1 procent, vilket motsvarar en ökning på drygt 92 000 personer (se tabell 27). Sysselsättningsuppgången omfattar både näringslivet och den offentliga sektorn. Inom bygg- och tjänstebanscher är sysselsättningsökningen särskilt påtaglig.

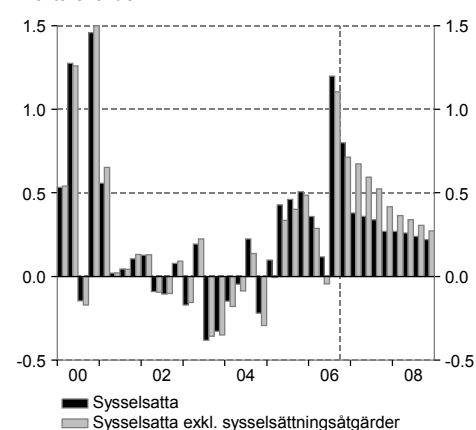
De arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärderna minskar markant 2007 och 2008 (se diagram 127). Detta medför att tillväxten av den totala sysselsättningen ökar långsammare än den reguljära sysselsättningen, där personer i åtgärder inte ingår (se diagram 128). Den reguljära sysselsättningsgraden⁵² ökar från

Diagram 127 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Källor: Ams och Konjunkturinstitutet.

Diagram 128 Sysselsättning
 Procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB, Ams och Konjunkturinstitutet.

⁴⁸ Reguljär sysselsättning avser sysselsatta exkl. deltagare i arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder.

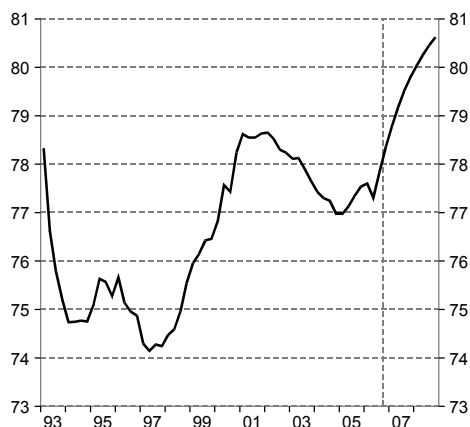
⁴⁹ Se kapitlet ”Offentliga finanser” för mer information om sjukfrånvaron.

⁵⁰ Friåret infördes 2005 och innebär att en arbetslös anställs som vikarie för den friårsledige. Då både vikarien och den friårsledige räknas som sysselsatt, den sistnämnde dock som frånvarande, påverkas både sysselsättningen och medelarbetstiden av avvecklingen av friåret.

⁵¹ Den medelarbetstid som avses är kalenderkorrigerad. Utan justering för kalendereffekter utvecklas medelarbetstiden med $-0,2$ procent 2007 och $+0,3$ procent 2008.

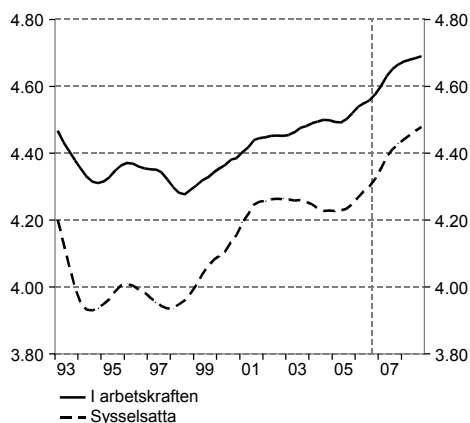
⁵² Reguljär sysselsättningsgrad avser andel sysselsatta av befolkningen i åldern 20–64 år, exkl. deltagare i arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder.

Diagram 129 Reguljär sysselsättningsgrad
Procent av befolkningen i åldern 20-64 år,
säsongrensade kvartalsvärden

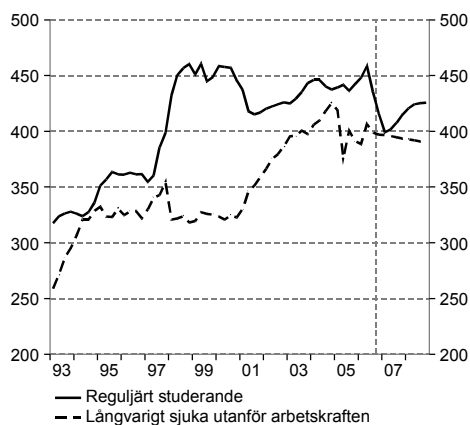
Anm. Serien är justerad bakåt i tiden av Konjunkturinstitutet.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 130 I arbetskraften och sysselsatta
Miljoner, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. 3-kvartals glidande medelvärde.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 131 Reguljärt studerande och
långvarigt sjuka utanför arbetskraften
Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Serierna är justerade bakåt i tiden av Konjunkturinstitutet. Serien reguljärt studerande är utjämnad med 3-månaders glidande medelvärde.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

77,2 procent 2005 till 80,3 procent 2008 (se diagram 129 och tabell 27).

Tabell 27 Nyckeltal för arbetsmarknaden

Tusental personer, nivå respektive årlig procentuell förändring

	2005	2005	2006	2007	2008
Total produktion (baspris) ¹	2 323	2,7	4,7	3,8	3,1
Produktivitet ²	339	2,1	2,5	1,6	2,0
Arbetade timmar ³	6 847	0,6	2,1	2,2	1,1
Medelarbetstid för sysselsatta ⁴	31	-0,1	0,2	0,0	0,0
Sysselsatta	4 258	0,7	2,0	2,1	1,1
Öppen arbetslöshet ⁵	269	5,9	5,4	5,0	4,5
Personer i arbetsmarknads- politiska åtgärder ⁵	123	2,7	3,0	1,9	1,4
Reguljär sysselsättningsgrad ⁶	4 101	77,2	77,8	79,3	80,3

¹Miljarder kronor, kalenderkorrigerad. ²Kronor per timme, kalenderkorrigerad.

³Miljoner timmar, kalenderkorrigerad. ⁴Timmar per vecka, kalenderkorrigerad.

⁵Nivå i procent av arbetskraften. ⁶Andel sysselsatta av befolkningen i åldern 20-64 år, exkl. deltagare i arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder.

Källor: SCB, Ams och Konjunkturinstitutet.

Arbetskraftsutbud och arbetslöshet

Arbetskraften ökar starkt 2007

Arbetskraften, dvs. summan av antalet sysselsatta och antalet arbetslösa i arbetsför ålder (16-64 år), har ökat markant sedan början av 2005 (se diagram 130 och tabell 28). 2006 har arbetskraften ökat med mer än vad som är konjunkturrellt normalt. Den främsta anledningen till den starka ökningen av arbetskraften är det stora antalet studerande som har sökt sig till arbetsmarknaden på grund av den tilltagande efterfrågan på arbetskraft (se diagram 131). Många studerande har under de senaste årens svaga arbetsmarknad förlängt sina studier i väntan på en förbättrad efterfrågan på arbetskraft. Detta är ett vanligt beteende i ett svagt konjunkturläge, men omfattningen förefaller vara större än under tidigare jämförbara perioder. Möjligen beror detta på att arbetslösheten bland akademiker har varit betydligt högre under den senaste perioden av svag arbetsmarknad än under tidigare jämförbara perioder.

Den goda arbetsmarknaden har också medfört att fler väljer att arbeta i stället för att börja studera på universitet och högskola. En annan betydelsefull orsak till ökningen av arbetskraften är att befolkningen i arbetsför ålder har stigit kraftigt. Men effekten av ökningen i befolkningen motverkas delvis av att andelen personer i åldern 25-54 år, vilka har ett relativt högt arbetskraftsdeltagande, har minskat under 2006.

Arbetskraften ökar betydligt även framöver, framför allt 2007. En bidragande orsak till ökningen av arbetskraften är den fortsatta stora efterfrågan på arbetskraft. Men den nya regeringens ekonomiska politik är också en viktig orsak till att arbetskraften ökar. Antalet platser i arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärder minskar kraftigt. Ungefär hälften av de som har varit i en utbildningsåtgärd bedöms bli öppet arbetslösa eller sysselsatta, vilket ökar arbetskraften (se fördjupningsrutan ”Effekter av den nya regeringens ekonomiska politik”). Antalet personer i den kommunala vuxenutbildningen, som ingår i den reguljära utbildningen, förväntas minska som en effekt av att det riktade statsbidraget upphör. Detta leder också till en viss ökning av arbetskraften. En motverkande faktor är att andelen unga i befolkningen (16–24-åringar) ökar, vilka i hög grad studerar och då inte tillhör arbetskraften (se tabell 28).

Den största gruppen i arbetsför ålder som inte tillhör arbetskraften, bortsett från studerande, är de långvarigt sjuka. Dessa utgörs främst av personer som har sjuk- eller aktivitetsersättning. Antalet långvarigt sjuka utanför arbetskraften minskade 2005, efter fyra års kraftig ökning (se diagram 131). 2007 och 2008 väntas en svag minskning, vilket ger en positiv effekt på arbetskraften.

Sammantaget bedöms arbetskraften öka med ca 64 000 personer 2006, ca 78 000 personer 2007 och med ca 24 000 personer 2008.

Tabell 28 Nettobidrag till arbetskraften

Tusental personer, nivå, årlig procentuell förändring respektive nettobidrag i procentenheter

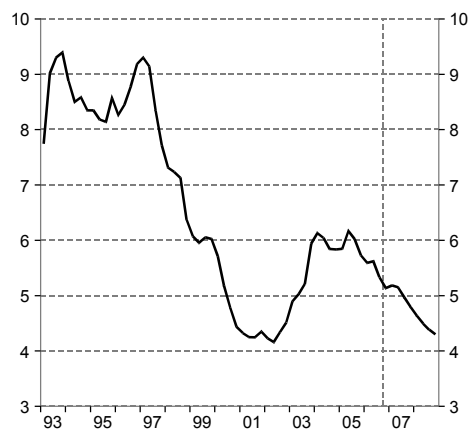
	2005	2005	2006	2007	2008
Arbetskraften	4 527	0,7	1,4	1,7	0,5
Varav nettobidrag från					
Befolkning 16–64 år	5 770	0,8	1,2	0,9	0,5
Reguljär utbildning ¹	444	–0,1	0,4	0,3	–0,3
Utbildningsåtgärder ²	82	0,0	0,0	0,7	0,1
Långvarigt sjuka ³	397	0,4	0,0	0,1	0,1
Avtalspensionärer ⁴	76	–0,1	–0,1	0,0	0,0
Övriga	243	–0,2	–0,1	–0,2	0,0

¹Heltidsstuderande exkl. deltagare i arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärder. ²Arbetsmarknadspolitiska åtgärder utanför arbetskraften enligt Ams.

³I gruppen långvarigt sjuka utanför arbetskraften ingår främst personer med sjuk- eller aktivitetsersättning. ⁴Tjänstepension, ålderspension och förtidspension av arbetsmarknadsskäl. ⁵I gruppen övriga ingår hemarbetande, lediga, m.fl.

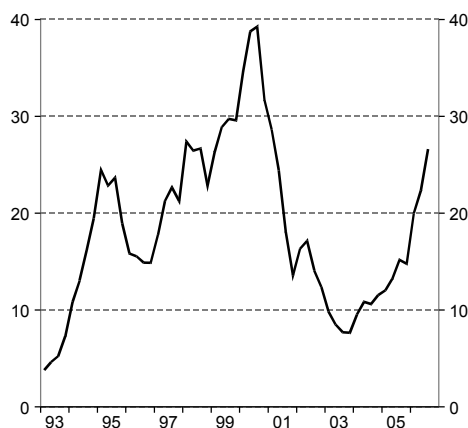
Källor: SCB, Ams och Konjunkturinstitutet.

Diagram 132 Öppen arbetslöshet
Procent av arbetskraften, säsongrensade
kvartalsvärden

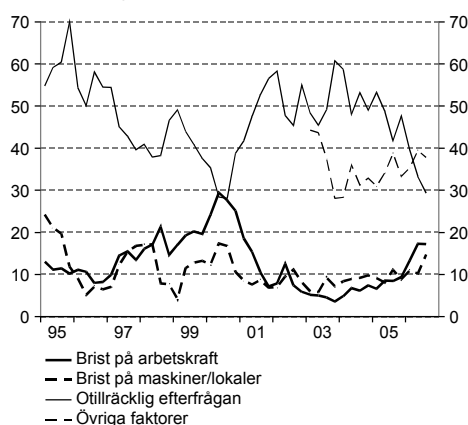
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 133 Brist på arbetskraft i näringslivet
Andel företag, procent, kvartalsvärden

Anm. Sammanvägt mått baserat på branscher i
Konjunkturbarometern.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 134 Främsta hindret för företagets
verksamhet
Andel företag, procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Arbetslösheten sjunker trots rejäl minskning av arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Den starka uppgången i sysselsättningen medför, trots den kraftfulla ökningen av arbetskraften, att den öppna arbetslösheten faller 2006 (se diagram 132). En del av den minskande arbetslösheten kan förklaras av en stor ökning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, framför allt sysselsättningsåtgärderna (se diagram 127). År 2008 kommer det sammanlagda antalet personer i åtgärder att ha mer än halverats från ca 140 000 år 2006. Detta innebär att antalet personer i åtgärder 2008 kommer att vara det lägsta sedan 1990, då arbetslösheten var ca 1,6 procent.⁵³ Trots den rejäla minskningen av åtgärderna kommer den öppna arbetslösheten att fortsätta sjunka till följd av den starka efterfrågan på arbetskraft. I genomsnitt sjunker den öppna arbetslösheten från 5,4 procent 2006 till 5,0 procent 2007 och till 4,5 procent 2008. Den s.k. totala arbetslösheten, dvs. summan av personer i öppen arbetslöshet och deltagare i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, sjunker i genomsnitt från 8,4 procent 2006 till 5,9 procent 2008, vilket motsvarar en minskning på ca 115 000 personer.

Resursutnyttjande

Resursutnyttjandet har ökat relativt snabbt på arbetsmarknaden. Konjunkturbarometerns frågor om brist på arbetskraft är en viktig indikator för resursutnyttjandet. Bristen på arbetskraft i näringslivet har tilltagit det senaste året (se diagram 133). Cirka 27 procent av företagen upplever brist på arbetskraft, vilket dock är betydligt lägre än under den senaste konjunkturtoppen 2000. Framför allt är det i byggbranschen och i vissa tjänstebanscher, där sysselsättningsökningen varit särskilt stor, som bristtalen är höga.

Andelen företag som uppger brist på efterfrågan på företagets produkter som främsta hindret för utökad verksamhet har minskat det senaste året. Fortfarande anger dock bara 17 procent av företagen i näringslivet att tillgången på arbetskraft utgör det främsta hindret, medan 15 procent anger tillgången på maskiner och lokaler (se diagram 134).

Även den måttliga löneökningstakten och den låga inflationen är tecken på att det finns lediga resurser i den svenska ekonomin (se diagram 135). Under 2005 steg lönerna i näringslivet med 3,2 procent och de väntas öka i samma takt 2006. Inflationstakten har under en längre tid legat betydligt under inflationsmålet på 2 procent.

⁵³ På grund av statistikomläggningen av AKU 2005 finns det för närvarande ingen publicerad serie över arbetslösheten som är jämförbar under perioden 1990 till 2005. 1,6 procent i arbetslöshet är därför justerad av Konjunkturinstitutet för att uppnå jämförbarhet över tiden. Utan justering för AKU-omläggningen var arbetslösheten 1,7 procent.

Arbetsmarknadsgapet sammanfattar Konjunkturinstitutets bedömning av resursutnyttjandet på arbetsmarknaden, vilken bl.a. baseras på ovan nämnda indikatorer. Det definieras som de faktiskt arbetade timmarnas procentuella avvikelse från potentiellt arbetade timmar. Potentiellt arbetade timmar bestäms i sin tur i första hand av jämviktsarbetslösheten och potentiell arbetskraft. Jämviktsarbetslösheten är den nivå på arbetslösheten som är förenlig med en inflation i nivå med inflationsmålet. Jämviktsarbetslösheten bestäms i huvudsak av hur väl arbetsmarknaden och lönebildningen fungerar. Potentiell arbetskraft definieras som den nivå där arbetskraften är konjunkturellt balanserad. Potentiell arbetskraft bestäms i första hand av utbudsfaktorer, så som demografi och antalet sjuka utanför arbetskraften (se tabell 29).

Arbetskraftsdeltagandet har stigit de senaste sex kvartalen och denna ökning har varit betydligt starkare än vad som kan förklaras av arbetsmarknadskonjunkturen. Till viss del antas den arbetskraftstillväxt som normalt följer på stigande sysselsättning under innevarande återhämtningsfas ha inträffat något tidigare än exempelvis under den senaste uppgången 1998–2001. Detta innebär att arbetskraften av rent konjunkturella skäl kan antas öka något långsammare än normalt framöver. Delvis antas dock den höga arbetskraftsökningen vara av bestående karaktär och Konjunkturinstitutet reviderar av denna anledning upp potentiell arbetskraft med 0,4 procent.

Även framöver bedöms arbetskraftsdeltagandet stimuleras något på grund av neddragningar i kommunal vuxenutbildning. Dessutom bedöms potentiell arbetskraft på sikt öka med ca 1,3 procent till följd av den nya regeringens ekonomiska politik. Denna bedöms även bidra till en något lägre jämviktsarbetslöshet (se fördjupningsrutan ”Effekter av den nya regeringens ekonomiska politik”). Sammanlagt bedöms potentiell sysselsättning successivt öka 2006–2008 med ca 1,7 procent, eller närmare 74 000 personer.

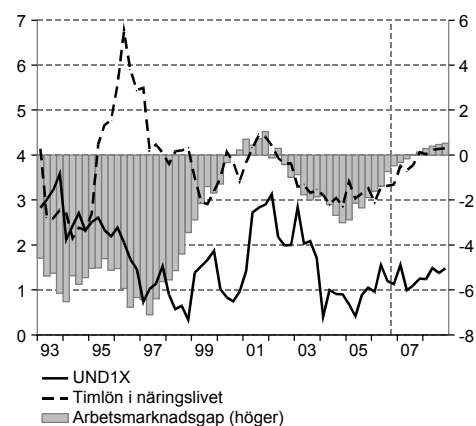
Osäkerheten i Konjunkturinstitutets bedömning av såväl jämviktsarbetslösheten som den potentiella arbetskraften är dock betydande. Det är särskilt svårt att avgöra hur snabbt och hur mycket den nya regeringens ekonomiska politik påverkar arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutets bedömningar kommer att omprövas kontinuerligt i ljuset av ny information.

Under den närmaste tiden ökar de faktiskt arbetade timmarna ändå betydligt snabbare än de potentiella och arbetsmarknadsgapet sluts under det tredje kvartalet 2007. Under 2008 blir arbetsmarknadsgapet något mer positivt, ca 0,4 procent som årsgenomsnitt, vilket innebär att resursutnyttjandet är något ansträngt (se diagram 136).

BNP-gapet definieras som faktisk BNP:s procentuella avvikelse från potentiell BNP. BNP-gapet sluts det fjärde kvartalet 2007 och förblir nära noll under 2008 (se diagram 137). Det beror på att det positiva arbetsmarknadsgapet balanseras av ett allt mer negativt produktivitetsgap. Från och med 2008 kan där-

Diagram 135 Arbetsmarknadsgap, timlön och UND1X-inflation

Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 136 Arbetsmarknadsgap

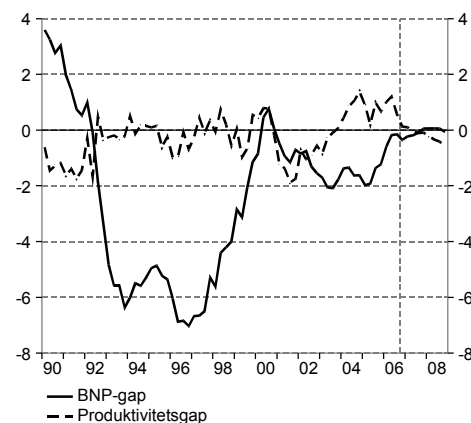
Procent av potentiellt arbetade timmar, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Arbetsmarknadsgapet är beräknat som arbetade timmars avvikelse från sin potentiella nivå.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 137 BNP-gap och produktivitetsgap

Procent av potentiell BNP respektive potentiell produktivitet, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

för BNP i genomsnitt inte öka snabbare än potentiell BNP utan att resursutnyttjandet tenderar att bli ansträngt.

Tabell 29

Nivå, miljoner, procent respektive årlig procentuell förändring.

	2005	2005	2006	2007	2008
Jämviktsarbetslöshet		4,5	4,5	4,6	4,5
Öppen arbetslöshet		5,9	5,4	5,0	4,5
Potentiellt arbetade timmar	7 009	0,5	0,8	1,2	0,6
Faktiskt arbetade timmar	6 847	0,6	2,1	2,2	1,1
Arbetsmarknadsgap¹		-2,3	-1,0	-0,1	0,4
Potentiell BNP	2 706	3,0	3,3	3,6	2,9
BNP	2 663	2,8	4,6	3,8	3,1
BNP-gap²		-1,6	-0,3	-0,1	0,0

¹ Faktiskt arbetade timmars avvikelse i procent från potentiellt arbetade timmar.

² BNP:s avvikelse från potentiell BNP.

Anm. Beräkningarna är korrigerade för olika antal arbetsdagar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

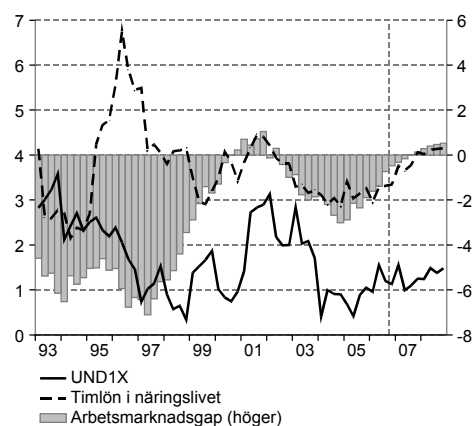
Löner, vinster och priser

Löneökningarna i näringslivet har varit förhållandevis låga de senaste tre åren, vilket främst har berott på den konjunktorellt svaga arbetsmarknaden. Den stigande sysselsättningen, och det därmed gradvis stigande resursutnyttjandet på arbetsmarknaden, medför successivt stigande löneökningar framöver (se diagram 138). Lönerna i näringslivet stiger med 4,1 procent 2008, vilket marginellt överstiger den löneökningstakt som på längre sikt bedöms vara förenlig med 2 procents inflation.

De senaste årens måttliga löneökningstakt har tillsammans med en stark produktivitetstillväxt medfört att enhetsarbetskostnaden varit i det närmaste oförändrad de senaste fyra åren. Enhetsarbetskostnaden fortsätter att utvecklas svagt 2006, delvis beroende på tillfälliga faktorer, men ökar relativt snabbt 2007 och 2008. Vinstandelen i näringslivet faller därför något under prognosperioden.

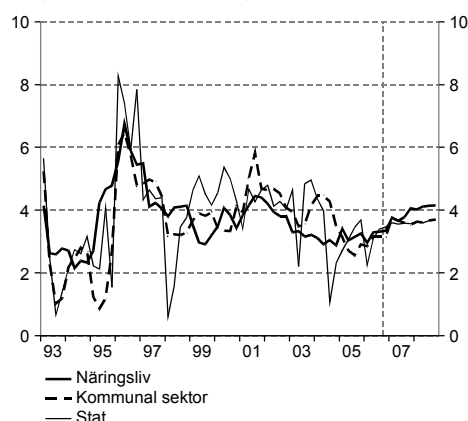
UND1X-inflationen har understigit Riksbankens inflationsmål under flera år, främst beroende på den svaga konjunkturen och den obetydligt stigande enhetsarbetskostnaden. Även om enhetsarbetskostnaden ökar snabbare under 2007 och 2008 påverkas inflationen först med viss eftersläpning. Dessutom hålls inflationen framöver också tillbaka av sjunkande energipriser. Inflationen fortsätter därför att understiga inflationsmålet. UND1X-inflationen stiger till 1,4 procent 2008 medan UND1X exklusive energi då ökar med 1,8 procent.

Diagram 138 Arbetsmarknadsgap, timlön och UND1X-inflation
Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

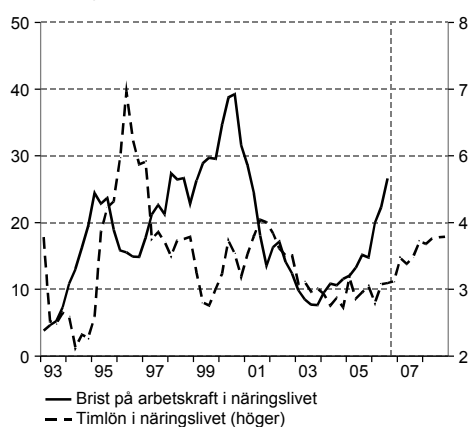
Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 139 Timlön i näringsliv, kommunal sektor och stat
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 140 Brist på arbetskraft och timlön i näringslivet
Andel företag, procent respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Anm. Sammanvägt mått baserat på branscher i Konjunkturbarometern
Källa: Konjunkturinstitutet.

Löhner och arbetskostnader

Måttliga löneökningar hittills

Löneökningarna i näringslivet har varit förhållandevis låga sedan 2002, vilket i huvudsak återspeglar den konjunkturligt svaga arbetsmarknaden. År 2005 uppgick de till 3,2 procent, vilket är marginellt högre än 2004. Löneökningarna förefaller vara ungefär lika höga 2006 om man beaktar förväntade retroaktiva utbetalningar (se diagram 139). Inom handel, hotell och restaurang och kreditinstitut ökar lönerna långsammare, medan de ökar snabbare inom byggbranschen och transportsektorn.

Snabbt stigande arbetskraftsutbud dämpar löneökningstakten

Den nya regeringens politik påverkar löneökningstakten på flera sätt. Jobbavdraget gör det mer lönsamt att arbeta. Det stimulerar därför arbetskraftsutbudet och dämpar därmed löneökningstakten. Sänkningen av ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen bidrar också till att hålla tillbaka löneökningarna eftersom den alternativa ersättningen till arbete sänks.

Under de senaste åren har resursutnyttjandet på arbetsmarknaden varit lågt, vilket har hållit tillbaka löneökningarna. Under 2005 och början av 2006 har sysselsättningen stigit och under hösten 2006 har en markant ökning skett. Arbetsmarknadsgapet blir därför gradvis mindre negativt och sluts tredje kvartalet 2007, för att därefter bli positivt.

Bristtalen för arbetskraft som redovisas i Konjunkturbarometern har ökat sedan 2003 (se diagram 140). I takt med att resursutnyttjandet ökar blir det allt svårare för arbetsgivare att få tag på arbetskraft, vilket gradvis pressar upp löneökningstakten. Detta är särskilt tydligt i byggbranschen och företagsnära tjänstebranscher.

Avtalsrörelsen 2007 berör 2,8 miljoner arbetstagare. Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är högre nu än vid inledningen av avtalsrörelsen 2004, vilket kan leda till högre avtalsmässiga löneökningar i 2007 års avtalsrörelse. Enligt Prosperas enkätundersökning förväntar sig såväl arbetsgivar- som löntagargrupperna i dag något högre löneökningar de närmaste tre åren än vad de gjorde inför avtalsrörelsen 2004.

I *Lönebildningsrapporten 2006* presenterades olika scenarier där arbetsmarknadens parter tar varierande grad av samhällsekonomiskt ansvar. Om ansvarstagandet är högre i jämförelse med de senaste avtalsrörelserna ger det övergångsvis lägre löneökningstakt och en varaktigt lägre arbetslöshet. Om i stället arbetsmarknadens parter tar ett lägre samhällsekonomiskt ansvar än i tidigare avtalsrörelser och lönen ökar förhållandevis snabbare de

kommande åren, kan detta pressa upp jämviktsarbetslösheten och dämpa sysselsättningsutvecklingen. I denna prognos bedöms att arbetsmarknadens parter tar samhällsekonomisk hänsyn i samma grad som i de senaste avtalsrörelserna. Det förefaller dock finnas en viss risk för att avtalsrörelsen mynnar ut i avtalsenliga höjningar som leder till ett något högre löneutfall än det som här prognostiseras, även om indikationer på detta hittills har varit svaga.

Lönerna i näringslivet prognostiseras att öka med 3,2 procent 2006, 3,8 procent 2007 och 4,1 procent 2008. Sammantaget bedöms således lönerna, mot bakgrund av den snabbt stigande sysselsättningen, öka förhållandevis måttligt under 2007. En viktig förklaring till det är att den nya regeringens politik leder till ett högre arbetsutbud, vilket bidrar till att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir mindre ansträngt. Löneökningstakten 2008 är dock lite högre än den löneökningstakt om 4 procent som på lång sikt beräknas vara förenlig med stabil inflation om 2 procent.⁵⁴

Högre löneökningar i byggbranschen än i industrin

Sysselsättningen inom *industrin* har utvecklats svagare än inom näringslivet som helhet hittills under 2000-talet och trenden väntas kvarstå framöver (se diagram 141). Timlönerna i industrin fortsätter därför att öka något långsammare än i näringslivet som helhet (se tabell 30).

Sysselsättningen i *byggbranschen* har ökat påtagligt under 2005 och under 2006 till följd av stigande efterfrågan på byggtjänster. Byggföretagens bristtal för arbetskraft enligt Konjunkturbarometern är på de högsta nivåerna sedan början av 2000. Den snabbare ökningen i efterfrågan på arbetskraft i byggbranschen jämfört med i näringslivet som helhet avspeglas i en fortsatt högre löneökningstakt i byggsektorn.

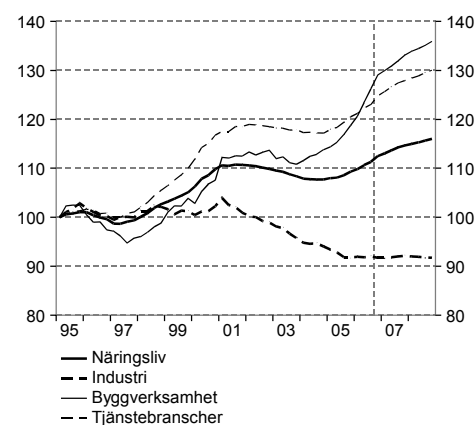
Tabell 30 Timlön enligt konjunkturlönestatistiken

Årlig procentuell förändring

	2005	2006	2007	2008
Industri	3,1	3,2	3,3	4,0
Byggbranschen	3,1	3,3	4,3	4,3
Tjänstebranscher	3,3	3,3	4,0	4,1
Näringsliv	3,2	3,2	3,8	4,1
Kommunal sektor	2,8	3,1	3,6	3,7
Stat	3,2	3,1	3,6	3,7
Totalt	3,1	3,1	3,8	4,0

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

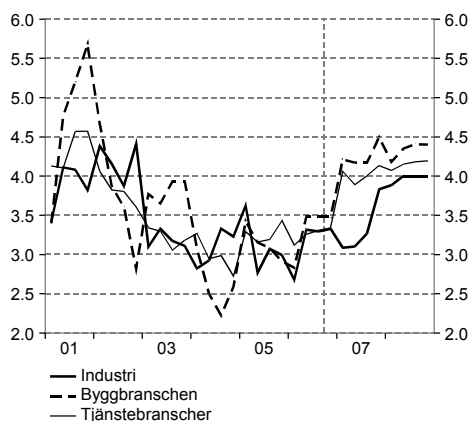
Diagram 141 Sysselsättning i näringslivet
Index 1995 kvartal 1=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁵⁴ Se *Lönebildningsrapporten 2006*, Konjunkturinstitutet, 2006.

Diagram 142 Timlön i näringslivsbranscher
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Efterfrågan på arbetskraft i *tjänstebranscherna* har stigit sedan en tid tillbaka (se även kapitlet ”Produktion och arbetsmarknad”). Den förhållandevis starka efterfrågeökningen medför något högre löneökningstakt i tjänstebranscherna än i näringslivet som helhet (se diagram 142 och tabell 30). I synnerhet de företagsnära tjänstebranscherna uppger en ökad efterfrågan på uppdrags- och konsulttjänster och dessa branscher upplever nu en ökad brist på arbetskraft.

Löneökningstakten såväl i den *kommunala sektorn* som i *staten* bedöms hamna på 3,1 procent 2006, dvs. något under genomsnittet för näringslivet. När resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir högre stiger löneökningstakten i den offentliga sektorn vanligen långsammare än i näringslivet. Orsaken är att resursutnyttjandet i högre grad påverkar lönerna i näringslivet. Lönerna i den offentliga sektorn ökar därför något långsammare än i näringslivet även 2007 och 2008.

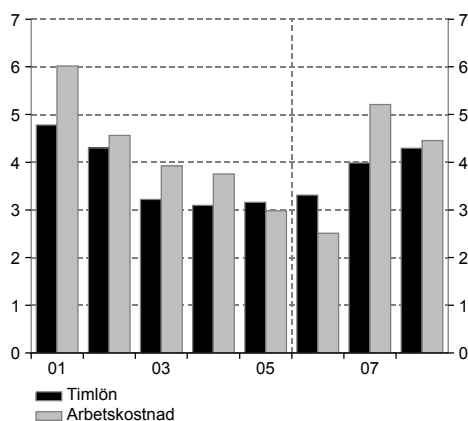
Enhetsarbetskostnaden faller tillfälligt 2006

Timlönen enligt nationalräkenskaperna (NR) ökar normalt något snabbare än timlönerna enligt konjunkturlönestatistiken (KL) som en följd av definitions- och metodskillnader. Syftet med NR-statistiken är att redovisa ekonomins samlade inkomster och utgifter medan syftet med KL-statistiken främst är att mäta lön för arbetad tid. Därför inkluderar NR-statistiken alla lönepåslag och andra utgifter som påverkar lönekostnaderna.

År 2006 har företagen i näringslivet fått en tillfällig rabatt på de pensionspremier som ingår i de avtalade kollektiva avgifterna. Detta sänker arbetskostnadsökningen med 0,85 procentenheter 2006 och höjer den lika mycket 2007. Den tillfälliga pensionspremierabatten bedöms få försumbara effekter på inflationen framöver. De lagstadgade arbetsgivaravgifterna sänks 2006 med 0,18 procentenheter vilket också bidrar till att arbetskostnaden i näringslivet 2006 ökar långsammare än timlönen enligt nationalräkenskaperna (se diagram 143 och tabell 31).

De lagstadgade arbetsgivaravgifterna stiger snabbare än lönesumman 2007 och 2008 på grund av att det särskilda avdraget på arbetsgivaravgifterna stegvis avskaffas och nedsättningen för enmansföretag som anställer tas bort.

Diagram 143 Timlön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 31 Arbetskostnad och lön per timme och per producerad enhet i näringslivet

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	2005	2006	2007	2008
Timlön (KL)	3,2	3,2	3,8	4,1
Timlön (NR)	3,2	3,3	4,0	4,3
Arbetsgivaravgifter (NR)	2,6	0,7	8,0	4,8
Arbetskostnad (NR)	3,0	2,5	5,2	4,5
Produktivitet ¹	2,6	3,1	1,9	2,3
Enhetsarbetskostnad	0,4	-0,5	3,3	2,1

Anm. I arbetsgivaravgifter ingår kollektiva avgifter och löneskatter. KL avser konjunkturlönestatistiken och NR avser nationalräkenskaperna.

¹ Produktivitetsutvecklingen i denna tabell är beräknad enbart med anställdas arbetade timmar, dvs. företagarnas arbetstimmar beaktas inte.

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Enhetsarbetskostnaden, dvs. kostnaden per producerad enhet, i näringslivet ökade med 0,4 procent 2005 (se diagram 144). Det var en högre ökning än de närmast föregående åren främst till följd av en lägre produktivitetsökning. År 2006 minskar enhetsarbetskostnaden med 0,5 procent som en följd av att produktivitetstillväxten stiger, att lönerna fortsätter att utvecklas måttligt och den tillfälliga pensionspremierabatten.

Bortsett från premierabatten stiger enhetsarbetskostnaden med 0,4 procent 2006, med 2,4 procent 2007 och 2,1 procent 2008. Den successivt högre ökningstakten beror delvis på att produktivitetsökningen dämpas gradvis under konjunkturuppgången. En annan orsak är att arbetskostnaden ökar allt snabbare på grund av det stigande resursutnyttjandet på arbetsmarknaden.

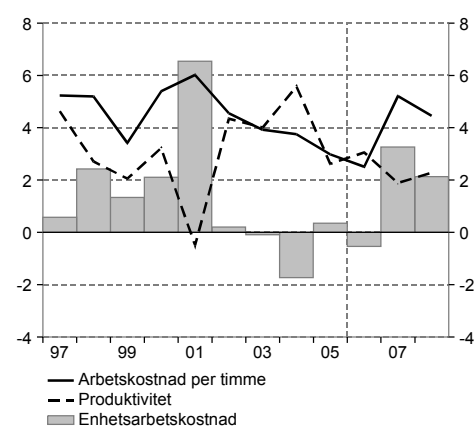
Sammantaget leder detta till att enhetsarbetskostnaden både 2007 och 2008 stiger snabbare än den ökningstakt på 1,7 procent som på längre sikt bedöms vara förenlig med en stabil inflation om två procent.⁵⁵

Lönsamhet

Näringslivets lönsamhet stabiliseras

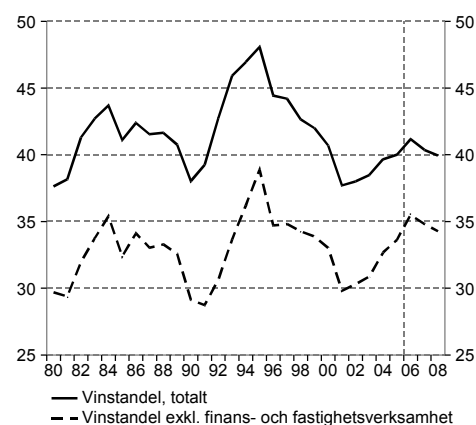
Vinstandelen i näringslivet, exklusive finans- och fastighetsverksamhet, har ökat ytterligare 2006 och hamnar därmed över genomsnittet för de senaste 25 åren (se diagram 145). Därefter minskar vinstandelen något 2007 och 2008 (se tabell 32). Den starka ökningen av vinstandelen 2006, liksom minskningen 2007, beror i viss mån på den tillfälliga pensionspremierabatten 2006.

Diagram 144 Enhetsarbetskostnad i näringslivet
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

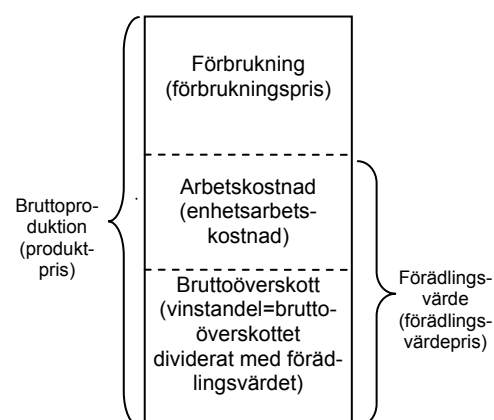
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 145 Vinstandel i näringslivet
Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

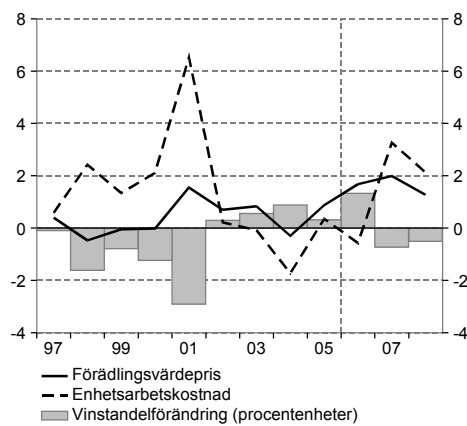
Figur 1 Bruttoproduktionsvärdet

Anm. Förenklad figur där övriga produktskatter och subventioner ej tagits med.

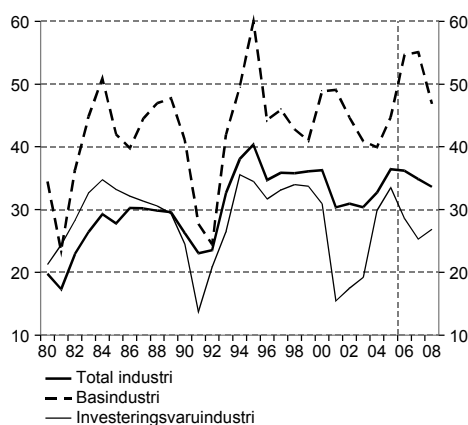
⁵⁵ Se *Produktivitet och löner till 2015*, Specialstudie Nr 6, Konjunkturinstitutet, 2005.

Diagram 146 Förädlingsvärdepris och enhetsarbetskostnad i näringslivet
Årlig procentuell förändring

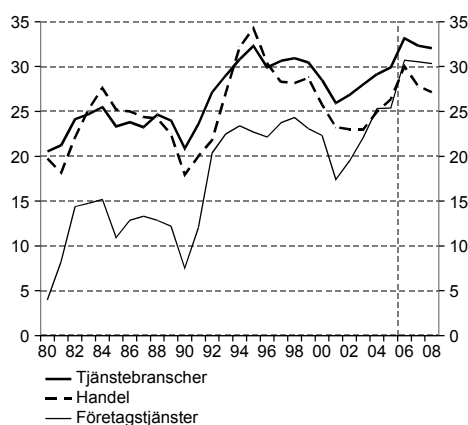
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 147 Vinstandelar i industrin
Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 148 Vinstandelar i tjänstebanscher-
na exkl. finans- och fastighetsverksamhet
Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 32 Priser, produktionskostnader och vinstandelar i näringslivet

Årlig procentuell förändring

	2004	2005	2006	2007	2008
	<i>Ej kalenderkorrigerat</i>				
Förädlingsvärdepris ¹	-0,3	0,9	1,7	2,0	1,3
Produktpris	1,5	2,2	3,6	1,9	0,8
Förbrukningspris	3,1	3,7	5,0	1,8	0,5
Enhetsarbetskostnad (ULC)	-2,2	0,3	-0,3	3,4	2,0
Arbetskostnad per timme	2,7	2,9	3,0	5,5	4,2
Produktivitet ²	5,1	2,6	3,3	2,0	2,2
Vinstandel ³	1,2	0,3	1,2	-0,8	-0,4
	<i>Kalenderkorrigerat</i>				
Enhetsarbetskostnad (ULC)	-1,7	0,4	-0,6	3,3	2,1
Arbetskostnad per timme	3,7	3,0	2,5	5,2	4,5
Produktivitet ²	5,6	2,6	3,1	1,9	2,3
Vinstandel ³	0,9	0,3	1,3	-0,7	-0,5

¹ Förädlingsvärdepriset beräknas genom att genomsnittspriset för förbrukade insatsprodukter (förbrukningspriset) räknas av från genomsnittspriset för de producerade produkterna (produktpriset).

² Produktivitetsutvecklingen i denna tabell är beräknad enbart för anställda, dvs. företagens arbetstimmar beaktas inte.

³ Bruttoöverskottet är dividerat med förädlingsvärdet till faktorpris, där produktionskatter och subventioner har beaktats. Förändringen är uttryckt i procentenheter.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Det genomsnittliga produktpriset i näringslivet har ökat påtagligt 2006 då petroleum- och metallpriserna stigit kraftigt. Detta har framför allt gynnat raffinaderierna och metallindustrin. Övriga delar av näringslivet har missgynnats av de kraftiga prisökningarna på både hemmaproducerade och importerade petroleumprodukter och metaller som förbrukats i produktionsprocessen. Det genomsnittliga förbrukningspriset för näringslivet har stigit ännu kraftigare än produktpriset. Ökningen av produktpriserna har ändå varit så pass stark att de mer än kompensert för de höjda råvarupriserna. Därmed steg förädlingsvärdepriset betydligt mer än i genomsnitt under den senaste tioårsperioden (se diagram 146 och figur 1). Enhetsarbetskostnaden har samtidigt minskat till följd av en god produktivitetstillväxt och låga arbetskostnadsökningar. Sammantaget har detta medfört en påtaglig ökning av vinstandelen i näringslivet 2006.

Under 2007 och 2008 stiger enhetsarbetskostnaden i näringslivet jämförelsevis snabbt. Produktivitetstökningen dämpas konjunkturrellt, samtidigt som det stigande resursutnyttjandet driver på löneökningstakten. Dessutom upphör den tillfälliga pensionspremierabatten 2007. Förädlingsvärdepriset väntas inte öka i takt med den stigande enhetsarbetskostnaden, varför vinstandelen minskar något både 2007 och 2008.

Vinstandelen i industrin minskar något 2006, och än mer 2007 (se diagram 147) Den hårda konkurrenssituationen på världsmarknaden, särskilt för investeringsvaror, gör det svårt för företagen att höja priserna i takt med kostnadsökningarna. En

svagare prisutveckling för mineraler och metaller 2008 underlättar emellertid för investeringsvaruindustrin att täcka sina kostnader. I tjänstebranscherna har den starka inhemska efterfrågeutvecklingen och de måttliga arbetskostnadsökningarna skapat utrymme för tjänsteföretagen att höja sina jämförelsevis höga vinstmarginaler 2006. Därefter ökar arbetskostnaden snabbare och vinstandelen sjunker något i tjänstebranscherna (se diagram 148).

Inflation

Inflationstakten steg gradvis under 2005 och under inledningen av 2006. Under hösten har dock inflationen åter vänt ner något, främst på grund av att bensinpriserna har fallit. Inflationstakten var i november 1,7 procent enligt konsumentprisindex (KPI) och 1,3 procent enligt UND1X (se diagram 149).⁵⁶ Detta inflationsmått avviker ifrån KPI-inflationen genom att räntekostnader för egnahem samt den direkta effekten av förändrade indirekta skatter och subventioner är borträknade (se figur 2). Även om Riksbankens inflationsmål avser KPI används normalt UND1X som underlag för Riksbankens penningpolitiska beslut.

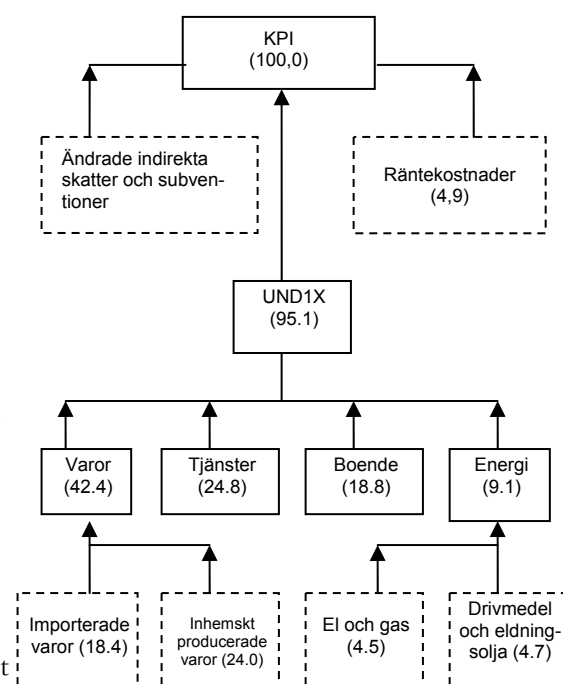
Sverige har under 2004–2006 haft en betydligt lägre inflation än i OECD-området och i euroområdet. Inflationen i OECD-området och i euroområdet har legat klart över 2 procent, medan Sveriges inflation legat i närheten av eller under 1 procent. Det indikerar att den låga svenska inflationen i huvudsak beror på inhemska faktorer. De senaste åren har löneökningstakten varit låg. Dessutom har den svenska produktivitetstillväxten varit hög. Det medför att ökningen i enhetsarbetskostnaden varit mycket låg (se diagram 150). Eftersom enhetsarbetskostnaden påverkar inflationen med viss eftersläpning har inflationen påverkats av de fem år under 2000-talet med låg ökningstakt av enhetsarbetskostnaden. Dessutom apprecierade kronan mellan 2001 och 2005, vilket dämpade inflationstakten ytterligare.

Inflationen stiger långsamt

Inflationen stiger framöver. Uppgången i inflationstakten beror i första hand på en allt högre ökningstakt av enhetsarbetskostnaden. Dock sker uppgången relativt långsamt eftersom enhetsarbetskostnaden påverkar inflationen med viss eftersläpning. De senaste årens svaga enhetsarbetskostnadsutveckling håller således tillbaka inflationen även under 2007 och 2008 (se diagram 150).

⁵⁶ Denna prognos är beräknad exkl. utfallet för november 2006. Prognosen för UND1X exkl. energi var dock enbart 0,01 procentenheter lägre än utfall. Prisuppgången på el bidrar, allt annat lika, därmed till att inflationen enligt UND1X och KPI är knappt 0,1 procentenheter högre i utgångsläget för 2007 än prognosen.

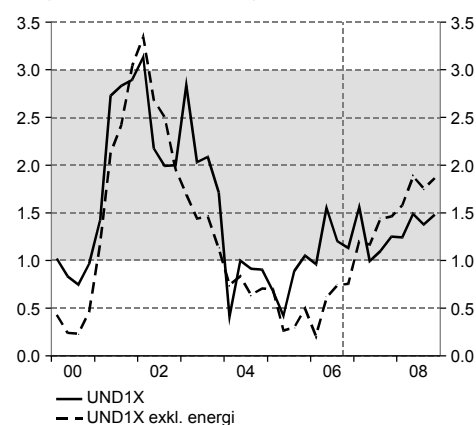
Figur 2 Inflationsmått

Anm. Parentes anger procentuell vikt i KPI 2006. Ändrade indirekta skatter och subventioner har ingen explicit vikt. Boende avser boende exkl. ränte- och energikostnader.
Källa: SCB.

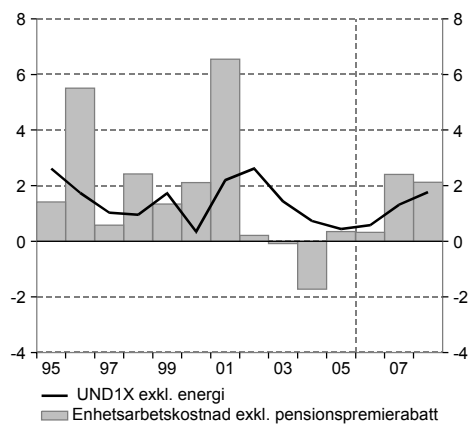
Diagram 149 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Anm. Det gråa fältet anger Riksbankens inflationsmål på 2 procent, med ett toleransintervall på plus/minus 1 procentenhet.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 150 Inflation och enhetsarbetskostnad
Årlig procentuell förändring

Anm. Enhetsarbetskostnaden i näringslivet, rensad för den tillfälliga pensionspremierabatten för 2006, kalenderkorrigerad.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Importpriserna kommer inledningsvis att verka återhållande på inflationen, bl.a. som en följd av att kronan har apprecierat kraftigt under hösten. Energipriserna bedöms ge dämpande effekter under merparten av prognosperioden. Inflationen kommer därmed att successivt närma sig inflationsmålet under prognosperioden (se diagram 149 och tabell 33).

Det går att dra paralleller till 2001, då inflationen steg relativt snabbt och resursutnyttjandet var stramt. I första hand orsakades uppgången i inflationstakten av en kraftig försvagning av kronan samt en snabbt ökande enhetsarbetskostnad under 1998–2001. Eftersom priserna inte hade ökat lika snabbt som kostnaderna var vinstandelen inom de KPI-relevanta branscherna nedpressad och företagen hade därför ett större behov av att kompensera sig för kostnadsökningen.

Tabell 33 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring

	Vikt i KPI	2006	2007	2008	2008 Dec
Varor	42,4	-0,1	0,1	0,5	0,8
Tjänster	24,8	1,0	2,6	2,7	2,6
Boende exkl. räntor och energi	18,8	1,6	2,4	3,2	3,3
Energi	9,1	7,2	0,4	-1,8	-1,9
UND1X	95,1	1,2	1,2	1,4	1,5
Räntekostnader ¹	4,9	0,2	0,7	0,6	0,7
Skatter och subventioner ¹		0,0	0,2	0,0	
KPI	100,0	1,4	1,9	1,9	2,2
HIKP		1,4	1,2	1,3	1,5

¹ Bidrag till KPI-inflationen

Anm. Alla priser förutom KPI och HIKP är beräknade exkl. direkta effekter av förändrade indirekta skatter och subventioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

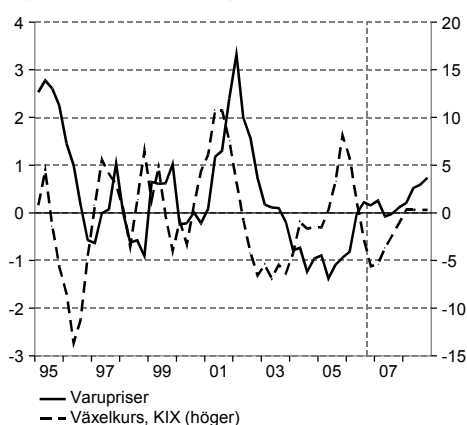
Varuprisinflationen är fortsatt låg

Varuprisinflationen är fortsatt låg, men stiger successivt under prognosperioden. Varupriserna ökar normalt långsammare än tjänstepriserna. Detta beror främst på att produktivitetstillväxten i varubranscherna och i varuhandeln i genomsnitt är högre än i övriga tjänstebranscher.

En stigande löneinflation och en cykliskt avtagande produktivitetstillväxt medför att enhetsarbetskostnaden inom varubranscher och varuhandeln gradvis stiger under prognosperioden.

Växelkursen påverkar normalt varuprisinflationen med en viss eftersläpning. Kronans försvagning under 2005 bidrog till att vissa varupriser steg under 2006. Under hösten 2006 har kronan förstärkts kraftigt, vilket på motsvarande sätt väntas ge en dämpande effekt på varuprisinflationen framöver (se diagram 151). Inflationstakten för varor blir 0,1 procent 2007 och 0,5 procent 2008 (se diagram 152).

Diagram 151 Varupriser och växelkurs
Årlig procentuell förändring

Anm. Varupriserna är beräknade exkl. förändrade indirekta skatter och subventioner. Ett negativt värde för växelkursen motsvarar en starkare krona.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tjänstepriserna ökar relativt snabbt

Den stigande löneökningstakten framöver bidrar även till att tjänsteprisinflationen stiger. De senaste årens låga tjänsteprisinflation förklaras av den måttliga utvecklingen av enhetsarbetskostnaden inom tjänstebranscherna. När resursutnyttjandet ökar stiger löneökningstakten och tillsammans med den konjunkturrellt avtagande produktivitetstillväxten medför detta att enhetsarbetskostnaden stiger allt snabbare. Eftersom tjänstebranscher är arbetsintensiva påverkar detta i hög grad tjänsteprisinflationen, men precis som i varubranscherna med en viss eftersläpning.

Oljepriset har fallit tillbaka markant de senaste månaderna och var i november 59 dollar per fat. Oljepriset minskar till 54 dollar per fat i slutet av 2008. Det tidigare högre oljepriset bedöms därför inte ge några spridningseffekter i transportbranscherna. Tjänsteprisinflationen blir 2,6 procent 2007 och 2,7 procent 2008 (se diagram 153)

Den nya regeringens ekonomiska politik kommer att ge indirekta effekter på inflationen (se fördjupningsrutan "Effekter av den nya ekonomiska politiken"). Dessutom kommer ett antal regelförändringar att ge direkta effekter på tjänsteprisinflationen. Den av regeringen föreslagna omläggningen av trafikförsäkringen väntas höja prisnivån på tjänster med 0,7 procent fr.o.m. juli 2007. Den föreslagna tandvårdsreformen väntas däremot att sänka prisnivån för tjänster med 0,5 procent fr.o.m. januari 2008. Sammantaget bedöms dessa regelförändringar höja nivån på såväl KPI som UND1X med knappt 0,1 procent 2008. Den föreslagna skattereduktionen för hushållsnära tjänster sänker nivån på KPI med knappt 0,1 procentenheter fr.o.m. juli 2007.⁵⁷

Energi och bostad

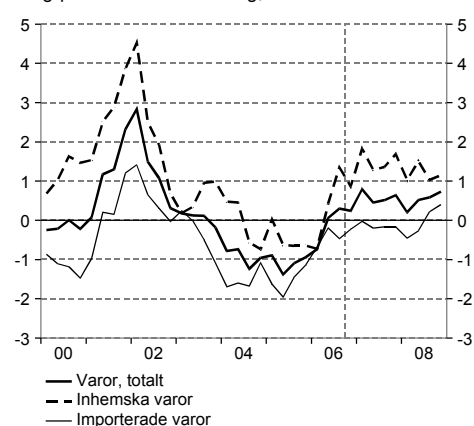
Under 2005 och 2006 har ett stigande oljepris bidragit till en högre inflation. Det fallande oljepriset i prognosen drar ner inflationen under prognosperioden. På liknande sätt har stigande elpriser bidragit till en högre inflation under 2006. Detta har förklarats med låga nivåer i vattenmagasinen, högt oljepris samt högre pris på utsläppsrätter. Under hösten har elpriserna på elbörsen fallit tillbaka. Ett lägre oljepris påverkar även priset på elmarknaden. Elpriset till kund har i genomsnitt ännu inte minskat, men väntas att falla tillbaka under prognosperioden på grund av det lägre marknadspriset på elbörsen. (se diagram 154)

Hyreshöjningarna blev 0,9 procent i genomsnitt 2006, vilket är betydligt lägre än det historiska genomsnittet.⁵⁸ Hyreshöjningarna bedöms bli måttliga även under 2007, men mer i linje med

⁵⁷ Konjunkturinstitutet antar att skatteavdraget för hushållsnära tjänster införs och beaktas i KPI på liknande sätt som ROT-avdraget.

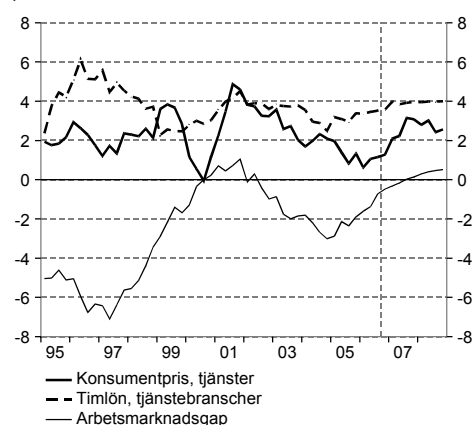
⁵⁸ Den genomsnittliga årliga ökningstakten för hyror mellan 1995 och 2005 är 2,6 procent.

Diagram 152 Varupriser
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

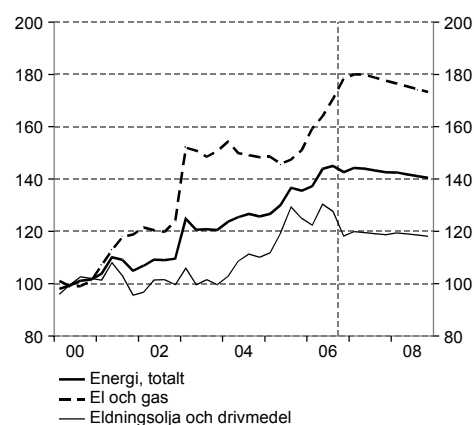
Källa: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 153 Tjänstepriser
Årlig procentuell förändring respektive procent av potentiellt arbetade timmar, kvartalsvärden

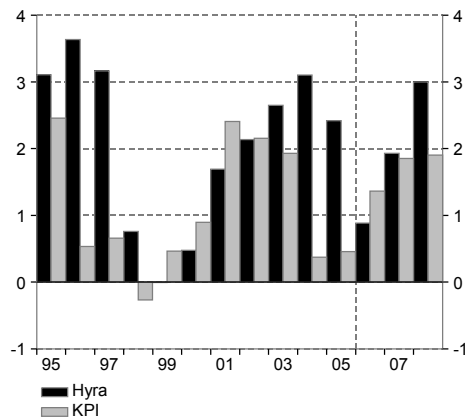
Anm. Konsumentpriset är beräknat exkl. förändrade indirekta skatter och subventioner. Timlön i tjänstebranscher är exkl. finans- och fastighetsverksamhet. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 154 Energifriser
Index 2000=100, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 155 Hyror
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

det historiska genomsnittet under 2008, bl.a. beroende på stigande räntekostnader (se diagram 155).

Den föreslagna förändringen av fastighetsbeskattningen påverkar såväl KPI- som UND1X-inflationen. SCB beaktade i KPI för oktober 2006 det föreslagna taket på fastighetsskattens markvärde, vilket bidrog till att KPI-inflationen sänktes med 0,2 procentenheter. Dessutom föreslås en frysning av underlaget till uttag för fastighetsskatt på 2006 års nivå. Detta medför att fastighetsskatten inte ger något bidrag till KPI-inflationen. UND1X-inflationen beräknas som om regeländringar inte genomförs. Eftersom de gamla reglerna medförde att UND1X-inflationen steg med knappt 0,1 procentenheter såväl 2007 och 2008 kommer denna effekt att kvarstå.⁵⁹

⁵⁹ Prognosen förutsätter att den aktuella frysningen beaktas vid SCB:s beräkningar på samma sätt som den tidigare frysningen av taxeringsvärden 1997–2001.

Offentliga finanser

De offentliga finanserna är fortsatt starka. Det finansiella sparandet i den offentliga sektorn uppgår 2008 till 3,1 procent som andel av BNP, vilket är i stort sett samma nivå som 2006 (se tabell 34 och diagram 156). Den direkta effekten av den nya regeringens budget är att de offentliga finanserna försvagas med 17 miljarder kronor 2008.

Underfinansieringen av budgeten motverkas av den starka arbetsmarknadsutvecklingen som till viss del är ett resultat av regeringens reformer för att stärka ekonomins utbudssida. Bland annat minskar antalet personer som försörjs med sociala ersättningar med 125 000 personer 2006–2008. Detta bidrar till att den offentliga sektorns utgifter som andel av BNP sjunker (se diagram 157). Dessutom medför den starkare arbetsmarknaden att skatteunderlaget blir större, vilket motverkar skattebortfallet från bl.a. jobbvadraget. Det förhållandevis höga finansiella sparandet upprätthålls således trots sänkta inkomstskatter.

Tabell 34 Den offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Inkomster	1 421	1 507	1 575	1 639	1 711
<i>Procent av BNP</i>	55,4	56,4	55,5	54,5	54,1
Utgifter	1 384	1 433	1 489	1 554	1 615
<i>Procent av BNP</i>	53,9	53,7	52,5	51,6	51,0
Finansiellt sparande	38	73	86	85	97
<i>Procent av BNP</i>	1,5	2,7	3,0	2,8	3,1

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Det genomsnittliga sparandet 2000–2008 beräknas uppgå till 2,2 procent av BNP. Slutsatsen är att regeringens och riksdagens mål om 2 procents överskott i genomsnitt över en konjunkturcykel överträffas något.

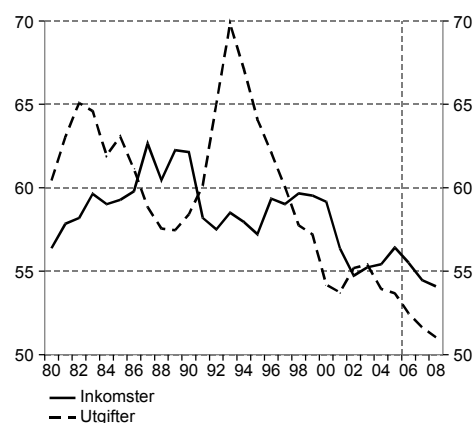
Utvecklingen av det offentliga finansiella sparandet är dock mer svårbedömd än normalt eftersom den i hög grad beror på i vilken omfattning de dynamiska effekterna av den nya regeringens politik slår igenom. Tillkommande reformer, även sådana som syftar till att stimulera utbudssidan i ekonomin, bör därför vara fullt ut finansierade i budgeten. Så vitt nu kan bedömas behöver inte heller den svenska ekonomin några ytterligare tillväxtstimulanser från en expansiv finanspolitik de kommande åren. Konjunkturinstitutet bedömer därför att finanspolitiken inte bör vara expansiv 2007 och 2008. Om det höga offentliga finansiella sparandet bibehålls står dessutom Sverige bättre rustat inför nästa konjunkturedgång.

Diagram 156 Offentliga sektorns finansiella sparande
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 157 Inkomster och utgifter i offentlig sektor
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den ekonomiska politikens inriktning och mål

Neutral finanspolitik trots underfinansierad budget

Den nya regeringen har aviserat åtgärder vars direkta effekter enligt Konjunkturinstitutets bedömning leder till att de offentliga finanserna försvagas med 11 miljarder kronor år 2007 och med ytterligare 6 miljarder kronor år 2008 (se avsnittet ”Budgetens direkta effekter”). Om man bara beaktar de direkta effekterna är budgeten således underfinansierad. Trots detta faller inte det finansiella sparandet under prognosperioden. De fortsatt starka offentliga finanserna förklaras främst av att den gynnsamma arbetsmarknadsutvecklingen, som delvis beror på den förda politiken, stärker skatteunderlaget och dämpar de offentliga utgifterna. Det offentliga finansiella sparandet som andel av BNP bedöms därför bli kring 3 procent under prognosperioden.

Konjunkturinstitutet mäter finanspolitikens inriktning som den politikberoende förändringen av finansiellt sparande. Den politikberoende effekten beräknas som den del av förändringen av det finansiella sparandet som inte kan förklaras av den makroekonomiska utvecklingen eller engångseffekter.⁶⁰ Måttet syftar således till att fånga upp effekten på finansiellt sparande av politiskt bestämda regeländringar. Finanspolitikens inriktning mätt på detta sätt var åtstramande 2005 och är neutral 2006–2008 (se tabell 35).

Tabell 35 Finanspolitikens inriktning

Procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Finansiellt sparande	1,5	2,7	3,0	2,8	3,1
Justerat för engångseffekter	0,9	2,3	3,0	2,8	3,1
Förändring, procentenheter	1,1	1,4	0,7	-0,2	0,2
Varav					
Ekonomiberoende förändring	-0,4	0,5	0,8	-0,2	0,0
Politikberoende förändring	1,4	0,9	-0,1	0,0	0,2

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den politikberoende förändringen indikerar att finanspolitiken 2007–2008 är neutral, trots att de av regeringen aviserade reformerna inte är fullt finansierade i budgeten. En förklaring till detta är att transfereringarna till hushållen inte är kopplade till den ekonomiska utvecklingen, vilket gör att den offentliga sektorns utgifter som andel av BNP faller när ekonomin växer kraftigt. Detta tolkas, i avsikt av politiska beslut som höjer transfereringarna, som en åtstramning i den politikerberoende för-

⁶⁰ I beräkningen av såväl den finanspolitiska inriktningen som det nedan redovisade konjunkturjusterade sparandet exkluderas de tillfälliga skatteinkomster som uppkom genom den extraordinära upplösningen av aktiebolagens skattemässiga periodiseringsfonder 2004 och 2005 när dessa räntebelades.

ändringen av finansiellt sparande. En annan förklaring är att den nya regeringens reformer stimulerar utbudssidan i ekonomin. Reformernas utformning medför att såväl faktisk som potentiell sysselsättning och BNP stiger snabbare än vad de skulle ha gjort annars (se fördjupningsrutan ”Effekter av den nya ekonomiska politiken”). Underfinansieringen av budgeten motverkas därför av att skatte- och avgiftsunderlagen utvecklas starkare och utgifterna svagare än vad som skulle ha varit fallet utan reformerna.

Offentligt sparande något över tvåprocentmålet

Mål för den offentliga sektorns finansiella sparande: Sparandet ska uppgå till 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel.

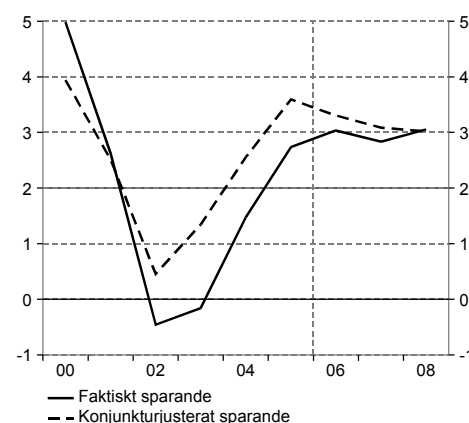
Målet för den offentliga sektorns finansiella sparande gäller över en konjunkturcykel. Åren 2000 till och med 2008, som bedöms motsvara en konjunkturcykel, uppgår den offentliga sektorns finansiella sparande till i genomsnitt 2,2 procent av BNP. Det offentliga sparandet ligger därför något över målet.

Den offentliga sektorns inkomster och utgifter varierar med konjunkturläget. När resursutnyttjandet är högt så är skatteintäkterna höga och utgifterna låga, vilket ger ett högt finansiellt sparande. Det offentliga sparandet påverkas även av att skatte- och utgiftsbaserna utvecklas på olika sätt beroende på typen av konjunkturstörningar.

För att få en uppfattning om de offentliga finansernas underliggande utveckling beräknar Konjunkturinstitutet ett konjunkturjusterat finansiellt sparande. I detta sparande har konjunkturfaktorer, sammansättningseffekter och vissa tillfälliga effekter rensats bort. Detta mått visar alltså vilket sparande som skulle ha uppkommit vid ett balanserat resursutnyttjande och en normal sammansättning av BNP. Det konjunkturjusterade sparandet kan därför användas som en indikation på avvikelser från tvåprocentmålet under enskilda år.

Det konjunkturjusterade sparandet ligger över 3 procent av BNP åren 2006–2008. År 2006 ligger det konjunkturjusterade sparandet över det faktiska sparandet som en följd av ett lågt resursutnyttjande (se tabell 36 och diagram 158). Åren 2007 och 2008 faller det konjunkturjusterade sparandet och närmar sig nivån på det faktiska sparandet. Detta förklaras framför allt av att produktions- och arbetsmarknadsgapet sluts. Annorlunda uttryckt är resursutnyttjandet i slutet av prognosperioden ungefär i balans, vilket medför att det konjunkturjusterade sparandet i stort sett sammanfaller med det faktiska sparandet.

Diagram 158 Faktiskt och konjunkturjusterat finansiellt sparande
Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 36 Konjunkturjusterat finansiellt sparande

Procent av BNP, potentiell BNP respektive potentiellt arbetade timmar

	2004	2005	2006	2007	2008
Finansiellt sparande	1,5	2,7	3,0	2,8	3,1
Justering för					
Effekt av BNP-gap	0,8	0,9	0,2	0,1	0,0
Effekt av arbetsmarknadsgap	0,7	0,6	0,3	0,0	-0,1
BNP-sammansättning	0,2	-0,2	-0,2	0,2	0,1
Engångseffekter	-0,5	-0,4	0,0	0,0	0,0
Konjunkturjusterat sparande	2,6	3,6	3,3	3,1	3,0

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Anledningen till att det konjunkturjusterade finansiella sparandet inte faller kraftigare trots att regeringens reformer inte är fullt ut finansierade är, som diskuterats ovan, att reformerna till stor del är inriktade på att öka utbudet av arbetskraft. Den höga tillväxten, vilken bidrar till att det faktiska offentliga finansiella sparandet förblir högt, kan därför ske utan att resursutnyttjandet i ekonomin blir ansträngt. BNP-gapet och arbetsmarknadsgapet är därför nära noll 2008, varför den konjunkturrella justeringen av det finansiella sparandet blir marginell.

Goda marginaler till utgiftstaket

Mål för statens utgifter: De takbegränsade utgifterna får inte överskrida de av riksdagen beslutade utgiftstaken.

I budgetpropositionen för 2007 föreslår den nya regeringen att det tidigare fastställda utgiftstaket för 2007 sänks med 11 miljarder kronor till 938 miljarder kronor och att utgiftstaket för 2008 fastställs till 971 miljarder kronor (se tabell 37).

Tabell 37 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor

	2004	2005	2006	2007	2008
Fastställda utgiftstak för staten	858	870	907	938	971
Summa takbegränsade utgifter	856	864	900	921	952
Marginal till taket	2	6	7	17	19
Skattekrediteringar	8	14	15	8	4

Anm. Till skattekrediteringar medräknas här enbart de som är att likställa med utgifter enligt nationalräkenskaperens definition.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Marginalen till utgiftstaket för 2006 beräknas uppgå till 7 miljarder kronor, motsvarande 0,8 procent av det för året fastställda taket. För 2007 och 2008 stiger marginalen ytterligare till 17 respektive 19 miljarder kronor motsvarande 1,8 procent av taket

för 2007 och 1,9 procent av taket för 2008. Det kan betraktas som goda marginaler (se diagram 159).

Den förhållandevis låga ökningen av de takbegränsade utgifterna 2006–2008 förklaras bl.a. av att transfereringarna till hushållen minskar som andel av BNP. Den fallande arbetslösheten medför att utgifterna i arbetslöshetsförsäkringen minskar med 8 miljarder kronor från 2005 till 2008. En ytterligare förklaring till den låga utgiftsökningen är minskningen av arbetsmarknadsåtgärder från och med 2007.

Vissa ekonomiska stöd ges i form av skattekrediteringar på mottagarens skattekonto, vilka även de är att likställa med utgifter.⁶¹ Om dessa stöd skulle ha utformats som utgifter under utgiftstaket hade, vid i övrigt oförändrade omständigheter, utgiftstaket överskridits 2006 (se tabell 37). Den nya regeringen avser att minska användningen av skattekrediteringar i syfte att ge utgiftstaket dess avsedda betydelse. Skattekrediteringarna uppgår till 8 miljarder kronor 2007 och till 4 miljarder kronor 2008, vilket är lägre än marginalen till taken.

Rekordstora överskott i kommunsektorn

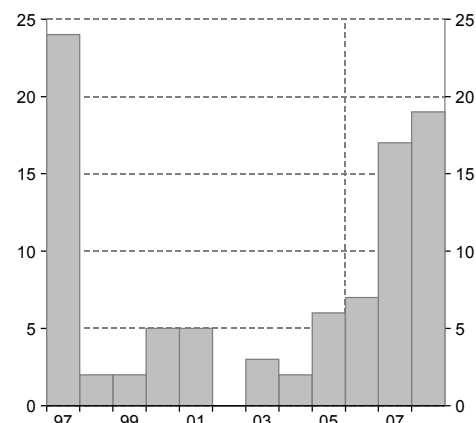
Mål för kommuner och landsting – balanskravet: Budgeten för nästa kalenderår ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. Om ett underskott ändå uppstår, ska det negativa resultatet balanseras med motsvarande överskott under de närmast följande tre åren.

År 2006 beräknas resultatet för kommuner och landsting uppgå till 16 miljarder kronor, vilket är en ökning med 4 miljarder kronor jämfört med det tidigare rekordåret 2005 (se diagram 160). Sektorn som helhet klarar därmed inte bara det lagfästa balanskravet utan även den av Sveriges Kommuner och Landsting föreslagna tumregeln för god ekonomisk hushållning. Denna tumregel säger att resultatet bör ligga runt 2 procent av erhållna skatter och generella statsbidrag. Det starka resultatet förklaras framför allt av höjda statsbidrag från och med 2005 (se diagram 161), vilka inte fullt ut har använts för att öka utgifterna. Det förbättrade arbetsmarknadsläget ger därtill ökade skatteinkomster.

Statsbidragen som andel av BNP är fortsatt höga 2007 och 2008, även om andelen sjunker något. Samtidigt utvecklas skatteinkomsterna allt starkare från och med 2008. Till följd av de förbättrade finanserna antas att den genomsnittliga kommunal-skattesatsen sänks med 5 öre under 2007. Trots detta uppfylls balanskravet med god marginal under såväl 2007 som 2008. I enlighet med den av Sveriges Kommuner och Landsting före-

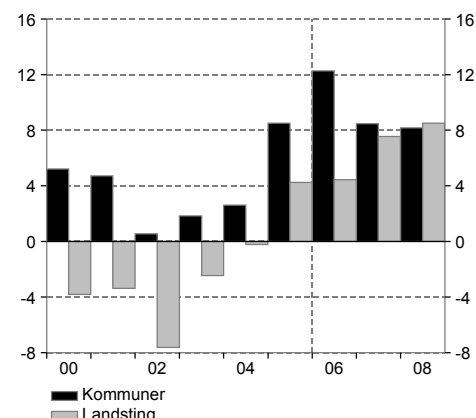
⁶¹ Av de totala skattekrediteringarna är, enligt nationalräkenskaperna, somliga att likställa med skatter medan andra är att likställa med utgifter. Från och med 2007 redovisas dessa i statsbudgeten under en egen inkomsttyp i syfte att ge en tydligare bild av utgifternas utveckling.

Diagram 159 Statens budgeteringsmarginal
Miljarder kronor

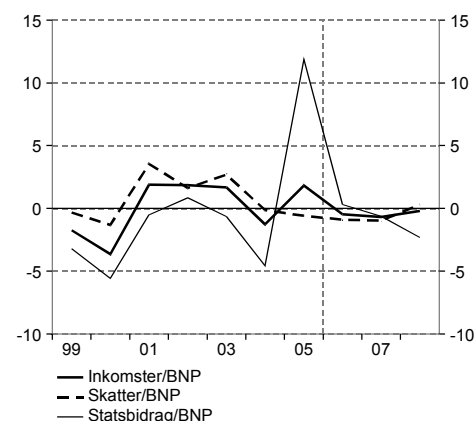
Källor: Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

Diagram 160 Resultat i kommunsektorn
exkl. extraordinära poster
Miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 161 Kommunsektorns inkomster
Årlig procentuell förändring

Källa: Konjunkturinstitutet.

slagna tumregeln kan sektorn som helhet sägas bedriva god ekonomisk hushållning.

Det finns flera skäl till att många kommuner och landsting bör ha en god marginal till balanskravet under de närmaste åren. Investeringsbehovet är stort då kapitalstocken är gammal. Dessutom bör sektorn ha en buffert för framtida demografiska utmaningar. Åren 2006–2008 är de demografiska förhållandena gynnsamma men redan 2010 börjar kostnaderna för avtalspensionerna att stiga kraftigt. Några år senare stiger även kostnaderna för äldreomsorg.

Skatte- och bidragsfrågor

Färre än 1 miljon uppstår sociala ersättningar 2007

År 2007 kommer antalet personer som försörjs med sociala ersättningar att uppgå till 984 000. Därmed är antalet personer med sociala ersättningar färre än 1 miljon för första gången sedan 1992. År 2008 minskar antalet personer med ytterligare 53 000 till 931 000. Antal personer som försörjs med sociala ersättningar minskar sammantaget med 125 000 under 2006–2008 (se tabell 38 och diagram 162). Minskningen förklaras nästan helt av den goda arbetsmarknadutvecklingen eftersom minskningen av personer med arbetsmarknadsersättningar svarar för närmare 90 procent av nedgången.

Tabell 38 Personer försörjda med sociala ersättning

Helårsekvivalenter 20–64 år, tusental

	2004	2005	2006	2007	2008
Ohälsa	660	652	632	622	619
varav Sjuk- och rehabiliteringspenning	227	195	172	163	163
Sjuk- och aktivitetsersättning	433	457	460	459	456
Arbetsmarknadsersättningar	319	333	336	276	229
varav Arbetslöshet	217	218	202	190	169
Arbetsmarknadsprogram	102	115	134	86	60
Socialbidrag	88	87	88	86	83
Summa	1 067	1 072	1 056	984	931
Förändring från föregående år	34	5	-16	-71	-53
Procentuell förändring	3,3	0,4	-1,5	-6,8	-5,4

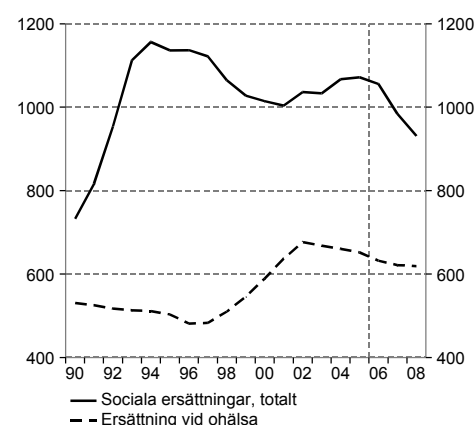
Anm. En helårsekvivalent motsvarar en person som försörjs med full ersättning ett helt år. Det vill säga två personer som varit arbetslösa i ett halvt år var blir en helårsekvivalent tillsammans. En helårsekvivalent är alltså en statistisk konstruktion och beräknas för att ge ett jämförbart mått över tiden på den outnyttjade arbetskraften.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Antalet personer med sjuk- eller rehabiliteringspenning, som har minskat sedan 2002, fortsätter att falla till och med 2007. Därför bedöms nedgången upphöra bl.a. mot bakgrund av att den stigande sysselsättningen medför fler tillfällen till sjukskrivningar (se diagram 163). Antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning (tidigare förtidspension) är i stort sett oförändrat mellan 2005 och 2008. Det beror på att antalet nybeviljade ersättningar är ungefär lika många som utflödet till ålderspension. Sammantaget minskar antalet personer som försörjs med ersättningar för ohälsan med 33 000 personer 2005–2008.

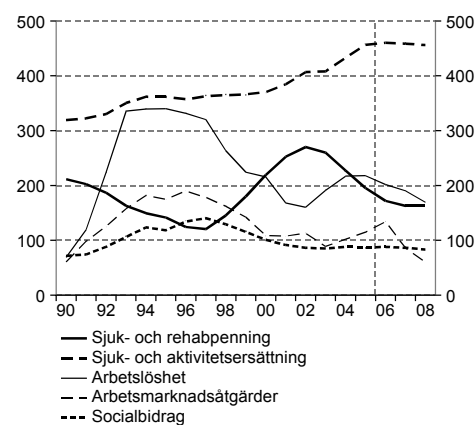
Kraftigt utökade arbetsmarknadsprogram i form av plusjobb och utbildningsvikariat medför att antalet personer med arbetsmarknadsersättningar ökar 2006 trots den starka sysselsättningsuppgången. Åren 2007 och 2008 minskar dock antalet personer i åtgärder till följd av regeringens neddragning av programvolymerna.

Diagram 162 Sociala ersättningar, 20–64 år
Helårsekvivalenter
Tusental

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 163 Sociala ersättningar, 20–64 år
Helårsekvivalenter i olika ersättningssystem
Tusental

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Personer som försörjs med socialbidrag minskar som en följd av den ljusare arbetsmarknaden med färre arbetslösa.

Pensionerna ökar med 1,6 procent 2007

I pensionssystemet räknas pensionerna upp med förändringen av inkomstindex reducerat med 1,6 procentenheter, s.k. följsamhetsindexering. Uppräkningen beror av prisutvecklingen föregående år samt av de förvärvsarbetandes realinkomstutveckling under de tre föregående åren. Pensionerna ökar med 1,6 procent 2007 som en följd av pris- och inkomstutvecklingen under senare år (se tabell 39). En starkare inkomstutveckling leder till att pensionerna beräknas öka med 2,3 procent 2008.

Tabell 39 Uppräkning av pensioner och pensionsförmögenhet

Årlig procentuell förändring respektive index

	2004	2005	2006	2007	2008
Pensioner (följsamhetsindexering)	1,8	0,8	1,1	1,6	2,3
varav Realinkomst ¹	1,8	2,0	2,2	1,7	2,4
Norm ²	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6
KPI ³	1,6	0,4	0,6	1,5	1,5
Pensionsbehållning	3,4	2,4	2,7	3,2	4,0
Inkomstindex	115,64	118,41	121,65	125,57	130,55
Inkomstbasbelopp ⁴	42 300	43 300	44 500	45 900	47 700
Prisbasbelopp	39 300	39 400	39 700	40 300	40 900

¹ Genomsnittlig real inkomstutveckling under tre föregående år för alla personer 16–64 år med pensionsgrundande inkomst.

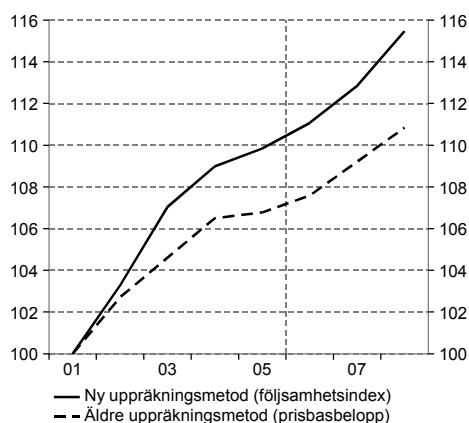
² Vid beräkning av pensionsbeloppets initiala storlek beaktas en tillväxt på 1,6 procent, som här borträknas.

³ KPI-inflation från juni till juni föregående år.

⁴ Används vid beräkning av taket för pensionsgrundande inkomst.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 164 Pensionsbelopp
Index 2001=100

Källa: Konjunkturinstitutet.

Med den aktuella metoden för uppräkning av pensioner, följsamhetsindexering, hamnar pensionsnivån 4,6 procent högre 2008 än den skulle ha gjort med den gamla metoden, prisindexering (se diagram 164). Det är dock inte möjligt att enbart utifrån indexeringen av pensionerna bedöma den samlade effekten för pensionärerna av övergången till det nya pensionssystemet.

Pensionsbehållningen, dvs. summan av fastställda pensionsrätter för inkomstpension, omräknas årligen med hänsyn till inkomstindex. Det innebär att behållningen skrivs upp med 3,2 procent 2007, och med ytterligare 4,0 procent 2008.

Offentliga sektorns inkomster och utgifter

Budgetens direkta effekter

Den offentliga sektorns finansiella sparande påverkas av såväl den makroekonomiska utvecklingen som förändrade skatte- och bidragsregler. I tabell 40 redovisas översiktligt de direkta effekterna på den offentliga sektorns finanser av den nya regeringens budgetproposition för 2007.⁶²

Tabell 40 Direkta effekter av budgetpropositionen

Miljarder kronor

	2007	2008
Inkomster	-27	-29
Direkta skatter, hushåll	-42	-44
Direkta skatter, företag	-1	-1
Produktionsskatter	3	2
Socialavgifter	1	0
Övriga inkomster	13	12
Utgifter	-16	-12
Offentlig konsumtion	1	3
Offentliga investeringar	1	1
Transfereringar	-17	-17
Övriga utgifter	-1	1
Finansiellt sparande	-11	-17

Anm. Förslag som ingår i den nya regeringens budgetproposition och som förutsätter ett godkännande av EU-kommissionen har inte beaktats.

Källor: Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Störst effekt har förslagen i budgetpropositionen på hushållens direkta skatter och på transfereringarna till hushållen. Det förklaras bl.a. av jobbvdraget och av sänkta ersättningsnivåer vid arbetslöshet. Samtidigt stiger övriga inkomster till följd av högre avgifter till a-kassan, vilket avsevärt förstärker den offentliga sektorns inkomster.

De sammantagna direkta effekterna av budgetpropositionen är att den offentliga sektorns finansiella sparande försvagas med 11 miljarder kronor 2007 och ytterligare 6 miljarder kronor 2008. Som diskuterats ovan förstärks de offentliga finanserna emellertid av den starka ekonomiska utvecklingen samt de dynamiska effekterna av regeringens reformer (se avsnittet "Neutral finanspolitik trots underfinansierad budget").

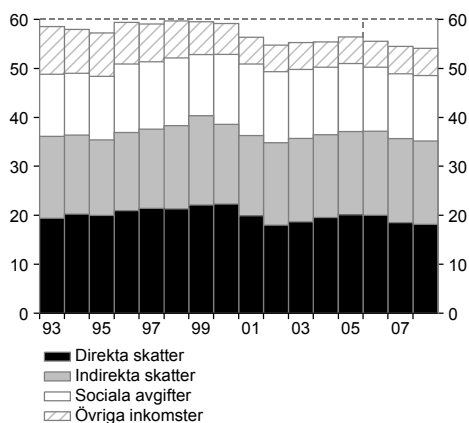
⁶² I likhet med tidigare beaktas samtliga förslag som finns i regeringens proposition, med undantag för förslag som är ospecificerade vad gäller tidpunkten för införandet, samt förslag som förutsätter ett godkännande av EU-kommissionen. Det innebär att utförsäljningen av statliga bolag inte beaktats, och inte heller slopade socialavgifter för vissa tjänsteföretag.

Diagram 165 Skatter och avgifter
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 166 Offentliga sektorns inkomster
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Skattekvoten sjunker kraftigt

Skatter och avgifter svarar för ungefär 90 procent av den offentliga sektorns inkomster.⁶³ Skattekvoten, dvs. summan av skatter och avgifter som andel av BNP, har sjunkit markant sedan toppnivån 2000 (se diagram 165). Skattekvoten uppgår till 50,5 procent av BNP 2006 och fortsätter att falla kommande år (se tabell 41).

Minskningen framöver beror framför allt på lägre direkta skatter från hushållen som en följd av det s.k. jobbvadraget, vilket minskar hushållens direkta skatter med närmare 40 miljarder per år 2007 och 2008 (se diagram 166). En ytterligare orsak är att den genomsnittliga kommunalskattesatsen sänks med 5 öre från och med 2007. Dessutom faller energiskatter som andel av BNP, bl.a. till följd av en återhållsam energiförbrukning av hushållen.

Tabell 41 Skatter och avgifter

Procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Skattekvot	50,5	51,3	50,5	49,1	48,8
Varav					
Hushållens direkta skatter	16,5	16,4	16,4	14,9	14,8
Företagens direkta skatter	3,1	3,8	3,6	3,7	3,4
Socialavgifter	13,8	13,8	13,1	13,2	13,3
Mervärdesskatt	9,3	9,5	9,5	9,5	9,5
Energiskatter	2,4	2,4	2,3	2,1	2,1
Övriga skatter	5,4	5,4	5,7	5,7	5,6
Varav					
EU-skatter	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
Offentliga sektorns skatter	50,3	50,9	50,2	48,9	48,5
Staten	28,1	29,0	28,5	27,3	26,9
Kommunsektorn	16,4	16,3	16,1	16,0	16,0
Ålderspensionssystemet	5,7	5,7	5,6	5,6	5,6

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den nya regeringen har i budgetpropositionen för 2007 även föreslagit ett antal åtgärder som förstärker skatteinkomsterna, såsom försämrade avdragsregler och slopad skattereduktion för avgifter till fackföreningar och a-kassa. Nedgången i skattekvoten dämpas också av att socialavgifterna stiger som andel av BNP åren 2007 och 2008. Uppgången i socialavgifterna förklaras delvis av regeländringar. Det särskilda avdraget vid beräkning av socialavgifter halveras 2007 och slopas helt 2008, och nedsättningen av arbetsgivaravgifter för enmansföretag som anställer tas bort.

⁶³ Övriga inkomster består bl.a. av tillräknade pensionsavgifter, frivilliga egenavgifter, utdelning från Riksbanken, ränteinkomster och utdelningar från statligt ägda aktiebolag.

Rekordlåga offentliga utgifter

År 2005 var de offentliga utgifterna som andel av BNP de lägsta på över 25 år. Åren 2006–2008 fortsätter utgiftsandelens att minska. Det beror framför allt på att transfereringarna till hushållen minskar som andel av BNP.

Tabell 42 Offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Utgifter	53,9	53,7	52,5	51,6	51,0
Offentlig konsumtion	27,4	27,1	26,7	26,6	26,5
Offentliga investeringar	2,8	2,8	3,0	3,0	3,0
Transfereringar till hushåll	18,8	18,4	17,7	16,8	16,4
Transfereringar till företag	1,6	1,9	1,6	1,6	1,5
Transfereringar till utlandet	1,4	1,5	1,5	1,6	1,6
Ränteutgifter	1,9	2,0	1,9	2,1	2,0

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Transfereringarna till hushållen utgör drygt en tredjedel av de offentliga utgifterna (se tabell 42 och diagram 168). Sedan 1993 har transfereringarna till hushållen stadigt minskat som andel av BNP. Till största delen förklaras minskningen av att transfereringar för arbetsmarknad, ohälsa och ålderdom sjunker i förhållande till BNP.

Arbetsmarknadsutgifternas andel av BNP minskar med 0,7 procentenheter från 2005 till 2008 (se tabell 43). De föreslagna åtgärderna i budgetpropositionen, med lägre ersättning i arbetslöshetsförsäkringen och neddragningar i de arbetsmarknadspolitiska programmen, men även en stigande sysselsättning är förklaringar till de minskande arbetsmarknadsutgifterna.

Tabell 43 Offentliga transfereringar till hushållen

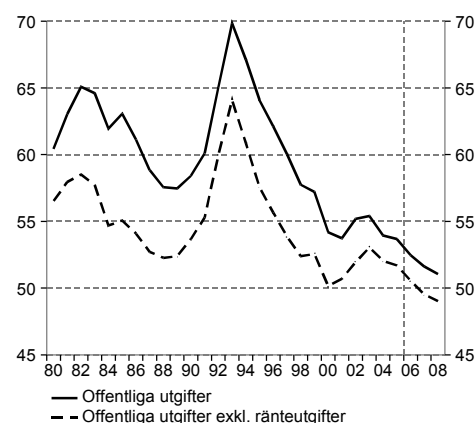
Procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Transfereringar till hushållen	18,8	18,4	17,7	16,8	16,4
Ålderdom	9,0	8,7	8,4	8,2	8,2
Arbetsmarknad	1,7	1,6	1,5	1,2	0,9
Ohälsa	3,6	3,5	3,3	3,0	2,9
Handikapp	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Barn/studier	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2
Socialbidrag	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
Övrigt	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9

Anm. Ålderdom = ålderspensioner, garantipensioner, avtalade pensioner samt bostadstillägg till pensionärer. Arbetsmarknad = ersättning för arbetslöshet, arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt lönegaranti. Ohälsa = sjuk- och rehabiliteringspenning, sjuk- och aktivitetsersättning samt från den 1 januari 2005 ingår bostadstillägg till personer med sjuk- eller aktivitetsersättning. Handikapp = arbetsskada, assistansersättning m.m. Barn/studier = barnbidrag, föräldraförsäkring, underhållsstöd samt studiebidrag.

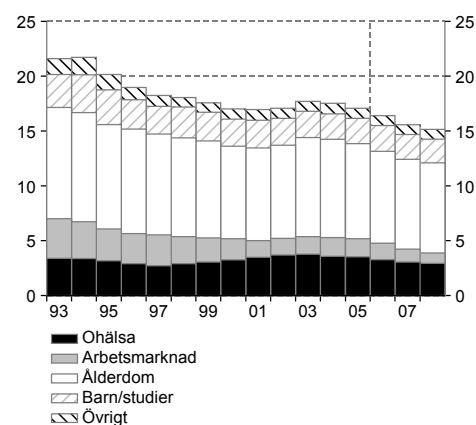
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 167 Offentliga sektorns utgifter
Procent av BNP

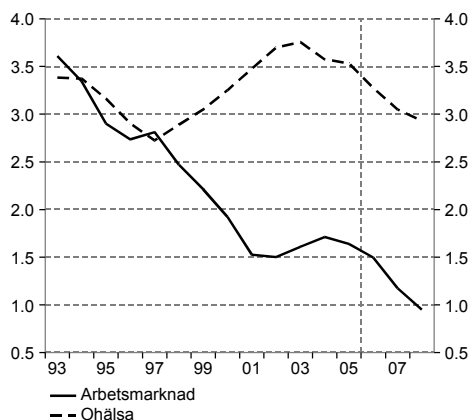
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 168 Transfereringar till hushållen
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 169 Utgifter för arbetsmarknad respektive ohälsa
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Sjukpenningdagarna fortsätter att falla 2006 och 2007 och planar ut 2008. I januari 2007 införs nya regler i sjukförsäkringen. Inkomsttaket i sjukförsäkringen sänks till 7,5 prisbasbelopp, den sjukpenninggrundade inkomsten sänks och den högsta dagsättningen till arbetslösa som uppstår sjukpenning sänks. Sammantaget beräknas regelförändringarna minska utgifterna i sjukförsäkringen med 1,5 miljarder kronor. Utgifterna för sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare förtidspension) minskar som andel av BNP 2007 och 2008. Totalt faller utgifterna för ohälsan med 0,6 procentenheter som andel av BNP från 2005 till 2008 (se diagram 169).

Utgifterna för ålderdom sjunker till följd av att utgifterna för garantipensionen och efterlevandepensionen inte ökar i samma takt som BNP.

Den offentliga konsumtionen utgör drygt hälften av de totala offentliga utgifterna och har under de senaste tio åren pendlat mellan 27 och 28 procent som andel av BNP. Utvecklingen av offentlig konsumtion styrs delvis av demografiska förhållanden. Under prognosperioden utvecklas de demografiska förhållandena gynnsamt, vilket bidrar till att den offentliga konsumtionen i relation till BNP minskar till 26,5 procent.

De offentliga investeringarna är i stort sett oförändrade som andel av BNP under prognosperioden. Statliga infrastrukturinvesteringar, en åldrad kapitalstock och de goda finanserna inom kommunsektorn driver på investeringarna så att de stiger ungefär i takt med BNP 2007 och 2008.

Transfereringarna till företag ökade som andel av BNP 2005, främst genom statens ersättning till Vattenfall på 4,1 miljarder kronor för det indragna drifttillståndet för reaktor 2 i Barsebäcksverket. År 2006 sjunker andelen tillbaka till 2004 års nivå för att sedan sjunka något ytterligare fram till 2008.

Högre EU-avgift samt växande utgifter för internationellt bistånd medför att transfereringarna till utlandet ökar som andel av BNP 2007 och 2008.

Finansiellt sparande i delsektorer

Den goda konjunkturen bidrar till starka offentliga finanser

Den offentliga sektorns finansiella sparande är fortsatt högt och alla sektorer har positivt sparande 2007 och 2008 (se tabell 44).

Premiepensionsmedel från staten till pensionssystemet betalas från och med 2006 ut med ett års förskjutning i stället för som tidigare med två års förskjutning. Det innebär en extra utbetalning 2006 och att statens finansiella sparande tillfälligt försämras, samtidigt som sparandet i ålderspensionssystemet ökar till 2,8 procent som andel av BNP. Sparandet i de två sektorerna återgår därefter till normala nivåer eftersom utbetalningen då åter sker en gång per år.

Tabell 44 Finansiellt sparande i delsektorer

Procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Offentliga sektorn	1,5	2,7	3,0	2,8	3,1
Staten	-0,5	0,2	-0,3	0,6	1,0
Ålderspensionssystemet	1,8	1,9	2,8	1,8	1,6
Kommunerna	0,0	0,3	0,2	0,1	0,1
Landstingen	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den kommunala sektorns finansiella sparande är 0,5 procent som andel av BNP 2006–2008, medan ålderspensionssystemets sparande faller till 1,6 procent som andel av BNP 2008 samtidigt stiger statens sparande till 1 procent som andel av BNP.

Starka finanser i staten 2007 och 2008 även utan försäljning av tillgångar

Den långsiktiga utvecklingen av statens finansiella sparande och statens budgetsaldo sammanfaller väl, även om skillnaderna enskilda år kan vara avsevärda (se tabell 45 och diagram 170). Det högre sparandet sedan 2004 beror på konjunkturuppgången.

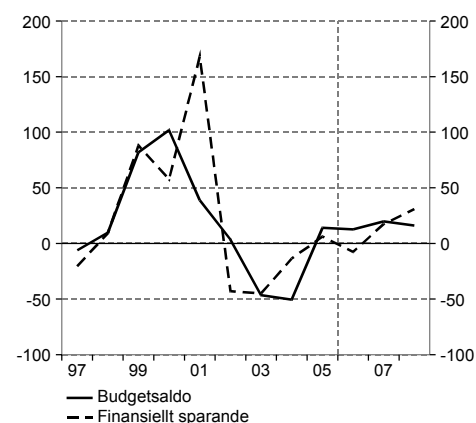
Tabell 45 Statens finansiella sparande och budgetsaldo

Miljarder kronor, procent av BNP

	2004	2005	2006	2007	2008
Finansiellt sparande	-14	6	-8	17	31
<i>Procent av BNP</i>	<i>-0,5</i>	<i>0,2</i>	<i>-0,3</i>	<i>0,6</i>	<i>1,0</i>
Justeringsposter					
Försäljning av aktiebolag	0	6	8	9	0
Överföring från AP-fonden	4	2	0	0	0
Utlåning, återbetalning, netto	-10	-5	2	-2	-2
Kurs- och valutaförfluster/vinster	-19	3	-12	-4	0
Periodiseringar	-32	-16	15	-10	-24
Övrigt	19	18	8	9	12
Budgetsaldo	-50	14	13	20	16
<i>Procent av BNP</i>	<i>-2,0</i>	<i>0,5</i>	<i>0,4</i>	<i>0,7</i>	<i>0,5</i>
Värdeförändring, övrigt	23	-64	31	0	0
Statsskuld, förändring	28	49	-44	-20	-16
Statsskuld (konsoliderad)	1 213	1 262	1 218	1 198	1 182
<i>Procent av BNP</i>	<i>47,3</i>	<i>47,3</i>	<i>42,9</i>	<i>39,8</i>	<i>37,4</i>
Maastrichtskuld	1 300	1 346	1 295	1 279	1 265
<i>Procent av BNP</i>	<i>50,7</i>	<i>50,4</i>	<i>45,6</i>	<i>42,5</i>	<i>40,0</i>

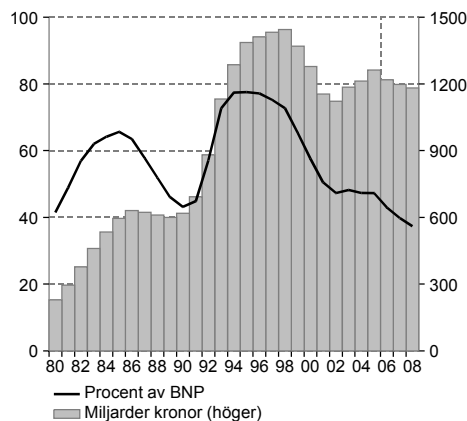
Källor: SCB, Riksgäldskontoret och Konjunkturinstitutet.

Den nya regeringen aviserar i budgetpropositionen för 2007 en avsikt att sälja ut statliga tillgångar för ca 50 miljarder kronor per år 2007 och 2008. I Konjunkturinstitutets beräkningar ingår inte några inkomster av utförsäljningar av statliga tillgångar eftersom ingen information om tidpunkten finns tillgänglig.

Diagram 170 Statens budgetsaldo och finansiella sparande
Miljarder kronor

Källor: SCB, Riksgäldskontoret och Konjunkturinstitutet.

Diagram 171 Statsskuld
Procent av BNP respektive miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Som ett resultat av de förbättrade statsfinanserna minskar stats-skulden gradvis under 2006–2008 och motsvarar 37,4 procent som andel av BNP 2008, den lägsta andelen sedan 1980 (se tabell 45 och diagram 171).

Sparandet i ålderspensionssystemet minskar

Det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet har legat relativt stabilt på strax under 2 procent som andel av BNP de senaste åren. För 2006 medför den extra utbetalningen till PPM ett tillfälligt högt sparande. Åren 2007 och 2008 kommer sparandet att minska till följd av att pensionsutbetalningarna växer starkare allt eftersom antalet pensionärer blir fler.

Från och med 2007 kommer sparandet i PPM att ingå i den privata sektorn i stället för i den offentliga sektorn och redovisningen kommer att justeras för tiden efter 2004. Därmed kommer den offentliga sektorns uppmätta sparande att nedjusteras med ca 1 procentenhet jämfört med de här redovisade nivåerna, medan den privata sektorns sparande justeras upp i motsvarande grad. I föreliggande prognos ingår dock sparandet i PPM i den offentliga sektorn.

Goda finanser i kommuner och landsting

En stark arbetsmarknad tillsammans med växande statsbidrag innebär att finanserna är goda i såväl kommuner som landsting 2006. Inkomstökningen ger utrymme för både konsumtions- och investeringsökningar.

De goda finanserna i kommunerna leder till en genomsnittlig sänkning av skattesatsen med 5 öre från och med 2007, vilket dämpar inkomstökningen något. År 2008 planar dessutom ökningen av statsbidragen ut. Kommunernas finansiella sparande minskar därmed till 0,1 procent av BNP 2008.

Även i landstingen har finanserna förbättrats de senaste åren. Det finansiella sparandet stiger till 0,4 procent av BNP per år 2007–2008. Det är framför allt ökade skatteinkomster som förklarar de goda finanserna.

Sammantaget för den kommunala sektorn ingår därmed i beräkningarna en sänkning av den genomsnittliga skattesatsen med 5 öre från och med 2007.

Reformer ökar de ekonomiska drivkrafterna för arbete

De ekonomiska drivkrafterna för ökat arbete kan mätas på olika sätt. Vissa mått syftar till att mäta drivkrafterna för att marginellt öka antalet arbetade timmar. Till dessa mått hör den s.k. marginella utbytesgraden, vilken är den andel av en arbetskostnadsökning som netto tillfaller den som ökar sin arbetsinsats (efter att hänsyn tagits till ökad skatt, ökade avgifter, minskade bidrag och framtida socialförsäkringsförmåner). Andra mått syftar till att mäta drivkrafterna för personer som inte är sysselsatta att bli sysselsatta. Ett sådant mått är den s.k. diskretionära utbytesgraden för den som övergår från arbetslöshet till arbete. Detta mått mäter den andel av arbetskostnaden som netto tillfaller den som övergår från arbetslöshet till arbete. Båda dessa mått beaktar arbetsgivaravgifter, mervärdesskatt och punktskatter.

Regeringens reformer höjer båda utbytesgraderna

Konjunkturinstitutet har beräknat effekterna på den marginella och den diskretionära utbytesgraden av reformerna i budgetpropositionen. Resultatet visar att den marginella utbytesgraden ökar med 1,5 procentenheter och att den diskretionära utbytesgraden ökar med 1,7 procentenheter (se tabell 46).

Tabell 46 Genomsnittliga utbytesgrader 2007
Procent

	Exkl. BP	Inkl. BP	Skilnad
Marginell utbytesgrad	39,2	40,7	+1,5
Exkl. arb.giv.avg., indirekta skatter och förmåner	59,2	61,6	+2,4
Marginaleffekt	40,8	38,4	-2,4
varav Inkomstskatter	38,6	36,3	-2,3
Bidrag	2,2	2,1	-0,1
Diskretionär utbytesgrad	12,4	14,1	+1,7
Exkl. arb.giv.avg., indirekta skatter och förmåner	18,7	21,3	+2,6
Tröskeeffekt	81,3	78,7	-2,6
varav Inkomstskatter	10,2	9,2	-1,0
Bidrag	71,1	69,5	-1,6

Anm. Beräkningarna utförs på information om hushållens inkomster 2004 framskrivna till 2007. Medelvärde för den diskretionära utbytesgraden har vägts med arbetslöshetstidens längd.⁶⁴

Källa: Konjunkturinstitutet.

Åtgärderna medför att den marginella utbytesgraden stiger från 39,2 procent till 40,7 procent. Vid en arbetskostnadsökning på 10 000 kronor tillfaller således ytterligare 150 kronor den som ökar sin arbetsinsats. I stället för att netto få behålla 3 920 kronor av den högre arbetskostnaden kommer åtgärderna medföra att arbetstagaren får behålla 4 070 kronor.

Den diskretionära utbytesgraden uppgår, före reformerna till 12,4 procent. För ett jobb med en arbetskostnad på 300 000 kronor per år får därmed den som övergår från arbetslöshet till arbete 37 200 kronor mer per år netto jämfört med att vara arbetslös. Åtgärderna i budgeten medför att det ekonomiska utbytet ökar från 12,4 procent till 14,1 procent, vilket motsvarar en ökning med 5 100 kronor per år, till sammanlagt 42 300 kronor per år.

Åtgärderna ger även lägre marginaleffekt och lägre tröskeeffekt

Beräkningarna visar även att reformerna medför att förändringarna i marginaleffekten och tröskeeffekten är större än motsvarande utbytesgrader. Marginaleffekten anger hur stor andel av en löneökning som hushållet får betala i form av ökad skatt och ökade avgifter, samt går miste om i form av minskade bidrag. Tröskeeffekten visar hur stor andel av lönen som hushållet kompenseras för vid övergång från arbete till arbetslöshet. Konjunkturinstitutets mått visar dock det omvända förhållandet, dvs. tröskeeffekten beräknas för övergång från arbetslöshet till arbete. Både marginaleffekten och tröskeeffekten är ofullständiga i så mening att de inte beaktar värdet av framtida förmåner, arbetsgivaravgifter och indirekta skatter. Av den anledningen relateras inkomstförändringar till lönen i stället för, som i fallet med utbytesgraderna, till arbetskostnaden.

En minskning av marginaleffekten, till följd av åtgärderna i budgetpropositionen, med 2,4 procent

⁶⁴ Syftet med att väga den genomsnittliga diskretionära utbytesgraden med längden på arbetslöshetsperioden är att på ett bättre sätt återspegla den möjliga ökningen av arbetsutbudet. En långtidsarbetslös som blir sysselsatt kommer att bidra med fler arbetade timmar till ekonomin under det aktuella året än en person som varit arbetslös under en kortare tid. Motsvarande beräkning av den marginella utbytesgraden utgår från att alla personer ökar sin arbetsinsats på marginalen. Det innebär att förändringen av antalet arbetade timmar är tämligen lika och därmed behövs ingen vägning.

av lönen innebär således att för en löneökning på 10 000 kronor stiger nettobehållningen för arbetstägaren med 240 kronor. Före åtgärderna uppgick nettobehållningen till 5 920 kronor, och efteråt har den stigit till 6 160 kronor.

Tröskeeffekten minskar från 81,3 procent till 78,7 procent av lönen till följd av åtgärderna i budgetpropositionen. Vid en lön på 200 000 kronor per år ökar därmed nettobehållningen vid övergång från arbetslöshet till arbete med 2,6 procent av lönen, vilket motsvarar 5 200 kronor. Den högre nettobehållningen beror på att åtgärderna medför både att värdet av de förlorade bidragen är lägre och att beskattningen av arbetsinkomsterna är lägre. Nettobehållningen ökar sammantaget från 37 400 kronor per år till 42 600 kronor per år.

Kommentarer till beräkningarna

Samtliga beräkningar är gjorda med hjälp av SCB:s Fasit-modell på årsdata för hushållens inkomster 2004, framskrivna till 2007 års nivå. Därmed återspeglar resultaten det ekonomiska utbytet av arbete under 2007 med i övrigt oförändrade levnadsförhållanden.

Diskretionära utbytesgraden återspeglar endast förändrad nettoinkomst under det år statusbytet genomförs. Under detta år kan den arbetslöse till vissa delar ha varit sysselsatt, och således redan ha tillgång till en del av jobbavdraget. Sett ur ett längre tidsperspektiv kan eventuellt jobbavdraget nyttjas fullt ut kommande år, jämfört med att vara arbetslös under hela detta år. Därmed kan ettårsperspektivet möjligen leda till viss underskattning av åtgärdernas effekter på den diskretionära utbytesgraden.

Därutöver kan det naturligtvis finnas ytterligare ekonomiska fördelar av arbete, som t.ex. en gynnammare framtida löneutveckling, vilket inte heller framträder i resultaten. Även detta medför att det faktiska ekonomiska utbytet av arbete torde vara högre än den här redovisade utbytesgraden.

Prognosjämförelse

I detta kapitel jämförs den nya prognosen med den prognos som Konjunkturinstitutet publicerade i augusti 2006. Syftet är att tydliggöra de viktigaste förändringarna i prognosen och översiktligt redogöra för de bakomliggande orsakerna till de revideringar som har gjorts.

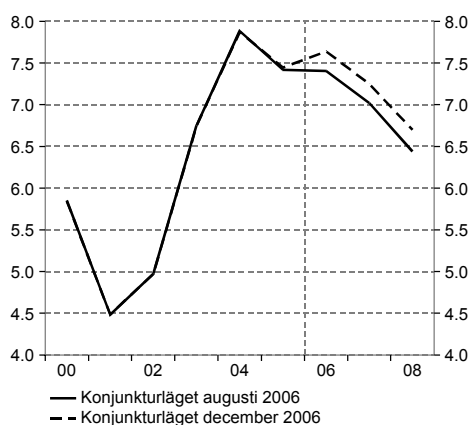
Den internationella utvecklingen

Högre global tillväxt

I stora drag står sig bilden av den internationella konjunkturutvecklingen från i augustirapporten. Den globala tillväxten fortsätter att vara mycket stark, samtidigt som den breddas geografiskt. Den nya informationen i form av utfall och indikatorer som kommit in sedan augustirapporten tyder till och med på att världsekonomin utvecklas något starkare än vad som då förutsågs. Framför allt är det länderna utanför OECD-området som överraskar och under de kommande åren väntas tillväxten i dessa regioner vara något högre än vad som antogs i augustirapporten (se tabell 1 och diagram 1). Exempelvis är tillväxtutsikterna i Kina och Indien uppreviderade där investeringarna fortsätter att utvecklas oväntat starkt.

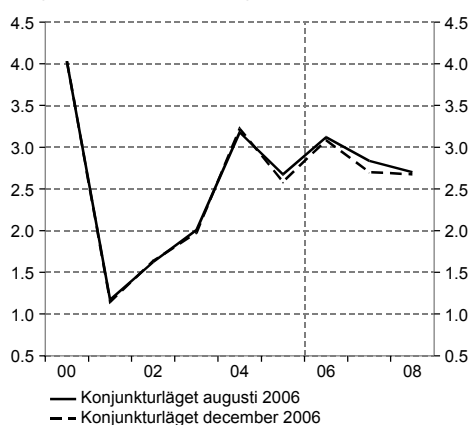
Även i euroområdet och våra nordiska grannländer väntas tillväxten framför allt 2006 bli högre än vad som prognostiserades i augusti till följd av uppreviderade utfall. För OECD-området som helhet är dock BNP-tillväxten marginellt nedreviderad under prognosperioden framför allt till följd av lägre tillväxt i USA och Japan (se tabell 1 och diagram 2). Nedrevideringen av BNP-tillväxten i Japan för 2006 beror främst på förändrade beräkningsmetoder för de japanska nationalräkenskaperna.

Diagram 1 BNP i världen exkl. OECD
Årlig procentuell förändring

Källor: OECD och IMF.

Diagram 2 BNP i OECD
Årlig procentuell förändring

Källor: OECD och IMF.

Svag bostadsmarknad dämpar tillväxten i USA

BNP-tillväxten i USA var under det tredje kvartalet 2006 lägre än vad som förutsågs i augustirapporten. I första hand berodde det överraskande svaga utfallet på ett kraftigt fall i bostadsinvesteringarna. Övriga delar av ekonomin utvecklades i linje med augustirapporten. Indikatorerna för det fjärde kvartalet 2006 är inte entydiga. Bostadsmarknaden ser ut att fortsätta att vara svagare än vad som förutsågs i augusti, men övriga delar av ekonomin utvecklas i linje med prognosen i augusti. Bland annat bidrar lägre marknadsräntor och ett lägre oljepris jämfört med vad som förutsågs i augusti till att utsikterna för hushållens konsumtion ser bra ut, trots att bostadsmarknaden utvecklas svagt.

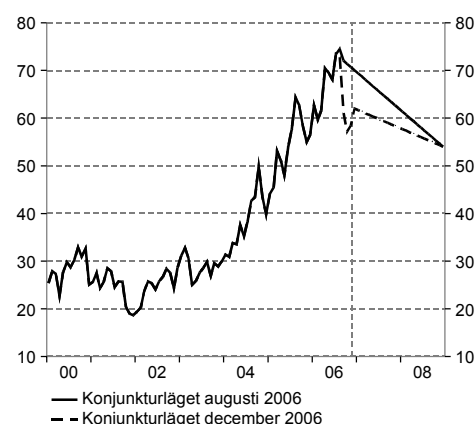
Sammantaget bidrar den dämpade aktiviteten på bostadsmarknaden till att BNP-tillväxten är nedreviderad med ett par tiondels procentenheter per år under 2006–2008. Nedrevide-

ringen av tillväxten i kombination med ett lägre inflationstryck medför att Fed bedöms föra en något mindre stram penningpolitik jämfört med bedömningen i augusti (se tabell 1).

Oljepriset lägre än väntat

Under hösten har oljepriset fallit kraftigt. I november låg oljepriset i genomsnitt på 59 dollar per fat vilket är betydligt lägre än vad som prognostiserades i augustirapporten. Flera faktorer har bidragit till den oväntat stora och snabba nedgången. Läget i Mellanöstern har stabiliserats, orkansäsongen i USA var lugnare än väntat, lagersituationen har utvecklats väl och efterfrågetillväxten har dämpats. Den långsiktiga bedömningen av oljepriset har dock inte reviderats, vilket medför att oljepriset i likhet med tidigare prognoser faller tillbaka i takt med att bl.a. reservkapaciteten ökar. Vid slutet av 2008 bedöms oljepriset, i likhet med prognosen i augustirapporten, ha fallit tillbaka till 54 dollar per fat (se tabell 1 och diagram 3).

Diagram 3 Oljepris
Brent dollar/fat, månadsvärden

Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum Exchange och Konjunkturinstitutet.

Tabell 1 Nuvarande prognoser för omvärlden jämfört med prognosen i augusti 2006

Årlig procentuell förändring när annat inte anges

	2006		2007		2008	
	Dec.-06	Diff.	Dec.-06	Diff.	Dec.-06	Diff.
BNP						
USA	3,3	-0,2	2,6	-0,4	2,8	-0,1
Japan	2,1	-0,7	2,3	-0,2	2,0	0,0
Danmark	3,7	1,1	2,3	0,0	2,0	0,1
Finland	5,2	1,6	3,0	0,2	2,6	0,0
Norge	2,6	0,0	2,5	0,0	2,5	0,3
Euroområdet	2,7	0,4	2,2	0,1	2,2	0,0
Tyskland	2,6	0,7	1,7	0,1	1,9	0,0
Frankrike	2,0	-0,2	2,1	0,0	2,2	0,0
Storbritannien	2,6	0,0	2,7	0,0	2,6	-0,1
Nya EU-länder	5,5	0,7	4,8	0,2	4,8	0,2
OECD	3,1	0,0	2,7	-0,1	2,7	0,0
Kina	10,5	0,5	10,0	0,5	9,5	0,8
Världen	5,1	0,1	4,7	0,0	4,5	0,1
Federal funds target rate ¹	5,25	-0,25	5,25	0,00	4,75	0,00
ECB:s refinansränta ²	3,50	0,25	3,75	0,25	4,00	0,00
Dollar/Euro ^{1,2}	1,33	0,05	1,33	0,04	1,33	0,03
Oljepris ^{2,3}	62	-8	58	-4	54	0

¹ Procent, vid årets slut. ² Nivå, vid årets slut. ³ Dollar per fat.

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i augusti 2006. Ett positivt värde anger en upprevidering.

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Utvecklingen i Sverige

Den nya prognosen för Sverige skiljer sig från prognosen i augusti på grund av fyra orsaker:

1. **Ny regering:** Prognosen i augusti baserades på då beslutade eller aviserade finanspolitiska åtgärder. Den nya regeringens budgetproposition innehåller många förslag som påverkar den ekonomiska utvecklingen i Sverige under de närmaste åren. Regeringen inför bl.a. ett särskilt skatteavdrag för löntagare, jobbvdraget, och sänkta ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen. Budgetpropositionen aviserar också en neddragning av de arbetsmarknadspolitiska programmen samt införandet av subventionerade anställningar för olika grupper på arbetsmarknaden. Sammantaget bedöms dessa reformer innebära högre inkomster till hushållssektorn samt att fler personer söker sig ut på arbetsmarknaden, vilket gör att potentiell BNP och potentiell sysselsättning stiger. Jämfört med prognosen i augusti kan därför BNP växa fortare under de närmaste åren utan att arbetsmarknaden blir överhettad (se fördjupningsrutan ”Effekter av den nya regeringens ekonomiska politik” för en utförligare analys av budgetpropositionens effekter på den ekonomiska utvecklingen). Den högre tillväxten behöver därför inte mötas med en stramare penningpolitik.
2. **Ny prognosmetod för reporäntan:** Konjunkturinstitutet baserar från och med detta nummer av Konjunkturläget prognoserna för svensk ekonomi på institutets bedömning av den mest sannolika utvecklingen av reporäntan. Tidigare har prognoserna baserats på den av Konjunkturinstitutet förordade utvecklingen av reporäntan, vilken ibland avvek från den mest sannolika utvecklingen för reporäntan (se fördjupningsrutan ”Ny metod för penningpolitiken i Konjunkturinstitutets prognoser”).
3. **Revideringar av nationalräkenskaperna:** I samband med revideringarna av nationalräkenskaperna för 2004 och 2005 har BNP-utvecklingen för 2004 höjts med 0,4 procentenheter och för 2005 med 0,2 procentenheter (se diagram 4). Även BNP-tillväxten för de två första kvartalen 2006 är uppreviderade. BNP-utvecklingen har höjts med 0,2 procentenheter första kvartalet jämfört med motsvarande kvartal 2005. Dessa revideringar av nationalräkenskaperna medför att allt annat lika blir tillväxten för 2006 något högre jämfört med vad som prognostiserades i augusti 2006.

4. **Ny statistik:** Slutligen har prognosen för svensk tillväxt och sysselsättning reviderats upp på grund av att den nya statistiken som inkommit under hösten för den svenska och den internationella ekonomin överlag har varit något mer positiv än vad som prognostiserades i augustirapporten. Framför allt är det utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden som har utvecklats överraskande positivt under hösten.

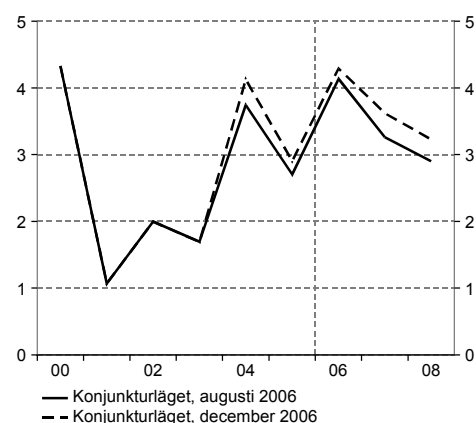
BNP-tillväxten revideras upp

Under de närmaste åren bedöms BNP öka snabbare än vad som förutsågs i augustirapporten (se tabell 2 och diagram 4). Framför allt är det hushållens konsumtion och investeringarna som utvecklas starkare. Den nya regeringens ekonomiska politik medför stora skattelättnader för hushållen och därmed en starkare inkomstutveckling främst 2007 jämfört med bedömningen i augustirapporten. Vidare har läget på arbetsmarknaden ljusnat oväntat snabbt under hösten, vilket ytterligare bidrar till en starkare inkomstutveckling för hushållen jämfört med prognosen i augusti. Tillväxten i hushållens konsumtionsutgifter är därför uppreviderad med 0,5 procentenheter 2007 och med 0,4 procentenheter 2008 (se tabell 2 och diagram 5). Även investeringarna är uppreviderade 2007–2008 bl.a. på grund av den nya regeringens ekonomiska politik (se tabell 2). Det beror på att de i budgeten föreslagna åtgärderna för att stimulera utbudssidan av ekonomin bedöms höja potentiell sysselsättning. En högre potentiell sysselsättning kräver en större kapitalstock, vilket stimulerar investeringstillväxten. För 2006 är dock investeringstillväxten något nedreviderad till följd av bl.a. ett något svagare utfall för de tre första kvartalen 2006.

Högre sysselsättning

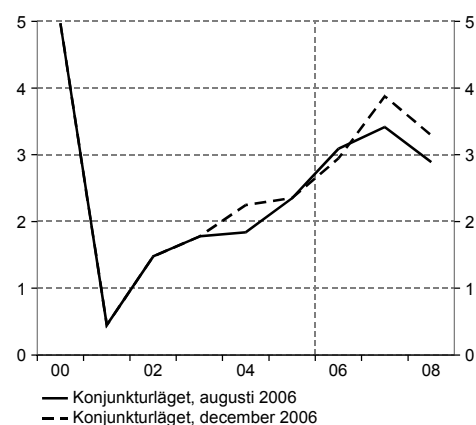
Sysselsättningen och arbetade timmar har ökat oväntat starkt under hösten. Statistik från bl.a. Arbetsmarknadsstyrelsen (Ams) indikerar också en fortsatt mycket god arbetsmarknadsutveckling under den närmaste tiden. Tillväxten i sysselsättningen är därför uppreviderad med 0,5 procentenheter för 2006 (se tabell 2 och diagram 6). Den starkare utvecklingen av den svenska ekonomin, jämfört med bedömningen i augustirapporten, till följd av framför allt den nya regeringens ekonomiska politik innebär även att arbetade timmar och sysselsättning växer snabbare 2007–2008. Tillväxten i sysselsättningen och är därför uppreviderad med 0,7 procentenheter 2007 och med 0,3 procentenheter 2008 (se tabell 2).

Diagram 4 BNP
Årlig procentuell förändring

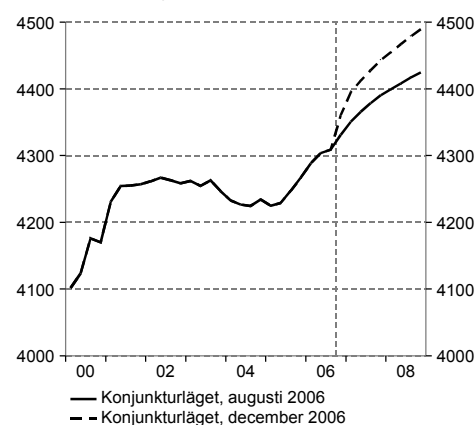
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 5 Hushållens konsumtionsutgifter
Årlig procentuell förändring

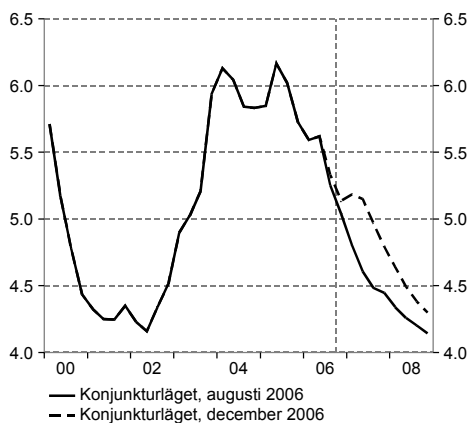
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 6 Sysselsättning
Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

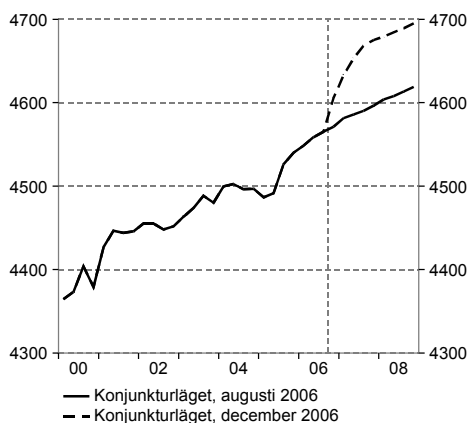
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 7 Öppen arbetslöshet
Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 8 Arbetskraft
Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Arbetslösheten revideras upp

Trots den betydligt starkare sysselsättningsutvecklingen är den öppna arbetslösheten uppreviderad med 0,4 procentenheter 2007 och med 0,3 procentenheter 2008 (se tabell 2 och diagram 7). Det beror på att arbetskraften stiger betydligt mer än vad som prognostiserades i augusti (se diagram 8). Arbetskraftsökningen beror framför allt på att den nya ekonomiska politiken medför att fler personer söker sig in på arbetsmarknaden och på en neddragning av antalet platser i arbetsmarknadspolitiska program. Konjunkturinstitutet reviderar därför även upp nivån på den potentiella arbetskraften, dvs. den arbetskraft som är förenlig med jämvikt på arbetsmarknaden, med hela 1,8 procentenheter. Den starka arbetskraftsökningen innebär således på kort sikt att arbetslösheten inte faller tillbaka lika snabbt som den annars skulle ha gjort. På lite längre sikt innebär dock den högre potentiella arbetskraften att sysselsättningen blir motsvarande högre.

Högre tillväxt men lägre resursutnyttjande

Den nya regeringens politik medför att den potentiella arbetskraften ökar starkt under de närmaste åren (se tabell 2). Det medför att resursutnyttjandet är lägre under de närmaste åren, jämfört med augustiprognosen, trots att tillväxten i sysselsättning och arbetade timmar är kraftigt uppreviderad. Utbudseffekterna av den nya regeringens ekonomiska politik dominerar alltså över efterfrågeeffekterna under de närmaste åren.

Den nya politiken med ett ökat arbetsutbud och en lägre ersättningsgrad i a-kassan bedöms även ha en dämpande effekt på lönetillväxten och inflationsutvecklingen. Sysselsättningsuppgången är dock kraftig. Det gör att lönetillväxten och inflationsutvecklingen endast är marginellt nedreviderade trots de dämpande effekterna av ökat arbetsutbud och lägre ersättning i a-kassan (se tabell 2).

Starkare offentliga finanser

Den offentliga sektorns utgifter har reviderats ner under hela prognosperioden jämfört med augustiprognosen. Förändringarna beror bl.a. på att transfereringarna till hushållen har reviderats ner bl.a. till följd av lägre kompensationsgrad i olika ersättnings-system och att antalet personer som uppbär sociala ersättningar också har reviderats ned. Dessutom är räntorna nedreviderade vilket medför att statens ränteutgifter har reviderats ned. Samtidigt kommer de offentliga inkomsterna att bli högre än vad som förutsågs i augustirapporten för 2006 och 2008. Orsaken är bl.a. att viktiga skattebaser utvecklas starkare. Exempelvis är hushållens konsumtion högre vilket ger högre mervärdesskatt. Sammantaget är inkomsterna, trots jobbvdraget, högre och utgifter-

na lägre 2008. Den offentliga sektorns finansiella sparande som andel av BNP är därför uppreviderad med 0,5 procentenheter 2008 jämfört med prognosen i augusti (se tabell 2). För 2007 är den offentliga sektorns finansiella sparande marginellt nedreviderad till följd av något lägre inkomster.

Tabell 2 Nuvarande prognos för Sverige jämfört med prognosen i augusti 2006.

Årlig procentuell förändring när annat inte anges

	2006		2007		2008	
	Dec.-06	Diff.	Dec.-06	Diff.	Dec.-06	Diff.
Nyckeltal						
KPI, årsgenomsnitt	1,4	-0,1	1,9	0,0	1,9	-0,7
UND1X, årsgenomsnitt	1,2	0,0	1,2	0,0	1,4	0,0
Timlön	3,1	-0,2	3,8	0,0	4,0	-0,1
Reporänta ¹	3,00	0,50	3,50	0,00	4,00	-0,75
10-årig statsobligationsränta ¹	3,6	-0,6	4,1	-0,5	4,5	-0,3
TCW-index ²	123,5	-3,0	124,0	-2,1	124,4	-1,3
Sysselsättning	2,0	0,5	2,1	0,7	1,1	0,3
Öppen arbetslöshet ³	5,4	0,0	5,0	0,4	4,5	0,3
Bytesbalans ⁴	7,1	0,8	6,8	0,3	6,8	-0,1
Offentligt finansiellt sparande ⁴	3,0	0,2	2,8	-0,1	3,1	0,5
Försörjningsbalans						
BNP	4,3	0,2	3,6	0,3	3,2	0,3
Hushållens konsumtion	2,9	-0,2	3,9	0,5	3,3	0,4
Offentlig konsumtion	1,5	-0,3	1,5	-0,1	1,2	0,1
Fasta bruttoinvesteringar	8,1	-0,2	6,3	1,3	4,5	0,8
Lagerinvesteringar ⁵	0,0	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0
Export	8,6	-0,2	6,9	0,0	6,1	0,4
Import	7,5	-0,9	8,2	0,5	6,0	0,5
Resursutnyttjande						
Potentiellt arbetade timmar ⁶	0,8	0,4	1,2	0,9	0,6	0,5
Faktiskt arbetade timmar ⁶	2,1	0,6	2,2	0,6	1,1	0,3
Arbetsmarknadsgap⁷	-1,0	0,2	-0,1	-0,1	0,4	-0,3
Potentiell BNP ⁶	3,3	0,4	3,6	0,9	2,9	0,4
Faktisk BNP ⁶	4,6	0,1	3,8	0,4	3,1	0,3
BNP-gap ⁸	-0,3	0,1	-0,1	-0,4	0,0	-0,6

¹ Procent, vid årets slut. ² Nivå, vid årets slut. ³ Procent av arbetskraften.

⁴ Procent av BNP. ⁵Förändring i procent av BNP föregående år.

⁶ Kalenderkorrigerad. ⁷Faktiska arbetade timmars avvikelse från potentiellt arbetade timmar. ⁸BNP:s avvikelse i procent från potentiell BNP.

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i augusti 2006. Ett positivt värde anger en upprevidering.

Källa: Konjunkturinstitutet.